

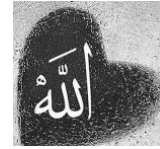
خدا آفرین

تورکجه - فارسی

فرهنگی ، اجتماعی ، علمی

آبان ۱۳۹۷ شماره کان مسلسل ۱۶۹، سال پانزدهم، ماهنامه، قیمت ۵۰۰۰ تومان

اربعین حسینی را به عموم شیعیان تسلیم می‌گوییم

خداآفرین ۱۶۹

ایچینه کیلر:

- ۲----- شاه اسماعیل خطایی سیاست و اندولوژی معماری
- ۶----- تورک دوشونجه سینین عظمتلی آبیده سی
- ۱۰----- حکایت میرجلال
- ۱۵----- بابا کوهی شیرازی دی، نیشابورلودو، باکیلیدی
- ۲۶----- میرزه شهره کین حیاتی و یارادیجیلیغی
- ۳۶----- صاندیق
- ۴۵----- کولتور و ادبیات آداملاری
- ۴۶----- شخصیت شناسی گروه خونی A
- ۵۲----- تاریخچه خون
- ۵۵----- زندگی و شخصیت محمود کاشغری
- ۵۹----- حکایه
- ۶۳----- شعریمیز - شاعریمیز
- ۷۳----- کرکوکون معنوی ائلچیسسی

شماره مسلسل ۱۶۹ آبان ۱۳۹۷ - ۷۴ صفحه

مدیر مسئول ، سردبیر و صاحب امتیاز:

دکتر حسین شرقی دره جک (سوی تورک)

مدیر داخلی: علی محمد نیا

لئیتور و خیرنگاران: فرید ستاری فر ، فیروز اسدی

زمینه مجله:

فرهنگی؛ مسایل اجتماعی؛ تعلیمات عمومی؛ طنز و سرگرمی سالم

روش مجله:

آموزشی؛ تحلیلی؛ خبری؛ اطلاع رسانی؛ پژوهشی

گستره توزیع: آذربایجانهای شرقی غربی؛ اردبیل؛ تهران

آدرس چاپخانه: تهران چهار راه خانقاه پاساژ گوهری نسب چاپ ارسباران/پ ۳

نشانی مجله تهران خیابان وصال شیرازی پلاک ۷ طبقه سوم واحد ۵

تلفن: ۶۶۴۹۳۰۸۴ - 09192281916

نحوه ارسال مقاله:

تایپ شده بصورت **word** به ایمیل یا آدرس ماهنامه به زبانهای ترکی و فارسی جهت معرفی آثار دو جلد همراه با توضیح مناسب ارسال نمایید.

اشتراک ماهنامه: یک سال ۱۰۰۰۰ و شش ماه ۵۰۰۰۰ هزار تومان به شماره کارت بانک تجارت ۶۲۷۳۵۳۳۰۱۰۳۸۸۷۰۷ به نام حسین شرقی دره جک واریز نمایید.

KHUDAFARIN

Cultural and social monthly magazin managing

Director concessioner and chief Editor: Dr. HÜSEYN ŞARQİDƏRƏCƏK(SOYTÜRK)

ŞİRAJ 5000

XUDAFƏRİN

Aylıq Elmi, İctimai, mədəni Dərgi

Təsisçi və Baş Redaktor: Dr. HÜSEYN ŞƏRQİDƏRƏCƏK(SOYTÜRK)

say 168-il-2018. Tehran. 15-Cİ İL

[https:// telegram.me/xudafarin](https://telegram.me/xudafarin)

khudafarin@yahoo.com

www.khudafarin.ir

شاه ایسماعیل خطایی سیاست و ایدئولوژی معماری

ŞAH İSMAİL XƏTAİ SİYASƏT VƏ İDEOLOJİYİ MEMARİ

مدیر مسول: دکتر حسین شرقی دره جک سوی تورک

SORUMLU MÜDİR: Dr.HÜSEYİN
ŞƏRQİDƏRƏCƏK (SOYTÜRK)

یوردوموزون بئله بؤیوک دوشونور دوھالاری نین یئتیشدیرمه سی دونیا و اینسانلیق نامینه بؤیوک شرف و غرور منبعیدیر. بیزیم اولان بؤیوک شخصیت دونیا اینسانلارینا معنوی زنگینلیگی و یوکسه لیشی، هم ده فلسفی-ایدئولوژی آچیسیندان تاثیر ائتمیشدیر. حتّی، اونلارین چیخیش یوللارینا چئوريله رک گله جه یه ایشیق توتمودور. شرق و ایسلام مدنیتینی دریندن منیمسه ین شاه ایسماعیل هم ده بیر حؤکمدر کیمی تورک آذربایجان-ایران و ایسلام عالمی نین پسیخولوژی یؤنلرینی کؤکلو شکیلده اؤیره نیب بیلیمیش و دییشدیرمشدیر.

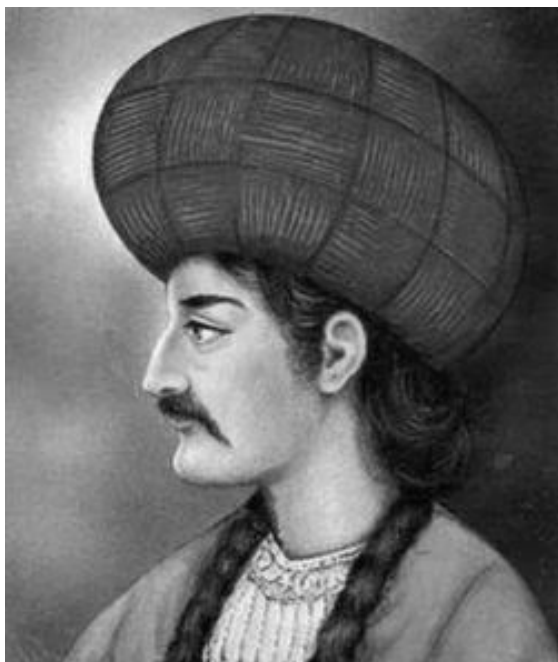
عومومیتله، شاه ایسماعیل دؤورون تورک تفککورونون عرصه یه گتیردیگی جاھانشومول شخصیتلردندیر. اونا گؤره کی:

۱. تورک دیلی نین (آذربایجان تورکجه سینین) ادبی دیل و سونرا ده دؤولت دیلی سوییه سینده استاتوس قازانماسی نین سببکاریدیر؛

۲. ایدئولوژی معماردیر، اونا گؤره کی، ایسلام دینی نین شیعه فورماسینی فلسفی و علمی شکیلده دئمک اولار کی، عرب ایسلام مدنیتیندن فرقلی اولاراق یئرلی میللی اینانج و مدنیتی نین بانیسیدیر. بو یئنیلک بیزلره ساده گؤرونه بیلر. آنجاق تاریخین او دؤورونده عربچیلیک فیکیر ایستیلایسیندان قورتولوش یولو کیمی محض تاریخی-ایدئولوژی یئنیلکیدیر. شاه ایسماعیل ایسه بونون حامیسی و بانیسیدیر. ائلهجه ده بو اساسدا او قوردوغو دؤولتی عرب ایسلام فیکیر سولطه سی ایله یوخ، یئرلی ایسلام یؤنته می ایله ایداره ائتمیشدیر. بونا قیزیلباشلار دئییلیر؛

شرق عالمی نین بؤیوک داهیسی و دوشونورو (موتفککیری) بؤیوک شاه ایسماعیل خطای قوجا دوغو دونیاسی نین یئتیشدیردیگی نادیر و حیکمتملی سؤز آدامی و دؤولت قوروجوسودور. بو بؤیوک وارلیق هم ده آذربایجان تورک اینسانیدیر. اونون دوھاسی، ایراده و جسارتی حربی، سیاسی و ادبی باجاریغی اؤزوندن یوز ایللر سونرا دا یئن-یئن روحلارین یئتیشمه سینده درین ایز و ائتگی (تاثیر) بوراخمیشدیر.

كىمى گىرىشى ايلك نۆۋبە دە اونون توركلويه و تورك بىرلىگىنە ووردوغو ضربه كىمى باشا دوشمك اولار.

چونكى او بىر شاه و يا سولطان كىمى بو ساواشا گىرمە يە بىلردى. آنجاق دىگر طرفدن توركون (آذربايجان) قديم دوشمنلىرىدىن اولان آريايىزم عامىلى و بو عامىلىن صفوى ساراينىدا شاهين دىزى نىن دىيىندە اولماسى گۇستىر كى، ايلك نۆۋبە دە بو فاكىتور ساواشىن يارانماسىندا اۋنملى سببىدۇر.

اونا گۇرە كى، آريايچىلىق دۋولتچىلىگى عرب و توركلوكىن آلدىغى يارالارنى بو يارالارنى بو عمللىرى ايله بىر آز دا اولسا ساكىتلىشىدىرمە يە جەد ائتمىشىدىرلر.

ايكىنجى عامىل سنى اسلامدان ايمتىناع و شىعە مذهبىنە كىچمك، بو دا آريايىزم عنصرىونون عربلردن اسلام واسىطە سىلە آلدىغى بۇيوك داغىدىجى ضربه نىن تلافىسى كىمى تلقى ائدىلە بىلر. آريايچىلىق فاكىتور و ھمىشە عرب، ياخود اسلامىن اولارلا اىستىلا يولو ايله دىكتە ائدىلمە سىنى قئىد ائدىر. آنجاق، ايران اراضىسىندە تورك عنصرىونون مۇوجودىتى اسلامىن يايىلماسىنا ياشىل ايشىق اولاراق زمىن يارادىر.

۳. او قوروجو و جسوردور، اونا گۇرە كى، دۋولت و دۋولت سىلسىلە سى نىن قوروجوسو و بانىسىدىر. بۇيوك صفويلر دۋولتى نىن يارادىجىسىدىر. جسور سركرده و شاھىدىر. ھم دە اجدادى نىن ايللر بويو بىرىكىدىرىدىكى فىكىر داغارجىغى نىن سۇزون اصىل معناسىندا قوردوغو دۋولت واسىطە سىلە حىياتا كىچىرىمىشىدىر. ايدئولوژىنى سياستە، سياستى دۋولتچىلىيە خىدمت كىمى اىستىفادە ائتمىكى باجارمىشىدىر. زىرا، ايدئولوژىسى اولمايان دۋولت زامانىن سورە حۇكمونە محكومدور. آنجاق ايدئولوژىسى اولان دۋولت و دۋولتچىلىك تارىخى مغلوبىتە اوغراسا دا يئىنيدىن جوجرىب روشد ائتمىكى باجارىر؛

۴. او، صوفى خاقان، حاكىم اولاراق ھم دە شاعىردىر، يعنى، سۇز اينسانىدىر. دىلىمىزىن تملىنى سارسىلماز بونۇورە لرلە مۇحكملندىرىمىش و اونون روشد و نومووونا خىدمت ائتمىشىدىر. «دھنامە» و «نصاحتنامە» كىمى اثرلىرى ايله ادبىياتىمىزى زنگىنلىشىدىرىمىشىدىر؛

۵. شاه ايسماعىل بىر اينسانىدىر. البتە كى، اونون سەھولرى دە اولموشدور. آنجاق اونون بو سەھولرى دە يئنە خارىجى عامىللىرىن تائىرى ايله باش وئرمىش اولايىلر.

بوتون موثبىت يۇنلو ايشلىرى ايله ياناشى چالدىران ساواشى اونون تارىخى سەھوى اولاراق، ھم دە اونون شىخسىتىنى، ائلجە دە قوردوغو دۋولتى درىندىن سارسىتمىشىدىر. نہايتدە اونون قوردوغو مىللى دۋولت بو سورجىدن سونرا باشقا بىر خالقىن دۋولتىنە چئوريلە رك آذربايجان دۋولتچىلىك استاتوسونو ايتىرمىش اولدو. بو سببىدن ساواش و موحاربىە نىن دە يارانما دلىللىرى آچىق-آيدىن اورتادادىر. شاه ايسماعىلىن ساواش مىسلە سىنە بىر شاه و حاكىم

بیرلریندن دین و دیل فرقلنمه سی گنیش وسعت آلمیشدیر. بئله ده اورتا آسیا ایله تورپاق بیرلیگی باغلیلیقی قوپموش اولان آنادولو تورکو، آنادولو اورتا آسیا ایله اراضی یاپیشیقلیغینی سیاسی ده اولسا ایتیرمیش اولموشدور.

چالديران ساواشیندان سونرا صفوی دؤولتی آذربایجان دؤولتچیلیگیندن چیخاراق ایصفانا اینتیقال ائتمیش و فارس دؤولتچیلیگینه قوللوق ائده رک سادجه تورک عنصونلرینی دیلده و معمارلیقدا قوروپوب ساخلاماقلا قناعتلنمیشلر. جوغرافی بوتؤولویو اولاراق اورتا آسیادان گلن ایران فلاتیندان یول ائده رک آوروپا اوزانان تورک وارلیغی ایرانین اورتا (مرکزی اراضیلرینده) بوتؤولویو قیریلاراق مسافه آچماغا باشلامیشدیر.

مین ایللرله اراضی بیرلیگینی و بوتؤولوگونو تامین ائدن تورک عنصرونون بیردن-بیره چالديران ساواشیندا آتا یوردو ایله آنا یوردو آراسیندا قوپما و قیریلما عمله گلیمیشدیر.

بو سیاست پلانی نی تورکون ازه لی و ابدی دوشمنلری چوخ اوستالیقلا باجارمیش و حیاتا کئچیرمیش اولورلور. اوندان سونرا آوروپا عامیلی عثمانلی تورک ایمپئریاسیندا موختلیف خالقلاری تحریک ائده رک اونو پارچالامیش، هر یوز ایلدن بیر بیر قدر تورکلرین اراضی بوتؤولویونو قیرماغا موفق اولموشدور. بیرینجی دونیا ساواشیندان سونرا دا آذربایجان تورکلری ایله آنادولو تورکلری آراسیندا بعضی صنعی دؤولتلرین یارادیلماسی ایله (گورجو و ائرمینی کیمی) قوندارما دؤولتلرله بؤلگه باجارمیشلار. داها ایره لیه باخساق، گورریک کی، چالديران ساواشی سیاستی هله ده داوام ائتمکده دیر. اونا گوره کی، آوروپا عامیلی اگر آذربایجان خالقینا اؤز موقددراتینی تعیین ائتمک حوقوقونو

صفوی دؤولتی بو یؤنده هم تورک عامیلی اولاراق، هم ده آریایزم فاکتورونون ایشینه یارایان دییشیک ایسلام فورماسینی بیر فورصت کیمی قارشیلایمیشدیر. زیرا، اوندان اؤنجه ده اونلارین تورک دؤولتلرینده بئله بیر حرکتین حیاتا کئچیریلمه سینه چابالاری اولموشدور. آنجاق تورک حاکیمیتلری نین دینه و ایسلاما تمل اساسلارلا باغلی اولدوقلاریندان بو مومکون اولمایمیشدیر.

اوجونجو عامیل ایسه خاریجی عامیلدیر. آروپانین عوئمانلی تورک ایمپئریاسی ایله اولان دوشمنچیلیک سببی بونون اساسیندا دایانیر. تورکلرین قارشیسیندا عاجیز قالان آوروپالیلار چیخیش یولونو موسلمان دونیاسیندا دیگر ائتیک (یا دا میللی) منسوبیتلی خالقلاری تورکلردن قوپارماق سیاستی حیاتا کئچیرمیشدیر. صفوی و عوئمانلی ایکی تورک ایمپئریاسی اولسا دا ایلک نؤوبه ده اونلارین آراسیندا جوغرافی و سیاسی سرحد یارادا بیلمه یین خریستیان عالمی ان اینجه یوللارلا مذهب آیریشماسینا یول آچمیشلار. سونرا ایسه سؤزده ایسلامی قبول ائدیپ، روحلاریندا ایسه عرب ایسلام قالیبیتینی هضم ائده بیلمه یین آریچیلیک عامیلی نین الی ایله آوروپا عامیلی اورتاق دوشمن دئی اورتاق مخرجه گلرک عوئمانلی تورکلرینه آرخادان ضربه ائندیره رک اونو ضعیفله دیب، ائله ده مقصدلرینه نایل اولماقدیر.

بونو دا چالديراندا قارداش ساواشی ایله باجارمیش اولان اوزاق خاریجی عامیل، یعنی آوروپا (خریستیان دونیاسی) و یاخین داخیلی (صفوی دؤولتی نین ایچینده) اولان آریچیلیک عامیلی کی، عرب ایستیلای و ایسلامیتینی سئومه یین شووینیست کؤهنپرست آریالیلا دئتمک اولار کی، تاریخی باشاریا ایمضا ائتمیش و او گوندن سونرا تورکلرین بیر-

سونرا ایسه اونلاری آوروپا بیرلیگینه آلاراق یوخ ائتمه و آسیمییلیاسییا سیاستینه باشلاياجاقلار. گرچی بو سورجده آریاییلر اونلارا تورک قونوسوندا لازیم اولماياجاقلار. آذربایجاندا میلی کؤکلره باغلی اولمایان ضعیف دؤولتین ایجاد ائدیلمه سینه یاشیل ایشیق یاندیرمیش اولاجاقلار. اونوتماق کی، اونلار عربله خوف گلمک اوچون آریلری ضعیف ساخلاياراق همیشه دستکلیه جکله. لاکین بوتؤو آذربایجان دؤولتی نین یارانماسینا هئچ واخت موساعیدت ائتمیه جکله. چونکی اونلارین آنا سیاسی خطرلی ایله گوجلوه هر هانسی بیر تورک عنصرلو دؤولت ضیدیت داشیییر. حال-حاضریدا چالیدیان ساواشی نین آچدیغی یوللا ایره لیلیه رک کوردوستان دؤولتی نین یارانماسینا نایل اولماغا چالیشیرلار. بونون دا بؤلگه و قاره میز اوچون دوغوراجاق اولاجاق بیر چوخ تهلوکه لی عامیللریندن قورونماق گره کیر.

شاه بابامیزین بوتون موثبت ایشلری ایله یاناشی بیرجه چالیدیان ساواشی تورکلویه آغیر ضربه اولاراق تاریخده اؤز یئرینی آلمیشدیر. بو گونکو تورکلوک بو یارالارین ساریلماسی اوچون آلتئرناتیو یوللار و سیاسی امکاملاردان ایستیفاده ائتمه لیدیر.

حال حاضریدا سیتملی آسیملاسیون یوللاریلا تورکلری اوز کوکلریندن اوزاقلاشدیرماغا بویوک

مادی و سیاسی حتی حربه متدلار حیاتا گئچیریلیمک ده دیرلر. اورتا دوغونو یالنیز اسراییل اوچون ایسته یین سوپر گوجلر یوروتدوکلری آنتی اسلام سیاسی و حربی حمله لرله بو گونده چالیدیان دان باشلاتدیقلاری باشارینی داوام ائتدیرجکله. آییق و سایاق اولماق گره کیر.

تانیمرسا، لاکین بیر نئچه مین ائرمینییه ایشغال ائدیلمیش قاراباغدا اؤز مقددراتینی تعیین ائتمک حوقوقونو تانییرسا و بونولا یاناشی کوردلرین دولت قورماسینا بو قدر جان آتیرسا، بو او دئمکدیر کی، اونلار یئنن، نؤوبتی یوز ایلده، آذربایجان، خصوصیله ده تورکیه تورکلری آراسیندا کورد قوندارما (عینی ایله گورجو و ائرمینی کیمی) بیر دؤولتین یارانماسینا جهد ائدییرلر و ائتمکده دیرلر. عراق- سوریه ایچ

ساواشی، ائلهجه ده کورد ترور بؤلوجو قروپلاشلاری بونون عیانی ثوبوتودور.

آوروپا عامیلی اونلار اوچون چالیدیان دوغان گونشین ایشیغیندا بونا نایل اولای بیلسه لر، او زامان تورکیه تورکلری نین باغینی تامامیله آذربایجان و اورتا آسیا ایله کسمیش اولاجاقلار. بو مرحله دن

تورک دوشونجهسى نين عظمتلى آيىدهسى

دکتر آيتک ذاکير قىزى (مەدووا)

كۆچورن: عباس انلچين

باشقىرد، اۆزبک، سارت، تارانچا، کاشغارى،
تورکمن و ساير آدلارلا بيلينن تورک
قۇوملىرى نين جوملهسى آراسيندا يايىلميش و
معلوم اولان "ترجومان"، موسلمانلار آراسيندا

معاريفين اينتیشارينا و ايسلام
مکتبلىرى نين ايصلاحينا چالیشير.
ساده و آچيق هر کس آنلاياجاق
صورتده قلم ایشلهدير."

تورکيه نين گۇرکملی ايجتماعی خادیمی
ضیا گۆک آلپ ميرزه فتحعلی آخوندزاده نى
و ايسماعيل بى قاسپيرالىنى روسيادا
يئتیشن ايکى بۇيوک تورکچو

آدلانديرميشدير.

ميرزه فتحعلی آخوندزاده نين "آذربايجان
تورکجه سينده يازديغى اؤزونه مخصوص کومئديالار،
بوتون آروپا ديولرينه چئوريلميشدير. قيريمدا
"ترجومان" قزئتيني چيخاران ايسماعيل بى
قاسپيرالى نين تورکچولوکده کى پرينسپى "ديله،
دوشونجهده و ايشده بيرليک" ايدى "ترجومان"
قزئتيني شيمال تورکلىر آنلاديغى قدر شرق
تورکلىيله غرب تورکلىر ده آنلاردى. بوتون
تورکلىر عئينى ديله بيرلشه بيله جگينه، بو قزئت
وارليغى جانلى بير آرقومئنتدير."

"ترجومان" قزئتى بوتون تورک خالقلىرى نين
معاريفلنمه سينه چالیشميش، اونلارين دىلى نين،
مدنييتى نين تبليغينه خيدمت ائتميشدير. يوسف
بى آکچورا "بۇيوک تورکلوک" نظرييه سيندن
بحث ائدرکن ايسماعيل بى قاسپيرالى نين و
"ترجومان" قزئتى نين رولونو يوکسک
ديرلنديرميشدير. بو نظرييه نى گيزلى بير صورتده

بوتون تورکلىر عئينى ديله بيرلشه
بيله جگيني ثبوت ائدن آرقومئنت -
"ترجومان" تورک دونياسى نين بۇيوک دوهاسى
ايسماعيل بى قاسپيرالى (۱۸۵۱-۱۹۱۴) مدنيت
تاريخينده ميثيلسيز خيدمت گؤسترميشدير. اونون
ناشيري اولدوغو، اون دوققوزنجو عصرين سونو-
ييرمينجى عصرين اولرينده چاپدان
چيخان "ترجومان" قزئتى تورک خالقلىرى نين
دوشونجه سينده عظمتلى يئر توتور. بو ايل آپرئل
آييندا "ترجومان" قزئتى نين ۱۳۵ ايلليگيدير.

"ترجومان" قزئتيني ايسماعيل بى قاسپيرالى نين
ان بۇيوک اثرى آدلانديران بۇيوک موتفکير يوسف
بى آکچورا يازميشدير کى، "ترجومان" قزئتى اوتوز
ايلدير مسلگيني، فيکرىنى اصلا ديشديرمه دن،
فاصيله سيز داوام ائدير. "ترجومان" هر
نوسخه سينده اؤز مسلگيني بئله ايفاده ائدير:
"تورک، تاتار، آذربايجان، کوموک، نوقاي،

صبرلی، چوخ احتیاطلی مزیتی
ایله “ترجومان” این بو دؤوره ده سننورایا
توخونمادان چاپینی تأمین ائتدیردیگینی
گؤستمیشدیر.

ایسماعیل بی قاسپیرالی ۱۹۰۵-جی ایله،
بعضیلری بونا ایصلاحات، بعضیلری اینقیلاب دئییر،
مشروطی ایداره یه کئچیشدن، بعضی حورییتلرین
تانینماسیندان سونرا، زمینین آشیغی ساچماغا
اویغون اولدوغونو گؤره رک، یازیلاریندا
دوشونجه لرینی، فیکیرلرینی و حاضرلارناماسینی
ایسته دیگی شئیرلی داها آچیق بیر شکیلده یایماغا
باشلامیشدیر. او تاریخه قدر روسجا چیخاردیغی بیر
صحیفه نی ده ایختیصار ائده رک،
بوتون “ترجومان” ای تورکجه چاپ ائتدیرمیشدیر.

ایسماعیل بی قاسپیرالی ائتمک ایسته دیگینی،
ایدئاللارینی نه اولدوغونو، هانسی هدفه وارماق
ایسته دیگینی یازیلاریندا آچیقجا، دفعه لرله
بیلدیرمیش، ایصرارلا آنلاتمیشدیر. گؤرون دوگو
کیمی، ایسماعیل بی قاسپیرالی نین درج
ائدیگی “ترجومان” قزنتی موعاصیرلری طرفیندن
یاخشی قارشیلانمیش و تبلیغ ائدیلمیشدیر.

ایلیک اول مؤیدانا چیخاران، اسکی قیریم خانلارینین
بو گونکو ترک اولونموش و اونودولموش، عادتین
دونیدان آیری و اوزاق کیمی یاشایان کیچیک
پایتاختلاریندا، هفته ده بیر دفعه اینتیشار ائدن بالاجا
بیر قزنت اولموشدور.

اوتوز ایلی اول باغچاسارایدا چیخماغا باشلایان بو
کیچیک قزنت، “ترجومان” دیر.

“ترجومان” این باش رئاكتورو و ناشیری ایسه
قیریم میرزه لریندن ایسماعیل بی قاسپیرالیدیر.
ایسماعیل بی، بوتون تورک عالمینی گؤز اؤنونده
توتاراق، اونا گؤره چالیشدی. “ترجومان” آ گور،
کازان تاتارلاری، اورتا آسیا سارتلاری، تارانشیلار
فیلان یوخدور. بیر دینه اینانمیش، بیر دیل ایله
دانیشان تورکلر واردیر. “ترجومان” محلی تورک
لهجه لرینی اوستونده عومومی بیر تورک دیلی نین
اؤیره نیلمه سینی تؤولییه ائدیر. ایسماعیل بین،
تورکلوگه ائدیگی بؤیوک خیدمتلردن بیرینجیسی،
هئچ شوبهه یوخدور کی، میلی ایتیدایی مکتبلرین
روسیا تورکلری آراسیندا یایلماسی اولموشدور.

آمعانین موخیر عوضو عزیز

میراحمدوو “ترجومان” قزنتی نین نشری نین ایلیک
دؤورلرینده روسیانی تورک دیلی خالقلارینی
ترقیسی، معاریفچیلیک ایدئاللاری و س. بو کیمی
مسله لر تبلیغ ائدیگی اوچون رغبت قازاندیغینی
قئید ائتمیشدیر. عالیم قزنتین موسلمانلار آراسیندا
گئنیش یایلدیغینی، قزنتده آذربایجان حاقیندا
یازیلارین مؤلیفلری نین اساسن م. صیدقی، عئینعلی
سولطان، ا. گنگرلی، فیروودین بی کؤچرلی، عؤمر فایق
اولدوغونو یازمیشدیر. ایسماعیل بی قاسپیرالی نین
مشهور آراشدیریجیسی صابری آریکان “ایسماعیل
بی قاسپیرالییا گوره ” دیله - فیکیرده - ایشده
بیرلیک ” نه اوچون شرطدیر ” آدلی یازیسیندا
اونو گله جگی چوخ یاخشی گؤرمه قابیلیتی ایله،

عالمينده ۲۵ ايل قلم چالان بۇيوك يولداشيميز ايسماعيل بى قاسپيرالى حقيقتن بختياردير. ايسماعيل بى ۲۵ ايل چاليشيب مين زحمتله اكديگى توخومون مئيوهسنى فرح و شادليقلا گۇرور. ايسماعيل بىين ميلّيميز، اينسانيته ائتيديگى بۇيوك-بۇيوك خيدمتلرى بورادا سايماق بيزيم اوچون چوخ چتيندير. ايسماعيل بى ماھير حكيم كيمي ميلّيميزين ديريلمگيني مکتبده، معاريفين نشرينده گۇردو: قووتىنين ان چوخونو بو يولدا صرف ائتدى. اوصولى-جديدهسنى، اوصولى-جديده كيتابلاريني باغچاسارايدان چينه، كازاندان ايرانا قدر نشر ائتدى.

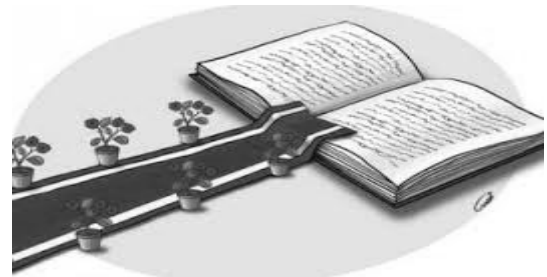
۲۰- جى عصرين اوللرينده تورك خالقلىرى آراسيندا سۇزلر كيمي تترمينلرين ده اورتاق اولماسينا، يعنى بوتون توركلرين اورتاق بير ادبيات و عئلم دىلى اولماسى مسلهسى ديقت چكىر. بئله كى، ۱۹۲۶- جى ايلده باكيدا كئچيريلن بيرينجى توركولوژى قورولتايندا اؤز ديللرينده - توركجه، تاتارجا، اؤزبكجه، چوواشجا، باشقىردجا، قازاخجا و ب. تورك ديللرينده چيخيش ائدن عالimler بير-بيرلرين دانيشيقلاريني باشا دوشوردولر. بو دؤورده بوتون

بو ايلك اۇنجه اونلارين دا عئىنى آمال، مقصد اوغروندا چاليشمالارى، تورك خالقلىرىنين دوشونجه تاريخينده بۇيوك خيدمت گۇسترمه لرى ايله علاقه داردير.

آذربايجانين ايجتيماعى خاديمي، يازيچى، ژورناليست جليل محمدقولوزاده (۱۸۶۶-۱۹۳۲) ده بئله شخصيتلردندير. اونون ايرتىنين گۇركملى آراشديريچيسى، آكادئميك عيسا حبيببىلى جليل محمدقولوزادهنين رئاكتورلغو ايله نشر اولونموش "موللا نصرالدين" ژورنالىندا آذربايجان خالقى ايله ياناشى، قافقاز خالقلىرىنين، آروپا و شرق اؤلكه لرىنين حياتى، ميللى آزادلىق موباريزه سىنين عكسىنى تاپديغىنى قئيد ائتميشدير. جليل محمدقولوزاده ۱۱۰ ايل اۇنجه - ۱۹۰۸- جى ايلده "موللا نصرالدين" ژورنالىندا درج ائديلمىش "ترجومان" قزئتىنين چاپىنين ۲۵ ايلليگى موناسيبتيله "ميللى بايرام" آدلى مقاله سينده بو موناسيبتله "بير موسلمان قزئتىنين فايدالى و ثمره لى بير يولدا ۲۵ ايل داوام ائتمگى نىنكى روسيادا، بلكه بوتون دونيادا اولنجى دفعه گۇرولن بختيارليقلاردان" اولدوغونو بيلدirmيشدير. گۇركملى يازيچى گۇسترميشدير كى، مطبوعات

تورک خالقلىرى بىر-بىرلىرىنى دىللىرىنى
آنلايردىلار.

"بىر قۇومو اودماق اوچون پارچالاماق
لازىمدىر" مولاھىظەسىنى گۇسترن زىيا گۇك آلپ
مىللىتى پارچالاماق اوچون دە اۇنجه اونون دىلىنى
بۇلوب پارچالاماغىن ضرورى اولدوغونو، بونو ائندىلر
بعضىلرىنى بىلەرک، بعضىلرىنى ايسه بىلمەدن
ائىدىكلرىنى بىلدىرمىشدير: تورک دىلى، محض بو
يولدان پارچالانماغا، بىردن آرتىق ادبياتلار يارانماغا
باشلاندى. بو دورومون تهلوكەسىنى دويان قاضى
ريضاالدين و موسا بيگيئو افنديلر كىمى تورکچولر
يازيلىرىنى هميشه عومومى تورکجهده يازماغا داوام

ائىدىلر. قىرىمدا چاپ ائىلدىن "ترجومان" قزئى ده
عنعنەوى "فیکىردە بىرلىک، دىلدە بىرلىک، ايشده
بىرلىک" پرىنسىپىنى سوردورور.

صابرى آريكان ايسماعيل بى قاسپىرالى نىن هر
بىرلىگىن تملى و بۇيوك سرمايه كىمى دىل بىرلىگى
مسئلهسى اوزرىنده گئنىش داياندىغىنى
گۇسترمىشدير.

عالم فیکرىنى اساسلاندىرماق
اوچون "ترجومان" قزئى نىن "روسیيا
موسلمانلارى نىن ترقىسى" آدىلى مقالهسىنى تقدیم
ائتمىشدير:

"عومومى ادبى دىلى اولمايان مىلّت، مىلّت
سايىلمىز. تورک اوولادلاريندان اولان تارانچى،
سارت، اۆزبک، قىرغىز، قازاخ، كوموك، نوقاي،
آذربايجان و ساير طايفالار تورکجه دانىشديقلارى

حالدا، شيوهلرى باشقادىر. بىر-بىرلىرىنى چتىنلىكله
آنلارلار. بو حال بىرلشمگه، بىرلىگه، بىلگىلر،
علملر نىن هر كسه دويورولماسىنا، ترقىيه، ادبياتا،
دوستلوقا و قايناشماغا انگلدىر.

بونا گۇره ان اول و ان زيياده هامىمىز اوچون
احتىياج و لوزوملو اولان، عومومى دىل، ادبى تورکجه
دىلدىر. بويورون، مرحمت ائىدىن قارداشلار، بونا
آيرىجا عزملة چاليشاق. بو ايش لاپ او قدر غاليبىيت
دئىلسه ده، چارهسى تاپىلماز و موشكىل ده
دئىلدىر. "ترجومان" قزئى باغچاسارايدان تا
كاشغارا قدر اوخوندوغو، يعنى آنلاشيدىغى، دىلله
بىرلشمەنىن مومكون اولدوغونا بۇيوك دىلدىر.

ايرىمى بئش ايلدن برى عزيز مىلّتىمه الدن گلدىگى
قدر عاجىزانە خىدمت ائتدىم. بو سايلهده ان بۇيوك
نىشان، آلدىغىم "تشبوت و ثبات" مئدالىدىر.
عۇمرومون قالان ايللرىنى، دىل بىرلىگىنه فیکىر
بىرلىگىنه و ايش بىرلىگىنه فدا ائدهجگم."

ايسماعيل بى قاسپىرالى نىن مدنيت تاريخىنده كى
فعاليتىنى يوكسك قىيىمتلندىرن جليل
محمدقولوزاده قئيد ائتمىشدير: ايندىيه قدر مىلّتىن
احتىياجىنى، گلهجگىنى حاقي ايله نظره آليپ
جىدّى و ثمرهلى يولدا چاليشان، تورک مىلّتى نىن
ايچىنده بىرىنجى دفعه ايسماعيل بى چىخدى.
ايسماعيل بىن بۇيوكلوگونو، خىدمتىنى تاريخ و
گلهجك بىزدن داها ياخشى تدبىر ائدهجك و آدىنى
قىزىل خطله يازاجاق، بىزسىز ده او اوجا مرتبهسىنه
چاتاجاق.

بئلهلىكله، ايسماعيل بى قاسپىرالى ۱۳۵ ايل اۇنجه
درج ائتىدىرمگه باشلايدىغى "ترجومان" قزئى تورک
خالقلارى نىن معاريفلنمەسىنده، دوشونجهسى نىن
يوكسەلىشىنده عوضسىز خىدمت گۇسترمىش،
تارىخده اۇزونه مخصوص ايز قويوموشدور.

قائىتق: "كاسپى" قزئى، ۳ آپرئل ۲۰۱۸-جى ايل، ۵۷ (۲۴۳۲)، ص. ۱۵

حکایه های میرجلال

MİRCƏLALIN HEKAYƏLƏRİ

آکادمیک نظامی جعفراف

AKADEMİK NİZAMİ CƏFƏROV

در مرحله اول نثر آذربایجان شوروی شیوه های فردی در آثار هرکس بطور واضح به چشم می خورد. م. حسین موضوعات بروز اجتماعی را می نوشت. س. رحیم اف در زمینه شخصیت های پیچیده کاراکترهای مهمی را می نوشت. الیاس افندی اف نیز وقایع را از نگاه شعر بررسی می کرد. میرجلال نیز زندگی عادی مردم را ترسیم می نمود. من این جمله را از ایشان در متن های ادبی او بسیار خواندم و شنیدم اکنون نیز که آثار او را بررسی می کنم جمله بهتر از این برای بیان و بررسی آثارش پیدا نمی کنم. تابلوی زندگی مردم که همیشه بیانگر آفریده های ادبی ایشان بوده را بکار می برم. که بیانگر وضعیت دوران خود است که خواسته های جوانان آن دوره را بیان می کند.

قهرمان آثار ادبی در این دوره نفت استخراج می کند. پنبه می چیند و گاهی نیز در شب عروسی به معشوقه خود از فراوانی این دو محصول سخن می گوید. یا از اینکه باران ببارد و پنبه ها را خراب کند نگران میشد. لازم است اعتراف کنیم اگرچه این داده های ادبی از نظر ادبی زیاد جالب به نظر نمی آید اما از عمق زندگی مردم سرچشمه می گرفت و با صداقت و صمیمیت تمام بیان می گردید.

وقتی حکایه های میرجلال را بصورت کرونولوژی مورد بررسی قرار می دهیم متوجه می شویم که ایشان همیشه به شیوه نگارش خودش پایبند بوده و آن را رعایت می کرده است. موضوعات و مشکلات

انتشارات «یازیچی» با نشر حکایه های میرجلال یک اتفاق خوب را ورق زده است که نثر آذربایجان دوره شوروی را به خوانندگان تقدیم کرده است. هم از این نظر که احتیاجات خوانندگان را مستجاب نموده و هم اینکه از زمینه نقد و بررسی و تحلیل محتوی نوشته های آنروز را فراهم آورده است. میرجلال وقتی شروع به نوشتن و آفرینش ادبی کرده بود که در نثر آذربایجان مرحله تکامل انجام می شد. چهره های قهرمانان مثبت در ادبیات بنحوی شکل گرفته بود. مهمترین مسئله در این زمینه شخصیت همین قهرمانان بود که چگونه باید تصویر می شدند و هر روز کاراکترهای متغیری از شخصیت های قهرمانان ادبی در ذهنها ساخته و پرداخته می شد و سخن ارزش و جایگاه خود را پیدا کرده بود.

تغییر می کند، عوض می شود و به شاخه های فراوان تقسیم می شود و معنا پیدا می کند اما از نظر بیان و نگارش آن دستخط نویسنده تغییر نمی کند. از نظر نوشتاری تغییری در شیوه او مشاهده نمی گردد. اما پیشرفت و روانی متن مشاهده می شود. در یک حکایه که متن آن یک صحبت را به ذهن خواننده می آورد در عین حال خنده، هجو و جملات عاشقانه را در خود احتدا کرده و بین آنها پیوند ناگسستنی مشاهده می شود.

آفرینش های ادبی میرجلال از زندگی روزمره سرچشمه می گیرد. تخیل نیست. برای همین نیز رنگارنگی حکایه های ایشان از بطن زندگی بشر تغذیه می شود.

طراوت همیشگی خود را حفظ می کند. انسان نباید طمع کار باشد، مدیر وقتی علامت گذاشت فوری درخواست داد، در مغازه سرپیچ مدیر شدم، از اونجا آمدم تعمیراتی، سپس آمدم تو کار کیوسک آمدم اکنون در تانکر آب کار می کنم. «پله ها»

نویسنده در یکی دو جمله چهره اصلی پله های مقام و وظیفه را مشخص می کند. کسانی که از آن بالا می روند و سپس پایین می آیند. راهی که از بالا تا پایین حتی به تانکر آب نیز تنزل می کند. که این یک کنایه منطقی است.

در حکایه های میرجلال معلمی، مولفی را تحت تأثیر قرار می دهد. ایشان مداوم بسیار لایق شخصیت هایی چون آخوندزاده و عبدالله شایق است. برای بیان خواسته های جوانان حکایت های زیر که با عنوان «خواستگارا برگشتند»، دختری گل می کارد و لیاقت میرجلال با توجه به نفس کار

خود که معلمی است به رشته تحریر درآورده است. در دنیای نویسنده دوران جوانی و یا بعبارتی خود جوانی دوران تخیل و واقعیت ها است. جهت رسیدن به آینده که از ضرورت وجودی زندگی بوجود می آید. در تقابل صنفی سالهای ۳۰ قرن بیستم ادبیات توجه خاص به جوانان از بعد ایدئولوژیکی داشت. جوانان عامل اصلی جامعه ای بودند که در حال ساخت بود. تمام هنرمندان این دوره همه چیز را از دیدگاه جوانان و امید و خواسته های آنان به آینده بیان می کردند.

میرجلال نیز یکی از همین جوانان محسوب می شد. در کنار این کیفیت او شغل پداگوژیکی یعنی تعلیم و تربیت را انتخاب کرده بود. در تمام عمر خود که قلم فرسایی کرده است همیشه به فکر جوانان بوده و سعی کرده است که مسایل آنها را درک کند. برای همین نیز نویسنده توانسته است دقت جوانان را به خود جلب کرده و به ذوق و سلیقه آنها تأثیر بگذارد. ایشان یکی از نویسندگان دوستدار محصلین محسوب می شود. در شیوه نگارش میرجلال نفس جلیل محمدقلی زاده احساس می شود. این نیز دور از انتظار نیست. چون جلیل

اکنون نیز مارشالها می آیند. سربازان آمریکایی می آیند- اشیاء خراب و تخم لاک پشت می آید.»

درخت های این ده بزرگ را قلع و قمع می کنند، بررسی از آنان این چه غوغایی است، می گویند : «مارشالیزه» می شوم. در کوچه های شهر از دست گدایان راه رفتن ممکن نیست. می گویی : جانم این چیست؟ می گویند :

صدایت را در نیاور «مارشالیزه می شویم». تا حالا هیچ زلزله، سیل و باد و طوفان روستائیان را اینقدر بیچاره نکرده بود که امروزه مارشالیزه شدن آنها را به بدبختی دچار کرده است...» آقارضا می گوید : «خوب برادر مگر واجب، همیشه مارشالیزه نشویم، وقتی مارشالی شدن ما را به این روز می اندازد بیایید مارشالیزه نشویم.»

میرزامحمد- با صدای بلند می خندد و می گوید : حقیقاً تو خیلی عوام هستی.

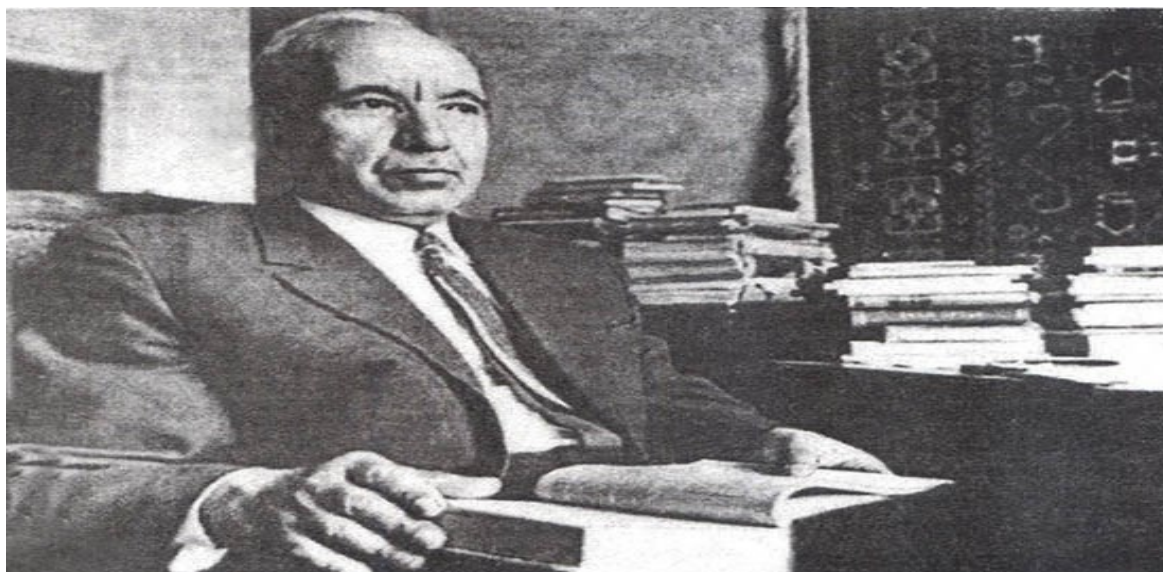
نویسنده مارشالیزه شدن را (که اگر به این می شود گفت کلمه) تکرار می کند. تا خواننده عاری از معنا بودن این کلمه را درک کند. پوچی آنرا بفهمد. معلوم می شود که مارشالی شدن یا مارشالیزه در اصل سفیه بودن است. به گفته آقا رضا، مگر مارشالی شدن واجب است که همه اینگونه شویم.

در متن این طنز می توان گفت جملات ساتیریک مشهود است. که نمونه های کلاسیک این گونه طنز را محمدقلی زاده در آثارش آورده است.

در اندیشه ادبی میرجلال برداشتهای ادبی بصورت بدیعی بیشتر از حس ساتیریک بوده است. این واقعیت ادبی در حکایه های ایشان نیز قابل رویت

محمدقلی زاده یکی از بزرگترین حکایه نویسان زمان خویش بوده است و با استادی تمام در این کار قلم فرسایی کرده است. تمام کتابهای ایشان همچون کتاب «زبان مادری» از طرف همگان مورد مطالعه قرار می گرفت. غیرممکن بود که به جوانان تازه نگار تأثیرگذار نباشد، از طرف دیگر میرجلال سالهای زیادی از عمر خویش برای یادگیری آثار جلیل محمدقلی زاده صرف کرده بود. درباره آثار این نویسنده بزرگ تحلیل های بسیاری نوشته بود. این تحلیل های نظری میرجلال باعث همه گیر شدن آثار میرزا جلیل محمدقلی زاده شده بود. آثار ایشان در سطح وسیعی از جامعه مورد استقبال قرار گرفته بود. اما تأثیری که از آثار جلیل محمدقلی زاده گرفته است در حد اینکه بتواند ماهیت اندیشه خود را واژگون نکند نرسیده بود. زیرا میرجلال از نسل نویسندگان معلم- نویسنده دوران خود بود که بیشتر به آرایه های ادبی و اخلاقی متکی بود. تأثیر اندیشه های جلیل محمدقلی زاده بیشتر بر نظم ادبی ایشان بود که ساختار آن را شکل می داد گذشته بود که در این بخش نیز بیشتر طنز و خنده را از ایشان اخذ نموده بود.

گرچه در حکایه های میرجلال طنز جایگاه خاصی ندارد ولی وجود دارد و دارای آرایه های خاص خود است. مولف طنز را بیشتر بدون توضیحات خاص فقط در مکالمات افراد بصورت ملموس تر بیان می کند. بطور مثال : در حکایه «درختان بادام» ماهیت درونی میرزا محمد «مارشال پلانی» برای آقا رضا که یک روستایی است این چنین بیان می کند. «اوایل به ایران وبا می آمد، ملخ می آمد یا هجوم می کرد.

کردی و دماغت را هم بالا می کشیدی. روزی باید دوبار صورتت را اصلاح می کردی که شبیه هنرپیشه ها بشوی...» این موضوع ییلاق است.

در حکایه نویسی میرجلال نشانه های ملی بسیار فراوان است. گرچه در مورد انتقاد ادبی هم این مورد صدق می کند ولی همیشه با یک هماهنگی خاصی از تلاقی داده های ملی با قهرمانان داستان صورت گرفته است. میرجلال در بسیاری از موارد مطرح در داستانهایش که به ایفاء نقش می پردازند بیشتر از مضامین ادبیات عامیانه بهره می جوید و به آن اتکا می کند. «در بوته های خربزه چند خربزه سینه در خاک دراز کشیده بودند که مانند گاوهای نر آماده شخم زدن بودند انگاری داشتند نشخوار می کردند». «دزد بستان» عروسی مثل عکس است گوشت و استخوان است، دیگر اینکه مثل آب چاه که در انتها دیده می شود چشم هایی دارد این عروس. «فلسفه انسانیت». مشاهده می کند که در توهم پول و هم خدمات هست ولی از مقابل پنج تا مرد که می گذرد انگار گربه عطسه کرده است. یا مثل مرغ رد می شود و می رود. «بدون شرایط». «دوست ندارم کیفی رو دستهام بگیرم زیرا وقتی چیزی در دستم

است. بعنوان مثال: «پروفسورها سر رامیز از الان با همدیگر جنگ دارند. یکی می گوید: باید به دانشکده من بیاید- دیگری می گوید نه من خودم به ایشان درس خواهم داد. دیده بودیم سر پسرها بعضی دختر ها بگو-مگو می کنند، ولی الان چشم پروفسورها دنبال پسرهاست. جان خودم چنان بند کردند حکایه «بعد از پلو».

یا بعبارتی در گذشته کسی که می خواست سواد خواندن و نوشتن یاد بگیرد اول نامه های عاشقانه و یا دفترچه های خاطرات می نوشت. ولی امروزه باید پایان نامه بنویسد، در گذشته نامه های عاشقانه به دخترهای زیبارو نوشته می شد آنهم در خلوت نگاشته می شد و در خلوت نیز خوانده می شد. اما امروزه پایان نامه را باید آشکارا بنویسی و آشکارا هم از شورای علمی بگذرانی. این نیز مقاله را کمی دچار مشکل می کند. حکایه «وکیل مدافعه» یا بعبارت دیگر: ییلاق هم ییلاق قاراگوزما آنهم با جنگل ها و چشمه های چشم نوازش در کوههای شهر گنجه» بین ییلاق باید اینگونه باشد. بین ییلاق هم به این می گویند. یا بعبارتی در کوچه های شهر یک سلوودسک داشتنی کراوات خودت را تنظیم می

رنگ و نوارهای رنگارنگ تغییر مسیر می دهد و مجسمه زیبایی از زن بجای می گذارد.

این تصویر زیبایی از موجودی بنام زن هرگز از دیده و ذهن خواننده پاک نمی شود و یا بعبارتی: از طرفی، مسائل دانشگاه، موضوع دفاعیه پایان نامه و در کنار اینها تدارکات عید... هم پشیمانی، خجالت کشیدن و تمام ناراحتی... «وکیل مدافعه». اینجاست که برخی از ضدیت های اندیشه انسانی در تقابل با مسائل طبیعی رخ می نماید... در کتاب نویسنده؛ حکایه «کوهها به زبان آمدند» نیز وجود دارد. که در این اثر نویسنده به ماجرای نوظهوری بنام معلم که به روستاها اعزام می شود دچار دردسر می شود و مسائل و مشکلات خاصی برایش بوجود می آید، به رشته تحریر درآمده است. این اثر راجع به موضوعات دخترخانم های تازه معلم شده می پردازد. از چگونگی برآمدن آنها از پس مشکلات می نویسد. در این حکایه نویسنده با توجه به مشکلات گذشته، مسائل و مشکلات امروزی را هم بازگو می کند. سعی می کند که از دستاوردهای خوب آن سخن به میان آورد.

البته امروزه نیز در اعزام آموزگاران جوان به روستاهای دورافتاده و کوهستانی صعب العبور مشکلاتی وجود دارد. با این نگرش داستان هنوز هم به روز بودن خود را حفظ کرده است. تمامی حکایه و روایت هایی که در کتاب «لیاقت» از طرف نویسنده آورده شده است بطور کل نشانگر ذوق هنری و نویسندگی ادیب را نشان می دهد و در مجموعه خود آن را جمع نموده است. (۱۹۸۴)

باشد فکر می کنم که سوار اسب شدم». «خواهر و برادر» و الی آخر....

داستانهای نویسنده بخاطر جاذبه های زبانی اش همیشه در حافظه خواننده می ماند. حوادث و اتفاقات داستان شاید از ذهن خواننده پاک شود ولی اصطلاح و عباره هایی که نویسنده بکار برده است هرگز از ذهن پاک نمی شود و این عباره ها تمامی محتوی داستان را می تواند در خود محفوظ دارد.

البته یکی دیگر از ماندگاری نوشته ها و روایت ها ساختار جمله های بکار گرفته شده در متن حکایه هاست. این مورد نیز در نوشته های میرجلال از مضمون و کیفیت بالایی برخوردار است. جملات بکار گرفته شده در داستان و حکایه های نویسنده خودبخود آفریننده پس زمینه بسیار دینامیک در متون داستان می باشد که از قدرت خارق العاده نویسنده در بکارگیری کلمات و عباره در جای مناسب خبر می دهند. آرایش کلمات و پیوستگی جمله ها در چگونگی شکل گیری داستان باعث می شود که سیر حرکت مسیر قهرمانان در داستان کند شده و مجال اندیشیدن خواننده را فراهم می کند. بدینگونه است که خواننده داستان را بدون درنظر گرفتن زمان از دست رفته در داستان به فراغ حال خود از موضوع لذت ببرد: دختری بود که از تماشا کردن آن هیچ وقت سیر نمی شدیم. او نگاه تیز و تندی داشت. چشمان زیبای او صورت گردش را در حلقه ای از زیبایی محصور کرده بود. گردنکشان می خرامید همچو کبوتران و به آرامی پا در زمین می گذاشت. «فلسفه انسانیت». حرکات موزون و رقص عباره ها در من داستان از شکل هیجانی به ریتم

بابا کوهی شیرازلی دیر، نیشابورلودور، یوخسا باکیلی

BABAKUHI ŞİRAZLIDİR, NİŞABURLUDUR, YOXSA BAKILI

چئویرن: فرهاد جوادى

ƏLİ ŞAMİL

علی شامیل

گیریش

۱۹۹۰-جی ایلده اس-اس-اری ایله ایران ایسلام رئسپوبلیکاسی آراسیندا گئدیش-گلیش ساده لشدیریلن گوندن، او تایا گاه ایلده بیر دفعه، بعضاً ده ایلده ایکی-اوچ دفعه گئتدیم. ایلک گئدیشلریمده آذربایجانین شهر و کندلرینی گزیر، موختلیف طبقه دن اولان اینسانلارلا گؤروشور، ائشیتدیکلریمی، اؤیرندیکلریمی بو تایدکی، تورکیه ده کی اوخوجولارلا چاتدیریردیم. اوردان فولکلور نومونه لری توپلاییر، ادبیاتا، تاریخه، ائتنوگرافیا، دیلچیلیگه دایر کیتابلار گتیریردیم.

اوزون ایللر ایدی کی، قاشقای ائللرینه گئتمه یی پلانلاشدیرسام دا باش توتموردو. آخیر کی، ۲۰۱۸-جی ایلین آپریلین ۲۹-دا آرزومو رئاللاشدیرا بیلدیم. قاشقایلارلا گؤروش اوچون شیرازا گئتدیم. اورایا دونیانین چوخ یئریندن توریت گلیر. توریتلری جلب ائدن ایسه پرسپولیس-تخت جمشیددیر. سعدینین، حافظین قبرینی زیارت گئدنلرین سایى دا

آز دئیل. اما اونلارین هئچ بیرى پرسپولیس-تخت جمشید کیمی جلب ائدیجی دئیل.

منی ایسه شیرازا چکهن توریتلری جلب ائدن تاریخی عابیده لر، گؤزه ل منظره لر، بؤلگه نین مَطَبَخِی و س. دئیل ایدی. قاشقایلاری یاشادیقلاری بؤلگه ده گؤرمک، اونلارلا صحبت ائتمک، اونلاری دینله مک ایسته یی ایدی. قاشقایلارلا گؤروشنده اونلارلا باغلی اولان یئرلره ده باش چکمه دن گئری دؤنه بیلیمزدیم. آذربایجاندا شیرازا گنده سن اورادا بابا کوهینین باکوونین قبرینی زیارت ائتمه یه سن؟! هر ایل اونون قبرینی زیارته مینلره زووار و توریت گلیر. چوخلاری اونون آدی و آتاسینین آدینی، سؤی آدینی اونودوب. یادداشلاردا بابا کوهی کیمی قالب.

منی ایسه بابا کوهینین قبری باشینا چکهن نه اینانچ، نه ده توریت ماراغی ایدی. بابا کوهی یه، هم یئرلیمیز اولان بیر صوفی یه، عاریفه، آذربایجانین دونیادا تانینان ایلک بؤیوک فولکلورچوسونا قبری باشیندا فاتحه اوخوماق ایسته ییردیم.

سووتلر زامانیندا دین عالیملرینی تبلیغ ائتمک قاداغان ایدی. بونا باخمایاراق اونون حاققیندا خئیلی مقاله یازیلیمیش، حتی کیتاب دا چاپ ائدیلمیشدی. سبب ایسه بابا کوهینین دین عالیمی دئیل، صوفی فیلسوفو کیمی تبلیغ ائدیلمه سی ایدی. صوفی-عاریفین دونیاگؤروشو حاققیندا سووت دؤورونده یازیلانلار، زامانین ایدئولوژی تأثیریندن کنار دئیل. سووتلر بیرلیگی داغیلاندا سونرا یازیلانلار اولکیلرده خئیلی فرقلمه یه باشلادی.

قربه مه گلن او اولدو کی، شیرازدا گؤروشدویوم قاشقای ضیالیلارینین چوخو بابا کوهینی شیرازلی

کندینین اراضیسی اولان بو یئر ایندی شهره بیتیشمکده دیر.

قایناقلاردا بابا کوهینین آدینین و سؤی آدینین یازیلیشیندا فرق او قدر ده چوخ دئییل. جدی فرق کونیه سینین باکووی، شیروانی، شیرازی، نیشاپوری کیمی یازیلما سیندادیر. بونو دا طبیعی سایماق اولار. مشهور اینسانلارلا غورور دویماق، اونو اؤزونون همیئرلیسی، قوهومو سایماق دونیانین هر یئرینده یایغیندیر. هومئری، یونیس ایمره نی و غیره سینه گۆره بعضاً شهرلر آدیندان اینسانلار بیر- بیرینی محکمه یه وئریلر.

آذربایجاندا آوروپا اؤلکه لرینه، اوزاق آمئریکایا، یاپونیا یا و چینه گئدنلرین سایى شیرازا گئدنلردن قات-قات چوخدور.

هانسی کی، اورتا یوز ایللرده، اینسانلار کاروانلارلا گئدیپ-گئنده شیرازلا آذربایجانین علاقه سی داها سیخ اولوب. سرحدلر آچیلاندا ۲۸ ایل کئچمه سینه، ایران ایسلام رئسپوبلیکاسی طرفیندن ویزا گۆتورولمه سینه باخمایاراق شیرازا گلن همیئرلیریمیز تکم سئیره کدیر. اولارین دا چوخو بیلگی سیزلیکدن بورایا گلیمیر.

آذربایجان سووئت ائتسکیلوپئیدیاسینین بیرینجی جیلدینده یازیلیب: «بابا کوهی باکووی (محمد، یاخود محمدعلی ابن عبدالله نین تخلوصو، -۹۴۸ ۱۰۵۰)» آذربایجان شاعری، فیلسوفو، شرق اؤلکه لرینه (ایران، عربستان، هیندیستان و س.) سیاحت ائتمیش، بیر مدت ایرانین نیشاپور شهرینده، سونرا شیرازدا یاشامیشدیر... اؤل لر اورتودوکس ایسلام مؤوقعینده دورموش، سونرالار باطینی لیگین ایلک نظریه چیلریندن اولموشدور. فلسفی گؤروشلرینین اساسینی تشکیل ائدن ماتریالیست مییللی پانتئیزم، زردوشتولوکه، ائمپدوکل و

بیر فارس کیمی تانی ییر. اونون قافقاز داغلارینین گونئیینده، ایندیکی آذربایجان رئسپوبلیکاسینین اراضی سینده مؤوجود اولموش شیروانشاهلار (-۸۶۱ ۱۵۳۸) دؤلتیندن گلدینی بیلیمیرلر. شیراز قاشقایلارینین گنج آیدینلاریندان اولان امین جهانگیری و جعفر آوازی بیزی بابا کوهینین قبرینه زیارته آپاریرلار.

بلدچیمیز امین جهانگیری دئیر کی، کئچمیشده شیرازین ۶ داروازاسی اولوب. ایندی اولاردان یالنیز بیرى، الله اکبر بوغازینداکی - قورآن داروازاسی قالیب. اصفهان یولونون اوزرینده کی داروازانی عضدوالدوله دیلمی (حاکمیتی ۹۶۶-۹۷۸) تیکدیریب. طبیعتین ووردوغو ضرردن و باخیمسیرلیقدان داروازا داغیلیب. نئچه دفعه کیملر طرفیندن تمیر ائدیله حاققیندا گئیش بیلگی یوخدور. سون بیلگی یه گۆره کریم خان زند(۱۷۷۹-۱۷۰۵) داروازانی تعمیر ائتدیریب. اوزه رینده ایکی اوتاق دا علاوه ائتدیریب. او، اوتاقلاردا دا گؤزل خط له یازیلیمیش قورآن- کریم لر قویدوروب کی، شهردن چیخانلار و شهره گیره ن لر بو مقدس کیتابین آلتیندان کئچسینلر. هر آیین اۆلینده شهر اهاالیسی قورآنی- کریمین آلتیندان کئچمک اوچون قورآن داروازاسینا گلر، داروازانین آلتیندان کئچر، بورادا بیر آز دینلندیکدن سونرا گئری دؤنرمیشلر. رضاخان گؤستریش وئریب کی، داروازا سؤکولسون. اوراداکى قورآن- کریملر ده پاريسه آپاریلیب. حسین ایلقر آدلى تاجیر، داروازانی یئنی دن تیکدیریب.

یول گئنیشلندیریلدیگیندن داروازا کناردا قالیب. ایندی بیر دکور رولونو اویناییر.

داروازانین یانینداکی داغدا، سون ایللر خئیلی آبادلیق ایشلری آپاریلاراق توریستیک بیر مکانا چئوریلیب. واختی ایله شهردن آرالی، جعفرآباد

پیافاور (=فیثاغورث) تعلیم لرینین آیری- آیری مدعالاری ایله اوینون جهت لره مالیکدیر... «قافیللره خبردارلیق» و «الحسین بن منصور الحلاجین حیاتینین اولی و آخیری» اثرینی شرق شناس L.Massinyon فرانسیزجایا ترجمه‌سی ایله بیرلیکده چاپ ائتدیرمیشدیر (۱۹۱۴، پاریس) «آ اس ۱، ۱۹۷۶: ۵۱۷-۱ جی جلد».

بابا کوهینین قبرینی تعمیر ائتدیره‌ن حاجی زین العابدین شیروانی

بابا کوهین دفن ائدیلدیکدن سونرا قبری اوزّه رینده قوبولموش باش داشی گونوموزه دک گلیب چاتمیشدیر. آراشدیریجیلار ۱۱-جی یوز ایلین قاینالاریندا اونون دوغومو، اولومو، دوغولدوغو یئر حاققیندا بیلگی یه راست گلمه میشلر. هیندیستاندان شیرازا گلن حاجی زین العابدین شیروانی (۱۸۳۸-۱۷۸۰) بابا کوهینین قبرینین زیارت ائتمیشدیر. صوفی عالمین قبرینین باخیمسیزلیغی اونو چوخ اوزموشدو.

نورالدین کرم اوفون یازدیغینا گؤره ۴۰ ایلده ۶۰ مین کیلومتر یول کئچمیش حاجی زین العابدین شیروانی "تمکین" لقبی له شعرلر یازسا دا، ۱۵ ایلده یاخین مستعلی شاه لقبی له نعمت الله درویش لرینین مورشودلریندن اولسا دا اساساً سیاح کیمی تانییب. حاجی زین العابدین شیروانی سککیز ایل هیندیستانا سیاحت ائدن دن سونرا ۱۸۰۹-جو ایلده شیرازا گلیر. لاکین بورادا چوخ قالمیر. (کرم اوف نورالدین، ۱۹۷۷: ۲۰). شیرازا ایکینجی گلیشی حاققیندا ایران عالیملریندن حاجی میرزه حسن روکی‌زاده (آدمیت) بیلگی وئیر. او، یازیر کی، نعمت الله طریقتی نین شیخلریندن اولان حاجی زین العابدین شیروانی هجری ۱۲۳۴ (میلادی ۱۸۱۵) ایلده شیراز یاخینلیغیندا بابا کوهی دئییلن یئری اؤزونه مسکن سئچیر. نعمت الله درویشلریندن اولان

"رحمتعلی شاهین" خواهیشی ایله "بابا کوهی" دن شیرازا کؤچور. موختلیف فاصیله‌لرله ۱۸۲۶-جی ایلین مارتینا دک شیرازدا یاشاییر. (کرم اوف نورالدین، ۱۹۷۷: ۱۸). بیر چوخ ایالت حاکملری حاجی زین العابدین شیروانیی اینجیتسه ده، محافظه کار دین خادیم‌لری اونون حاققیندا منفی فیکیرلر فورمالاشدیرسالار دا محمد شاه (حاکمیتی ۱۸۴۸-۱۸۳۴) حاکمیت باشینا گلدیکدن سونرا سیاحا موناسیبت دیشیر. شاه اونا ۱۸۳۴-جو ایلده شیراز یاخینلیغیندا ایلیک گلیری مین تومن اولان بیر کند باغیشلایر. سیاحین ۱۲۴۸-جی (هجری- قمری) ایلده (میلادی ۱۸۳۳-۱۸۳۲) ایلده جلال الدین محمد، ایکی ایل سونرا دا حسام الدین علی آدلی ایکینجی اوغلو دوغولور. (کرم اوف نورالدین، ۱۹۷۷: ۲۸-۲۹). نورالدین کرم اوف سیاحین یاخین دوستو "معصوم علیشاه شیرازی" نین «طریق الحقایق» اثریندن بئله بیر سیتات وئیر. «بؤیوک عمیم حاجی محمدتقی بئله نقل ائدیر: «حاجی زین العابدین شیروانی آروادی ایله بیرلیکده سون دفعه مکّه‌یه گئدرکن من ده اونونلا ایدیم. جدّه‌یه یاخینلاشدیغیمیز زامان او، وفات ائتدی. من اونون جنازه سینی جدّه‌یه گتیریب، شهرده کی اومماینا- هاووا قبریستانلیغیندا دفن ائتدیم» (کرم اوف نورالدین، ۱۹۷۷: ۳۲). ۱۸۳۸-جی ایلین قیشیندا باش وئرمیش بو حادثه‌دن سونرا مکّه زیارتینی باشا چاتدیران حاجی محمدتقی سیاحین عائله‌سینی یئنی دن شیرازا گتیریر.

سیاحین «ریاض السیاحت = سیاحت باغچالاری» (۱۸۲۲)، «حدائق السیاحت = سیاحت باغلاری» (۱۸۲۷) و «بوستانی سیاحت- سیاحت گولزاری» (۱۸۳۲) اثرلری جغرافیاچیلار، تاریخچیلر، ائتنوگرافلار، فیلسوفلار اوچون دیرلی قایناق رولونو اوینامیشدیر (کرم اوف نورالدین، ۱۹۷۷).

«کوهی - شیرازی» مقاله سینده یازیر: «۳۳۶-۳۴۳ (۹۴۷-۹۵۴) ییللاری آراسیندا شیرازدا دوغدو. آدینا نفحات الانس ده (عبدالرحمان جامی نین اثرینین قیسا آدی-ع.ش.) راست و اونا دایانان قاینقلاردا علی بن محمد شئکلینده ذکر ائدیلمه سی یانلیشتیر. بو یانلیشلیک شدّالعدار آدلی کیتابین ایکی یازما قاینقلارینماقتا اولوب اوندان بحث ائدن ایلک اثرده ایسمی محمد بن عبدالله اولاراق قید ائدیلمکده دیر. حیاتینین بؤیوک بیر بؤلومونو شیرازین شیمالیندا داغین آته یینده گنجیردیغی اوچون کوهی (داغلی) نسه سیله تانینیر. بؤیوک ده ده سی باکوئه نین (باکوئیئه) آدی شیراز خالقینین دیلینده زامانلا بابا شئکلینه دؤنموش، سعدی شیرازی ده بوستانیندا (سعدی شیرازینین مشهور «گولوستان» و «بوستان» اثرینده «بوستان اثری نظرده توتولور-ع.ش.) اونو بابا کوهی دئییه آتاراق اؤوموشدور» (شاهین اوغلو M.Nazif, ۲۰۰۲: ۲۶۷ جیلد) Wikipediada یازیلانلارلا گؤره بابا کوهی ۱۴۰ ایل عؤمور سورموشدور. بو دا هنج ایناندریجی گؤرونمور. بابا کوهی حاققیندا ایلک و آن معتبر قاینق شرقین بؤیوک شاعری و آراشدیریجیسی عبدالرحمان جامی نین (۱۴۹۲-۱۴۱۴) «نفحات الانس من حدرات القدس» اثری دیر. اثر فارسجادان تورکجهیه ترجمه ائدیله رک ۱۹۷۱ ایستانبولدا نشر ائدیلمیش دیر. M.Nazif شاهین اوغلو کیمی ایسلام طریقت لرینی گؤزل بیلن بیر آراشدیریجینین «بؤیوک ده ده سی باکوئی نین (باکوئیئه) آدی شیراز خالقینین دیلینده زامانلا بابا شئکلینه دؤنموش» یازماسی تعجب دوغورور. تصوّف حاققیندا سؤزلوکلرده بابا سؤزونون معنوی آتا، مورشود(مرشد)، طریقت باشچیسى، یول گؤسترهن آنلامیندا ایشله دیلدیگینی (گؤیوشوف نصیب، ۲۰۰۱: ۴۱) یازیرلار.

فاکتلاردان بئله قناعته گلیریک کی، تاریخاً شیروانلا شیراز آراسیندا سیخ باغلیلیق اولموشدور. حاجی زین العابدین شیروانی نین شیرازا گئدرکن بابا کوهینین آدی ایله باغلی اولان یئرده یاشامیش، ۱۲۳۶-جی (میلادی ۱۸۲۱-۱۸۲۰) ایلده بورادا ائولنمیشدیر. شیرازدا اولارکن مادی وضعیتی یاخشیشان کیمی، همیئرلیسی اولان بؤیوک صوفی عارفین قبرینى آبادلاشدیرمیش، اونا باش داشی قویدورموشدور. اوندان ۲۲ ایل سونرا ایسه فارس ویلایتی نین حاکمی طهماسب میرزا قبیرین اوزّه رینده بیر توربه تیکدیرمیشدیر.

بابا کوهینین دوغومو حاققیندا فرقلی فیکر لر

آراشدیریجیلار بابا کوهینین زامانیندا یازیلیمیش قاینقلاردا اونون دوغولدوغو یئر و ایل حاققیندا بیلگی یه راست گلمه ییبلر. آ اس-ده (آذربایجان سووئت انسیکلوپئدیاسیندا) بؤیوک صوفی- عارفی نین ۱۰۵۰-۹۴۸-جو ایللرده، ایسلام آنسکلوپئدیاسیندا ۹۵۴-۹۴۷-جو ایللرده دوغولوب ۱۰۵۰-جی ایلده اؤلدوبو یازیلیر. Wikipediada ایسه بابا کوهی باکووی مقاله سینده قاینق گؤسترمدن صوفی عارفین ۹۳۳(۹۳۴)۱۰۷۴-جو ایللرده یاشادیغینی گؤستریرلر. "ذاکر محمد اوف" ایسه یازیر: «ایلکین قاینقلارین وئردیگی معلوماتا گؤره متفکرین اؤلوم تاریخی تخمیناً ۱۰۳۷-جی ایلده دوشور. محمد باکووی عؤمرونون آخیر چاغلاریندا (۹۰ یاشیندان سونرا) شیرازین یاخینلیغیندا بیر ماغارایا چکیلیب اورادا یاشامیش دیر» (محمد اوف ذاکر، ۲۰۰۶: ۶۰). اوندا بئله آنلاشیلیر کی، ذاکر محمد اوف دا بابا کوهینین ۹۴۷-جی ایلدهن اؤنجه آنادان اولدوغو فیکرین ده دیر.

M.Nazif شاهین اوغلو ایسه ایسلام ائنسکلوپئدیاسینین ۲۶-جی جیلدین ده کی

ایلیاس، بابا اسحاق، بابا صامت، بابا طاهر عریان، بابا فرج، بابا کامل خجندی و غیره لرین آدینداکی "بابا" سۆزو ده مگر باکویی نین (باکئویه) آدینین شیراز خالقینین دیلینده زامانلا بابا شکلینه دؤنموشدور؟ آچیق-آشیکار گؤرونور کی، باکویی نین (باکئویه) بابا کوهی یه چئوریلمه ییب. بابا- طریقت باشچیسی، کوهی ده داغدا یاشایان آنلامیندادیر.

بابا کوهی حاققیندا آراشدیریجیلارین آن دولغون قایناق کیمی قبول ائتدیکلری عبدالرحمان جامی نین (۱۴۹۲-۱۴۱۹) «نفحات الانس من حدرات القدس» اثری دیر. بو اثرده شیروانی کبیر و شیروانی صغیردن سۆز آچیلیر. تحسین یازجی «ایسلام ائسیکلوپئدیاسی» نین ۱۰-جو جیلدینده کی «ابو سعید ابوالخیری» مقاله سینده گؤستیر کی، ۱۰-۹-جو یوزایلرده خوراساندا بؤیوک بیر صوفی موحیطی اولموشدو. خوراسان صوفیلرینین اؤنده گئدنلریندن ابو سعید ابوالخیری نین موریدلرینده ابو ناصر شیروانی آذربایجاندا تکهه آچمیش و اطرافینا چوخ سایدا مورید توپلامیشدیر (یازجی تحسین، ۲۲۲-۲۲۰:۲۲۰، ۱۹۹۴، ۱۰ جیلد).

پروفئسور ائیبالی (عیبعلی/ایوبعلی) مهرعلی اوف «بابا کوهی باکووی و پیر حسین شیروانی» کیتابیندا قاینقلارا دایاناراق بو قناعته گلیر کی، شیروانی کبیر بابا کوهی کیمی تانینان ابو عبدالله محمد بن عبدالله باکووی، شیروانی صغیر ایسه اونون کیچیک قارداشی حسین شیروانی دیر. (مئهرعلیو ائیبالی، ۲۰۱۲: ۱۵). ائیبالی مهرعلیووه گؤره شیروانشاه منوچهرین مشهور وزیر ی پیر حسین شیروانی نین (اونون ناواهی کندی یاخینلیغینداکی، پیرساعات چای ساحلینده کی توربه سی ده زیارتگاه دیر). دوغماجا قارداشی اولان بابا کوهی باکووی ۹۳۳-۹۳۴-جو ایلده دوغولوب. دنیز سؤیه سیندن ۳۶۳۲ یوکسکلیگی اولان، هر یای زیروه سینه مینرله

معاریفه حاجی یئوا و مئحمئت ریختیمین بیرگه حاضیرلادیقلاری «فولکلور و تصوف ادبیاتی سۆزلویو» کیتابیندا بابا سۆزو حاققیندا بیر آز گئنیش بیلگی وئرلییر. آراشدیریجیلار یازیر: «آتا، شئیخ، مورید کیمی حؤرمته لایق کیشیلر... احمد یسوی نین آنادولو تورپاقلارینا گلیمیش خلیفه لری و موریدلرینه ده "بابا" دئیلمیش دیر. تصوف ده سلوک یولونا گیرهن، نفسینه غالب گلن، نفسینده اولموش، روحوندا دیرلمیش و جمعیت اوچون یارارلی حالا گلیمیش کیشیلره بابا دئییلیر... بو تعبیر بکتاشی شئیخلری اوچون عنوان اولاراق سؤیله نیلیر... ایستر آذربایجاندا، ایسترسه ده تورکیه ده بابا آدی داشییان یئر و پیر آدلاری تصوف ایله باغلی دیر... بابا صامت پیری، سولطان بابا پیری، بابا دلیم پیری، شئیخ بابا پیری (آذربایجان) کیمی یئر و توربه آدلاری بو یئرلرده یاشامیش و یا دفن ائدلمیش درویشلرین خاطره سیننی یاشادان آدلاردیر» (هاجی یئوا معاریفه، ریختیم مئحمئت، ۲۰۰۹: ۵۹). دوغودا حؤرمته یاد ائدیلن آرسلان بابا، سرخس بابا، بابا دهقان، بابا

اینسانین زیارتە گئەندىگى باباداغ آدینین بابا کوهی دن آلىندىغىنى يازیر. (مهرعلیوائى، ۲۰۰۲: ۳۷).

بابا کوهینین اثرلری حاققیندا فیکیر آیریلیقلاری

آذربایجانلى عباسقولو آغا باکیخانوفون، علی اژدر سیدزاده نین، ذاکر محمد اوفون، سارا آشوریلی نین، سولماز رضاقولوزاده نین، نورالدین کرم اوفون، مسیح آغا محمدی نین، صنعان ابراهیموفون، نائیلە ولیخانلى نین، فضولی بایاتین و غیرە لرینین علمى اثرلرینده بابا کوهی حاققیندا دَیرلی بیلگی لر وار.

شیروانشاهلار دؤولتی نین تاریخینى آراشیدیران سارا خانیم آشوریلی «باکی شهرینین تاریخی: اورتا عصرلر دؤورو» و «شیروانشاهلار دؤولتی» کیتابیندا بابا کوهی دن سؤز آچیر. «باکی شهرینین تاریخی: اورتا عصرلر دؤورو» کیتابیندا "بابا کوهی باطینی دیر. لاکین باطینی لیگین دیاپوزونو او قدر گئنیشدیر کی، بو مسئله اوزە رینده خصوصیلە کانکرئت بیر شکیلده دایانماق لازیم گلیر... بئله حساب ائدیرلر کی، او، صوفی دیر. بعضی تدقیقاتچیلار ایسه دوشونورلر کی، او قلندری ایدی. قلندرلر ایسه هئچ ده بوتون مسئلهلرده صوفیلرله اوزلاشمیردیلار." بابا کوهی باکوینین عرب دیلینده بیزه گلیب چاتمیش فلسفی اثرلری آراسیندا "اخبار العارفین"، "اخبار القافلین"، "بدایت حال الحلاج" و باشقالارینین آدینى چکمک اولار. (آشوریلی سارا، ۱۹۹۸). یازان مؤلفین سککیز ایل سونرا چاپ اولوموش «شیروانشاهلار دؤولتی» کیتابیندا اوخویوروق: «او، (یعنی بابا کوهی-ع.ش.) ایلک گنجلیگینده اشعری لیک طریقتی باشچیسینین آردیجیلی، مشهور شئیخ ابو عبدالله خفیفی نین (ا.ه. ۳۷۱-جی ایل (میلادی ۹۸۲/۹۸۱) یانیندا تحصیل آلمیشدیر. اورتادوکسال کلامی بوتون

اینجه لیکلرینه قدر اؤیره نن بابا کوهی مسلمان اؤلکه لرینی گزمه یه چیخمیش، حدیث لری، ایسلامین گؤرکملی خادیملری حاققیندا معلوماتلار توپلامیشدیر. او، ۱۱-۱۰-جی عصرلرده صوفی لیک تعلیمینین مرکزی اولان نیشاپورا گلەرک بورادا صوفیلیگین گؤرکملی نماینده لری-ابو سعید ابن ابوالخیر، السلامی و باشقالاری ایله گؤروشموشدور. او، هجری ۴۱۲-جی ایلده (میلادی ۲/۱۰۲۱) نیشاپور خانقاهی نین پیری اولدو. اؤلوموندن بیر نچه ایل اؤل شیرازا گلیب داغ ماغاراسیندا گوشه نشین حیات کئچیریر هجری ۴۴۲-جی ایلده (میلادی ۱/۱۰۵۰) اورادا اؤلوموشدور... حمدالله قزوینی نین (حمدالله قزوینی نین (۱۳۴۶-۱۲۸۱) «تاریخ گزیده» اثرینده (س.ه. ۷۸۵) اولان بو بیلگی دن "یئوگئنی بئرتئلس"، علی اژدر سیدزاده، سولماز رضاقولوزاده، انیبالی مهرعلیئو و غیره لری ایستیفاده ائتمیشلر-ع.ش.) معلوماتینا گؤره او، توربه سی و خانقاهی شامخی یاخینلیغیندا، پیرساعات چایی ساحلینده یئرلشن پیر حسین شیروانی نین قارداشی ایدی. (آشوریلی سارا، ۲۰۰۶: ۱۰۶).

تقی موسوی ایسه بابا کوهینین یوخاریدا آدی چکیلن اثرلریندن باشقا «حکایات الصوفیه» آدلی اثرینین ده اولدوغونو یازیر. (موسوی تقی، ۱۹۶۷: ۶۰). ذاکر محمداوف ایسه یازیر: «ایکینجی تراکتاتین («حکایات الصوفیه» = صوفیلرین حکایه لری)» آلیازماسی نوسخه لریندن بیرى استانبولون آیاصوفیا کیتابخاناسیندا ساخلاندىغینی یازیر. بعضی منبعلرده محمد باکووی اشعری لیگین نماینده سی کیمی ده گؤستریلیر. متفکیرین حدیث لر توپلاماسی فاکتی عینی زاماندا اونون سوننو (سنی/اهل سنت) حقوق شوناس عالیم و

سخولاست(سکولار) اولماسینی سؤیلهمهیه اساس وئریر.(محمداف ذاکر، ۲۰۰۶:۶۰).

ایرانلی آراشتیرجی حبیب الله عماد ائوینی تعمیر ائتدیررکن دیواردان ایچه ریسینده بیر نچه الیازما اولان صانددیق تاپیر. همین الیازمالاردان بیر ده فارس دیلینده یازیلیمیش «دیوان» اولور. حبیب الله عماد «دیوانی» II اوخویارکن اونون بابا کوهی یه عایید اولدوغو قناعتینه گلیر. بئلهجه بابا کوهینین فارسجا «دیوان» تاپیلدیغی فیکری گئنیش یاییلیر.

بو فیکری یایان عالیملردن بیر ده "یئوگئنی بئرتلس" اولوب. بابا کوهینین دونیاگوروشو حاققیندا کیتاب یازمیش سولماز رضاقولوزاده «دیوانی»-نین بابا کوهی یه عایید اولدوغونو سؤیلیرکن "یئوگئنی بئرتلس"ین «صوفیزم و صوفی ادبیاتی» اثرینه دایانیر. فضولی بیات ایسه یازیر: «ایلک فارسجا صوفی «دیوان»-نی یازانلاردان بیر بابا کوهی باکووی، هم ده عربجه اوچ تراکات یازمیشدیر. میللیتجه تورک اولان بابا کوهی نین دونیاگوروشو اورتاچاغ ایران صوفیلریندن فرق لئمیر. دیگر طرفدن اثرین بعضی یئرلرینده زرتشت لیکله باغلی آنلایشلارین گوجللو اولماسی (اودا سیتایش، گونش آلاهی خورشیده پرستیش و س.) بابا کوهینین یئرلی کولتو یاخشی بیلدیگینی گؤستریر.(بیات فضولی، ۲۰۱۱:۹۵). گوردویوموز کیمی سولماز رضاقولوزاده ده، فضولی بیات دا، بابا کوهینین «دیوان»-ی اولماسیندان سؤز آچارکن یئوگئنی بئرتلسه دایانیرلار. "یئوگئنی بئرتلس" یازیر: "منیم درین اینامیما گؤره، کوهینین "دیوان"-ی حقیقتده همده "ابن باکویه" آدلاندیریلان عالیم شئیخه مخصوصدور"(رضاقولیوئا سولماز، ۱۹۷۸). آلینتیدان آیدین گورونور کی، یئوگئنی بئرتلس کیمی مشهور بیر عالیم «دیوان»-ین بابا کوهینین اولدوغونو سؤیلرکن جدی بیر

قاینق گؤستریمیر، «منیم درین اینامیما گؤره» یازماقلا کیفایت لئیر.

یئوگئنی بئرتلسین «صوفیزم و صوفی ادبیاتی» اثرینی یازدیغی دؤوردن یوز ایلدن چوخ کئچیر. اوندان سونرا بو مؤوضوعدا خئیلی آراشدیرمالار آپاریلیمیشدیر.

آذربایجان فلسفه تاریخینین آراشدیریلماسینا عؤمور خرچلمیش ذاکر محمداف ایسه یازیر: «۱۹- جو عصرده رضاقولوخان هدایتین اینسان و کوهی تخلص لو شاعر "علی شیرازی"نین بیر شعر دیوانینی باکووی یه منسوب بیلمه سی حقیقتدن اوزاقدیر. شیعه لیگی قیزغین ترنم ائدن همین «دیوان» مضمون و اوسلوبجا ۱۶-جی عصره اوغوندور» (محمداف ذاکر، ۲۰۰۶:۶۱). ذاکر محمدافون بو فیکری ایناندیرجی دیر. بیرینجیسی بابا کوهینین اثرلری عرب دیلینده یازیلیب. اورتا یوز ایللیگین قاینقلاریندا اونون فارسجا یازدیغینا دایر بیر قاینق یوخدو. ایکینجیسی ۱۶-جی یوز ایل لیکده یاشامیش شاعرلرین اوسلوبوندا یازیلیمیش، همده «دیوان»دا شیعه لیگی تبلیغ ائدن شعرلری اولماسی دا، بو اثرین بابا کوهینین اولمادیغینی سؤیلهمهیه اساس وئیر.

M.Nazif شاهین اوغلو دا یازیر: «آنجاک بو دیواندا یئر آلان شعرلرین چوخونون حتی هئچ بیرینین اونا (بابا کوهی یه-ع.ش.) عایید اولمادیغی دا سؤیله نیر (شاهین اوغلو M.Nazif، ۲۰۰۲:۲۶). حئیف کی، M.Nazif شاهین اوغلو «دیوان»دا یئر آلان شعرلرین بابا کوهی یه عایید اولمادیغینی سؤیله یَن آراشدیرجیلارین آدینی یازمیر.

بابا کوهینین گوروشدویو عالیملر

"تحسین یازیجی" خوراسان صوفیلرینین اؤنده گئدنلریندن ابو سعید ابوالخیری نین موریدلریندن ابو ناصرشیروانی نین آذربایجاندا تکهه آچماسیندان

ابوالحسن خره قانی، مشهور علما، کرامتلی پیر، حضرت فخرالدین عطار نیشاپوری نظردە توتولوردو. عباسقولو آغا باکیخانوف «گولوستان ارم» اثرینده یازیر: "تاریخچیلرین دئدیگینه گؤره، "شیخ ابو عبدالله علی بن محمد باکیلی" هم دونیوی، هم ده روحانی علملر ساحه‌سینده سئچیلیردی. او، اوشاقلیق ایللریندن دؤورونون آن گؤرکملی عالیملریندن شیخ عبدالله خفیفدن، شیخ ابوالقاسم قشیری‌دن و باشقالاریندان درس آلمیش، مشهور شیخ ابو سعید ابوالخیری ایله علمی مباحثه‌یه گیریشمیشدیر. اونون بیلگی‌نی یوکسک قیمت‌لندیرن شیخ ابوالعباس نه‌اوندی ایله اوزون مدت علاقه ساخلامیشدیر. عؤمرونون سون ایللرینده او، خلوته چکیلەرک، شیراز یاخینلیغیندا بیر ماغارادا یاشامیش، شرقین آن ساواللی عالیملری اونون زیارتینه گل‌میشلر. او، ۱۰۵۱-جی ایلهده آلاهیین رحمتینه قووشموشدور" (باکیخانوف عباسقولو آغا، ۱۳۸: ۱۹۷۰).

بئله بیر عالیملرله گؤروشن، اونلارلا صحبتلر ائدن و اؤیره‌نن محمد ابن عبدالله باکووی، ابو عبد الرحمان سلامی اۆلدوک‌دن سونرا اونون خانقاهینا رهبرلیک ائتمه‌لی اولور. لاکین اورادا اوزون مدت قالمیر، یئنی‌دن شیرازا دؤنور..

"عزیمی بیلگین" ده «تصوّف و تکه ادبیاتی» کیتابیندا (بیلگین عزیمی، ۲۹۶: ۲۰۰۳) یئوگئنی بئرتلسین «تصوّف و ادبیاتدا تصوّف» اثرینه دایاناراق بابا کوهینین بغداددا حلاج منصور (۸۵۸-۹۲۱) ایله گؤروشدویونو یازیر.

مسیح آغا محمدلی ایسه بؤیوک امک صرف ائده رک بابا کوهینین "بدایت حال ال-حلاج- حلاجین حیاتی و اؤلومو» اثرینی دیلیمیزه چئویرمیش، اونا گئنیش ایضاحلار یازاراق نشر ائتدیرمیشدیر. اورادان

و بو تکه‌نین اطرافینا چوخ سایدا مورید توپلان‌دیغینی یازیر (یازیچی تحسین، ۲۲۰: ۱۹۹۴-۲۲۲، ۱۰ جیلد). پروفئسور ائیبالی مهرعلیئو ده بو موریدلرین اؤندرلرینین شیروانی کبیر آدلان‌دیریلان بابا کوهی کیمی و شیروانی صغیر آدلان‌دیریلان کیچیک قارداشی حسین شیروانی اولدوغو قناعتینده‌دیر. (مهرعلیئو ا.، ۳۷: ۲۰۰۲).

بیر مدت شیرواندا یاشادیق‌دان سونرا محمد ابن عبدالله، دوغو اولکه‌لرینه سیاحته چیخیر. شیراز شهرینه گله‌رک بورادا ابو عبدالله ابن خفیفی یه موریدلیک ائدیر. آز زاماندا شئیخی نین و اؤنون موریدلرینین محبتی نی قازانیر، صوفی شعرینین گؤرکملی نماینده لریندن بیر کیمی تانینیر. شئیخی دونیاسینی دیشدیک‌دن سونرا اونون تکه‌سینه رهبرلیک ائدیر.

۸۲۲-۹۸۱-جی ایلهده شیرازی ترک اندیب باغدادا، نیشاپورا گئدیر. اونون ۹۹۰-۹۸۸-جی ایللرده شیرواندا یاشادیغی دا سؤیله نیلیر.

<http://www.biyografya.com/biyografi/79>

نیشاپور موحیطی اونا اولدوقجا گوجلؤ تأثیر ائدیر. چونکی همین دؤور خوراسان صوفیزمین بئشیگی ساییلیردی. بؤیوک صوفی عاریفلر ده او بؤلگه‌ده یاشاییردی‌لار. همین عالیملری چوخ واخت خوراسانین یئددی اولدوزو، خوراسان یئددی پیرین آدلان‌دیری‌لار. یئددی پیر - اولدوز دئدی‌کده ایسلام دینی نین سولطانی - حضرت ابراهیم ادهم، ایسلام دینی نین، هم ده عاریف لرین سولطانی «کتاب اولاکتاب»-ین مؤلیفی بایزیت (بایزید) بسطامی، کرامت و حالت صاحبی ابوالفاضل سرخس (ساراحس بابا)، کرامتلی پیر حضرت ابو سعید ابوالخیری، قرآن شریفه بؤیوک تفسیر یازان، کرامتلی پیر، حضرت خواجه عبدالله انصاری، کرامتلی پیر، حضرت

<http://gsaz.az/articles/view/274/Sheyx->

(Mahammadali-Babakuhi-Bakuvi)

کیمی یازدیغی بۆیوک صوفی عاریفین نیشاپوردان شیروانا گلمه‌سی، اورادان شیرازا گئتمه‌سی، یوخسا نیشاپوردان بیرباشا شیرازا گئتمه‌سی حاققیندا جدّی بیر قایناق یوخدور. ذاکر محمداوف یازیر: «محمد باکووی عۆمرونون سونلاریندا ۹۰ یاشیندان سونرا شیراز یاخینلیغیندا بیر ماغاریا چکیلیب اورادا یاشامیشدیر (محمداوف ذاکر، ۱۰-۱۹۸۶). ۹۰ یاشلی قوجانین کاروانلا شیرواندان شیرازا گئتمه‌سی او قدر ده ایناندریجی گۆرونمور. دئمک محمد عبدالله اوغلو ۹۰ یاشلاریندان اول شیرازا گئدیلمیش.

اونو نظره آلساق کی، کئچمیشده یولوخوجو خسته‌لیکلردن، طبیعی فلاکتلردن، ساواش و اونون دوغوردوغو آلیققدان اینسانلار داها گنج کن اولوردولر، اوندان بابا کوهینین ۱۰۰ ایلدهن چوخ یاشاماسی دا شوبهه دوغورور. ایندیکی زامانیمیزدا مزارداکی کله سومویو آساسیندا دونیاسینی دیشیمیش آدمین پورتیرتینی (portret قیافه / سیما و چهره) دقیق یاراتماق مومکون اولدوغو کیمی، اونون سومیوندن آیینمیش نمونه‌دن ده جینسینی، یاشینی، ایرقینی، حتی هانسی نسیله منسوب اولدوغونو دا معین لشدیرمک اولور. تأسف کی، ایندییه دك بۆیوک صوفی-عارفین مزارینی آچیب اونون اینجه‌له‌مه‌ییلر.

دوغونون مشهور عالیم‌لریندن خواجه عبدالله انصاری نین یازدیغینا گۆره بابا کوهی باکووی ۳۰-۳۵ مین حکایه و ۳ مین حدیث توپلاییمیش. اونون توپلادیغی حدیث لر صوفی روحلو اولدوغونا گۆره محافظه کار ایسلام عالیم‌لری بو حدیث لره جدّی یاناشمامیشلار.

ماگنیتوفونون (ضبط صوت)، دیکدافونون، کامئرانین مۆوجود اولدوغو بیر دؤورده ۳۵-۳۰ مین متن توپلایان فولکلورچویا آز-آز راست گلمک اولار. کاغید، قلمین ابتدالیگینی، ایش شرایطینین چتین لیگینی، یعنی سفرلرده، شام ایشیغیندا یازماغی نظره آلساق بو چوخ چتین بیر ایشدیر.

سیاح حاجی زین العابدین شیروانی حاققیندا دیرلی آراشدیرمالاری مؤلیفی اولان نورالدین کرم اوف <https://sputnik.az/life/20161125/407843867/salyan-qaracala-vagam-filosof.html>

«باباکوهی باکووی (نیشاپوری، شیرازی) و پیرحسین شیروانی» کیتابینین مؤلیفی ائیبالی مهرعلیئوه گۆره (مهرعلیئو ائیبالی، ۲۰۰۲:۳۷) کایناتین هئلیوسئنتریک

اؤیره نیریکی کی، بابا کوهی "توستر" شهرینده حلاج منصورون اوغلو "حمد"له گۆروشوب. حمدین آتاسی حاققیندا دئدیکیلرینی بابا کوهی چوخ جدّجه‌ده قلمه آلیب. بو حلاج منصور (۸۵۸-۹۲۱) حاققیندا ایلک و اولدوقجا دیرلی قایناقدیر.

<http://artkaspi.az/az/hellacin-heyati-ve->

(lumu-mesiaa-mehemmedi/#.W4clfpVR3IU).

بو اثردن آیدین گۆرونور کی، محمد عبدالله اوغلو چوخ جدّی توپلایجی ایمیش. او، توپلادیغی ماتریاللاری گونوموزون ترمینلری ايله دئسک پاسپورتلاشدیریرمیش.

بو پاسپورتلاشدیرمادان دا حلاج منصور (۸۵۸-۹۲۱) حاققیندا حنکایه و خاطره‌لرین کیمدن و هارادا توپلاندیغینی اؤیره نیریکی.

نیشاپورداکی صوفی موحیطیندن سؤز آچارکن سولماز رضاقولوزاده یازیر: "بورادا بیر طرفدن شیخ بیازید(بایزید) البسطامی نین ائکستازا چاگیران، "آلاهلای قووشماقدان حظّ آلان"، "ایلاهی عشق ايله مست اولان (عربجه: سُکر)" طلبه‌لری، او بیر طرفدن شیخ جُنئید البغدادی نین "ائکستاز" و "سرمرست‌لیک"ده صوفیلر اوچون تهلوکه گۆره‌ن (صوفی بو زامان اؤز-اؤزونو صنعی شکیلده قیزیشدیراراق، فانتازیاسینی آلاهلای حقیقتاً قووشماق کیمی قلمه وئریر) آردیجیللاری واردی. جُنئیدین طلبه‌لری صوفی اوچون یئگانه دوزگون یولو "اییقلیق"دا (عربجه: سهو)، "ساکیت، آییق عبادتده ده گۆروردولر... منبع‌لرده باکوونین خوراسان عالیمی ابو عبد الرحمان سلامی و ابوالقاسم قوششیری (قُشیری) ايله دوستلغو، ابو عباس نهانندی ايله علمی موباحیثه‌لری (همین موباحیثه‌لرده نهانندی، باکووی نین اوستونلویونو اعتراف ائتمیشدی)، همچنین او دؤورده بۆیوک پوپولیاریلیق قازانمیش صوفی شئیخی ابو سعید ابن ابوالخیرله بیرباشا تماسلاردا اولماسی باره‌ده ده معلوماتلار وئرلیر" (رضاقولئیوا سولماز، ۱۹۷۸).

بابا کوهینین شیرازا تکرار دؤنوشو

نیشاپوردا یاشادیغی ایللرده قیزغین فعالیتینه بۆیوک عالیم و عاریفلره گۆروشوب فیکیر موبادیله‌سی ائتدیگینه گۆره بیر چوخو اونو نیشاپورلو سایمیش و کونییه‌سینی "نیشاپوری" یازمیشدیر. یئوگنئی بئرتلسین آدی و سؤی آدی شئیخ محمدعلی ابو-عبدالله محمد ابن عبدالله ابن عبیدالله ابن - احمد شیروانی باباکوهی

کی، بابا کوہی، حقیقتاً اولجہ اورادا مسکونلاشیب، سونرا بو
ماغارا یا کؤچوب».

سیستمی حاقیندا بابا کوهی ابوریحان بیرونی دن ۳۰-۴۰ ایل، کوپرنیک دن ایسه ۵۰۰ ایل اول فیکیر سؤیله میشدیر.

<https://sputnik.az/life/20161125/407843867/salyan-qaracala-vagam-filosof.html>

احتمالاً، «اولا بيلسين كى» ايله تاريخى شخصيتلر حاققیندا فيکیر سؤيله مک علمدن اوزاقدیر. بئله فيکیر و ملاحظه لر دولاشیقلىق یارادیر. بابا صوفیلرده طریقت باشجیسینا، موریده وئریلن آددیر. قوبا، شابران، شاماخی، اسماعیللى رایونلاریندا دا، بابا فیلان کس آدی ايله توربه‌لر و مزارلار وار. باباداغین دا بابا کوهینین آدی ايله آدانديريلماسی فاکتا دایانمیر. قافقاز داغ سىلسيله‌سینین گونئی-دوغوسونداكى باباداغدان باشقا تورک خاقلارینین یاشادىقلارى اؤزبکىستان رىسپوبلىكاسینین سورخان دَرَه وىلايتینده، "سورخاندريا" ايله "کافیرنقان" چایلارى آراسیندا "باباتاو" داغلارى، ائله‌جه ده کریمین "جانکؤی"

رایونوندا "باباتاو" داغی وار. آنادولودا دا "فتحیه" رایونونون
گونئی دوغوسونداکی، دیزیلی ایله موغلانین آراسینداکی، کمر
سو آنبارینین گونئی باتی سینداکی، قارا دیزیین "اثریلی" ایله
"دئورک" رایونلاری آراسیندا و س. بؤلگه لرده کی داغ
آدلارینین دا "بابا داغ" آدلانديرلديغینی گؤروروک. (یئنی
تورک آنسیکلوپئديسی، ۱۹۸۵:۲۸۸، ۱-جی جیلد).

۱۹۹۳-۱۹۹۰ جو ایللر ده قیز قالاسی اطرافیندا قازینتی آپاران آرخلولوق ف.ابراهیموف اورادا تیکینتی قالیقلا رینا راست گلمیشدیر. ۱۹۹۸-جی ایلده قازینتی داوام ائتدیرهن ده ایکی اوتاغین سالامات قالمیش دیوارلاری آشکارا چیخمیشدیر. بؤیوک اوتاغین دؤشه مه سینده قازینتی آپاریلارکن باتی طرف ده کی دیوارین گونئی-باتی سینین کونجونون یاخینلیغیندا تاغ فورمالی تاخچا ایچه ریسینده یئرلشمیش محراب آشکار اولونموشدور.

بابا کوهنین آدی ایله باغلی اولان یئر لر حاقیندا

بابا کوهی دن یازانلار اونون کونیّه سینی "شیروانی" کیمی ده گۆستریرلر. شیروان توپونیمینه چوخ یترده راست گلینسه ده اونلاردان اوچو داها مشهوردور. اونلاردان بیرى قافقاز داغلارینین گونیینده میلادی ۱۵۳۸-۸۶۱-جی ایللرده مؤوجود اولموش شیروانشاهلار دؤولتی دیر، بیرى بو گونکو ایران ایسلام رئسپوبلیکاسینین قوزئیینده، خزره یاخین بیر یترده کی شیروان قصبه سی دیر، بیرى ده بو گونکو تورکیه نین "سیرت" ویلایتینده کی شیروان دیر. شیروانی لقبینی گۆتورن عالیم، سرکرده، شاعر و سیاحلارین اکثریتی شیروانشاهلار دؤولتینین اراضیسینده یاشایانلاردیر.

آذربایجان موسیقی لیگینه قووشاندان سونرا بابا کوهی حاققیندا یازیلان پوبلیسیستیک مقاله لرین سایى دا چوخالمیشدیر. بو یازیلار بؤیوک عاریفی تانیتماق باخیمیندان اهمیتلی اولسا دا بعضاً افراطا واریلیر. هارادا بابا آدی ایله باغلی زیارتگاه گؤرولور اورانی بابا کوهی ایله باغلاماغا چالیشیرلار. مثال اوچون "سالیان" رایونونون "قاراجالا" قصبه سی یاخینلیغینداکی

کوروو kürov داغین یاماجیندا بیر زیارتگاه وار. زیارتگاهلار گنلرین حضرت بابا آدلاندیردیقلاری بو یئری سون زامانلار بابا کوهنین آدی ایله باغلاییرلار. شیروان شهر مدنیت مرکزینین مصلحت چیسى "اڭلدار قمرلی" ایسپوتنیک سایتینین آنکداشینا دئییر: «واغامی مقدس لشدیرن یئگانه سبب یاخین شرق اۆلکهلرینده سیاح، بؤیوک شاعر و فیلسوف کیمی تانینمیش بابا کوهنین بیر مدت بورادا یاشاماسی دیر". و یاخود "لاکین خالقین چوخ عصرلیک اینانجی و نسیلدن نسیله اؤتورولمکه، ماهیتجه دیشیک لیگه اوغرامادان بو گونوموزه دک گلیب چیخمیش روایتلر، هئچ ده اساس سیز حساب ائدیله بیلمز. واغاملا پیرسات چایی وادیسى آراسیندا ۳۵-۳۰ کیلومتر مسافه وار. اولای بیلسین

ایکی دیللی ایدیلر(بايات فضولى، ۸۷:۲۰۱۱). بابا کوهی زامانیندا شیرازدا آذربایجاندا گئندلر یاشادیقلاری کیمی سونراکی یوز ایللرده ده اولار یاشاملارینی داوام ائتدیرمیشلر. صفوی لر دؤورونده آذربایجاندا تورکلرین فارس ویلايتینه آپاریلماسی، اوراداکي آذربایجانلیلارین ساینین و نفوذونون آرتماسینا سبب اولموشدور. شیرازدا و اونا یاخین ویلايتلرده یاشایان قاشقایلارین ساینی ۵،۲ میلیون دان ۵ میلیوناذک اولدوغونو یازیرلار.

شیرازدان اصفهانا گئدن یولون سولوندا یاماجدا یئرلشن بابا کوهی باکووی نین توربه سینین اطرافى بئش ایل اول یغنی دن آبادلاشدیریلیمیش، اورادا پارک سالینمیش، اثرلریندن پارچالار داشلار یازیلیمیش، اراضی توربستیک بؤلگه یه چئوریلیمیشدیر. alishamil@yahoo.com

قایناقلار

۱. آ-اس-ئ (آذربایجان سوونت انسیکلوپئدیاسی). (۱۹۷۶). بیرینجی جلد، باکی.
۲. آشورتیلی سارا. (۱۹۹۸). باکی شهرینین تاریخی: اورتا عصرلر دؤور. باکی: آذرشر، ۳۵۶ س.
۳. آشورتیلی سارا. (۲۰۰۶). شیروانشاهلار دؤولتی، باکی: <http://web2.anl.az/page.php?nad=۸۱&pid=۴۱۴۳۹&pid=۱۸۲۴۰۵> س.
۴. آذربایجان ادبیاتی تاریخی. (۲۰۱۱). ۶-جی جیلده، ۴-جو جلد. باکی: "علم"، ۲۰۱۱. س. ۱۲۳
۵. آذربایجان ادبیاتی تاریخی. ۶-جی جیلده، ۴-جو جلد. باکی: "علم"، ۲۰۱۱. س. ۱۲۴
۶. بابا کوهی مسجیدی. https://az.wikipedia.org/wiki/Baba_Kuhi_Bakuvi_mascidi
۷. ماغاریا چکیلدی، اورادان غیب اولدو. <https://sputnik.az/life/20161125/407843867/salyan-qaracala-vagam-filosof.html>
۸. باکیخانوو عباسقولو آغا. (۱۹۷۰). گولوستان ارم، «علم» نشریاتی، باکی، ۱۹۷۰.
۹. بايات فضولى. (۲۰۱۱). تورک تکه (تصوف) ادبیاتی، «علم و تحصیل» نشریاتی، باکی.
۱۰. گویشو و نصیب. (۲۰۰۱). تصوف آنالاملاری و درویشلیک رمزلی، تورال نشریات پولیقرافیا مرکزی، باکی.
۱۱. حاجی یثوا معاریفه، ریختیم متهمت. (۲۰۰۹). فولکلور و تصوف ادبیاتی سؤزلویو، «تورلن» نشریاتی، باکی.
۱۲. کرم اوف نورالدین. (۱۹۷۷). قیرخ ایل سیاحتده، آذربایجان دؤولت نشریاتی، باکی. <http://web2.anl.az/page.php?nad=۸۱&pid=۲۱۵۳۴۴&pid=۲>
۱۳. محمدلی مسیح آغا. حلاجین حیاتی و اولومو- بابا کوهی باکووی، <http://artkaspi.az/az/hellacin-heyati-ve-lumu-mesaa-mehemmedi/#.W4clfpVR3IU>
۱۴. مهرعلینو انیبال. (۲۰۰۲). باباکوهی باکووی (نیشاپوری، شیرازی) و پیرحسین شیروانی، «نافتا-پرس» نشریاتی، باکی.
۱۵. محمداف ذاکر. (۲۰۰۶). آذربایجان فلسفه سی تاریخی، شرق-غرب نشریاتی، باکی. <http://web2.anl.az/page.php?nad=۸۱&pid=۲۰۰۲۹۳۳۰>
۱۶. موسوی تقی. (۱۹۶۷). باکی تاریخینه دایر اورتا عصر سندرلر، باکی.
۱۷. رضاقولزاده سولماز. (۱۹۷۸). میروورزئتی بابا کوهی باکووی، باکو.
۱۸. رضاقولزاده سولماز. (۱۹۸۲). پولیتیزمی ۷ آذربایذائی ۱۲۷-۱۰ وو، باکو.
۱۹. شاهین اوغلو م. نظیف. (۲۰۰۲). «کوهی شیرازی»، اسلام آنسیکلوپئدیسی، تورکیه دیانت وقفی یایینلاری، جلد. ۲۲. ۳۴۷
۲۰. شئخ محمدعلی باباکوهی باکووی <http://gsaz.az/articles/view/274/sheyx-mahammadali-babakuhi-bakuvi>
۲۱. یازچی تحسین. (۲۰۰۲). «ابو سعید ابوالخیر»، اسلام آنسیکلوپئدیسی، تورکیه دیانت وقفی یایینلاری، جلد. ۱۰.
۲۲. یئنی تورک آنسیکلوپئدیسی. (۱۹۸۵). «توکتن» نشریاتی، بیرینجی جلد. <http://www.dunya-az.com/mobil/w2131.html>

محرابین اوستونده کی عرب الیفباسینین کوفی خطی له یازیلیمیش متنی "مَشْدی خانیم نعمت"، «حاکمیت آلاها مخصوص دور» کیمی اوخوموشدور. آرختولوق ف.ابراهیمووا گؤره آشکارا چیخاردیغی بینا، مسجد قالیغی دیر. او، احتیمال ائدیر کی، ۱۱-جی یوز ایلده تیکیلیمیش بو مسجد، بابا کوهی باکووینین مسجیدی دیر.

https://az.wikipedia.org/wiki/Baba_Kuhi_Bakuvi_mascidi

هم تاریخی منبعلرده، هم ده خالق آراسیندا دولشان روایتلرده کوهی نین داشیدییغی تخلص لره عایید و، او قدر معلوماتلار وار کی، بونلارین هامی سینین بیر تاریخی شخصیت بارده اولماسینین اؤزو زامان- زامان مباحثه مؤوضوعونا چئوریلیب.

سونج

میلادی ۱۰۵۱-جی ایلده دونیاسینی دییشهن بابا کوهینی یاشادیغی ماغارانین یانیندا دفن ائدیبلر. خلیفه قایمین (۱۰۷۵-۱۰۳۱) زامانیندا دئمک اولار کی، حاکمیتین شریک سیز صاحبی دیلملی بووئی لیرسولاله سی (آل بویه) اولوب. بو سولاله نین اؤنده گئدن لرینین ده بابا کوهی یه سئوگیسی بؤیوک اولدوغونا گؤره قبری اوزّه رینده توربه تیکدیریلر. سونراکی یوز ایل لیکلرده باخیمسیزلیقدان توربه داغیلیب.

شرقین نظامی گنجوی، سعدی، حافظ، عبدالرحمان جامی، نسیمی، سید عظیم شیروانی کیمی داهی صنعتکارلاری اونا شعرلر حصر ائتمیش، اؤز اثرلرینده بابا کوهینی خاطرلایمیشلار.

<http://www.dunya->

<http://az.com/mobil/w2131.html>

بابا کوهینین میلی منسوبیت مسئله سینه "فضولی بايات" بئله آیدینلیق گتیریر: «دمک لازیم دیر کی، ایندیکی تورکمنیستان، افغانستان و ایران اراضیلرینی احاطه ائدن تاریخی خوراسان ویلایتی اثرکن اورتا عصرلردن ایکی دیللی ایدی... خوراسان صوفی مکتبی طبیعی کی، تکجه تورک صوفیزمی اولاراق آنلاشیلایلمز. نیشاپور مکتبی و نمایندهلری عجم صوفی قولونا داخل ایدیلر و اونون میلیتجه تورک اولان صوفیلر ده (مثلاً، بابا کوهی، خرقانی، سهروردی، شیخ محمود شبستری و س.) تورک صوفی شاعرلری، یاخود فیلسوفلاری سایلا بیلمز. حتی بخارا بؤلگه سینده یارانان نقشبندی طریقتی نین درویشلری ده

میرزە شەرکین حیاتی و یارادیجیلیغی

دین درسی اوخودوم بیر اوزون مودت
اوردا روایتدن گتیردی صؤحبت.
گئجه نامازلاریم قزا اولمادی
سینانمیش ورد دوعا اولمادی
لاکین بئله ایشلر ایشیم دئییلدی
بونو ائل ده بیلدی اوبا دا بیلدی
تزویر دونیاسی نین داشینی آتدیم
دیرین دیمزه اهلینه ساتدیم.

شهرک میرزهللق پالتاریندا قیز مدرسه سی نین
بیناسینی اؤز کندلرینده قویماقلا او منطقه ده
اولدوقجا مارق یاراتمیشدیلار. شاعیر شاه دؤورونون
تئزلیکله چئوریلمه سنی " سنی تاری آی آشیق "
دا بیان ائدیر.

تبریزده اینقیلاب ایللرینده بیر چوخ شاعیر و
یازیچی نین ایشتیراکی ایله قورولان ادبی " شاعیرلر
و یازیچیلار انجومنی " نین تشکیلینده شهره کین
گؤستردیگی سعیرلر تقدیره لاییق اولموشدور. بیر
مودتدن سونرا میرزه علی اکبر صابیر آدینا ادبی
انجومنین تهراندا یارانماسیندا بیرینجی رول
اویناییب هابئله تبریزین بو گونکی ادبی درنکلی
ایله یاخیندان امکداشلیق ائدیر. شهرک دفعه لرله
زیندانا، اذیت و عذابا قاتلاناراق اؤز دوغما دیلینی و
ائلینی هئچ واخت ترک ائتمه دی. بیلدیکلرین
اؤیرتمکدن چکینمه دی. بیرلیگه، عدالته، باریشا،
عشق-محبتنه همیشه هر یئرده ثوبوت ائتدیریبدیر.
شهرک، اوتوروب باخماق شاعیری دئییل، هارادا
دیرلیک وار، حرکت وار، آنلاق وار شهره کی اورادا
گؤر.

بیر تویدا، ماغاردا، بیر مجلسده کی
چیرپینماییر اورک چاغیرما منی

علی اوغلو محمد حسین تهماسب پور شهرک
۱۹۴۹-جو ایله شهرک آدلی بیر کنده آنادان
اولدو. شاعیر بو خصوصدا یازیر:
"دوغلدوغوم ان یوخسول بیر عایله ده فلاکت
ایچینده ننه هم دده..."

شاعیر دؤرد یاشیندا قرآن اوخوماغا باشلامیش، اون
یاشینا قدر چوبانلیق و فرش توخوماقلا مشغول
اولدوغو حالدا آتاسینا یاردیم ائدردی. آلتینجی
صینفی اوچ ایله قورتاردیغی زاماندا دایما بیرینجی
شاگرد اولموشدو. کندی آغساقاللاری نین
تشویقی نتیجه سینده ۱۹۶۲-جی ایله موللایق
مکتبینه جذب اولاراق تبریز، قم و تهران علمیییه
حوزه لرینده دین درسی اوخوموشدور. اون سککیز
یاشیندا موللایق مقامینا یوکسلن میرزه " شهرک
" دفعه لرله ساواک ایداره سی طرفیندن توتولاراق
مینبره چیخماقدان مانع اولور. شاه دؤورونده باشقا
سؤزله دئسک ۱۹۶۲-ده روحانی پالتاریندان آیریلیب
عسکرلیک پالتارینی گئیدی.

اونودولور مرام اونودولور عشق
یاددان چخیخ دیلک چاغیرما منی.

میرزه، زامانیندا آغیر فیرتیناسیندان اوزو آغ
چخیخ. بوتون عذاب، اذیتله قاتلانیت. بو بو شهردن،
او شهره بو ائودن او ائوه کؤوب ۴۰ یاشیندا هله ده
کیرایه اوتورور.

یازیچی شهرکدن بو گونه کیمی ۵ جیلد کیتاب و
اونلار جا مقاله و پیئس یازیلیب یایلمیشدیر.

کیتابلاردان: "عشق حدیثی و حدیث عشق"، "باھاری گل"، "دالدا آتیلان داش"، "آیجان"
"خاطرله لر" کیمی اثرلر اوخوجولار طرفیندن
بؤیوک رغبتله قارشیلانمیشدیر. شهره کین بوتون
اثرلرینده ایجتیماعی-سیاسی مضمونلار موھوم یئر
توتور. شعرلرده شاعیر شهرک بعضن جیدی بعضن
ده طنز فورماسیندا قلم ووراراق گوجلر بیر چای
کیمی اؤزل اوخوجوسونو قوینونا آلیب آپاریر. "اٹل
گؤزو ترزیدیر" مثیلینی اؤز شعرلری ایله
دوغرولدان میرزه شهرک دفعه لرله ائلیمیز طرفیندن
آلکیشلانیب معنوی، شیفاھی، کیتابی تقدیرنامه لر
آلماقلا اؤز لیاقتینی هامییا عیان ائتمیشدیر.

شاعیر میرزه نین طنزلری او قدر آخیجی، او قدر
کوتلوی اولموشدور کی، ایلدیریم سورعتی ایله او
شعیرلری نه تنها اؤلکه میزده، ایراندا بلکه سرحدلر
آشیب و سون صمیمیتله آلکیشلانمیشدیر. اونون
دیللره دوشن شعرلر سیراسیندا "آلیغیم آرتدی"،
"..... و باشقالارینی گؤرمک اولار. اؤز خالق نین
آرزو و شیکایتلرینی ان صمیمی و ساده دیلده بیان
اٹدن شاعیر اوشاقلیقیندان یازیب یارادیر و بوندان
سونرا داھا دولغون، داھا جسارتلی اثرلری نین
یارانماسی نین شاهیدی اولاجاییق. بیز اونا توتدوؤو
یولدا یئنی-یئنی اوغورلار دیله بیریک.

شهرک بیر چوخ پیئس ده یارادیجیسییدی. او
جومله دن "ساندیغیمیز وار"، "برادر مشدعلی"
ایش آختاریرام"، "هره نین اؤز دردی وار".
دئمک اولار کی، شهرک گونئی آذربایجان
سرحدلرینده ایجتیماعی و سیاسی پروبلملری
صمیمیتله گؤستریمک ایسته بیر.

برادر مشدعلی

میرزه: برادر ایجازه وار.

برادر مشدعلی: نه خیر دانیشما یاجاقسیز گؤزلرینیزی
آشما یاجاقیز.

میرزه: برادر بیر کلمه خواهیش ائله بیرم سن
ننوین جانی.

برادر: هه، نه دئییرسن؟

میرزه: قارداشلار توجه ائلیین حاقق برادر
مشدعلیندی دوز دئییر اونا دئییلر دانیشماسینلار
بیز ده رعایت ائلمه لیک، بیلیرسن برادر
مسئوللارین منظور نظرلری اودور کی، سیاستدن
میاستدن اولماسن لاپ دا دوز بویوروبلار بوندان
سونرا بیر کؤپک اوغلو آغزین آچیب سیاستدن
دانیشا هامیدان قاباق منیلن طرفدی. تورون گؤرک
برادر قویوندان دانیشاجاق، چؤلدن، چوباندان،
چایدان، داغدان، آی بدبختلر نه بیلیرسیز آخیر
موهندیسن، دوکتوردان زاددان ییغیب گتیریلر
سیزی بورا شهرلرده هیسین توزون ایچینده
قالیبسیز، صفا او داغدا داشدادی. من اؤلوم برادر
مشدعلی دوز دئمیرم، برادر ایندی یای، یاز فصلی
سهند آوانین اتگینده قویونو یایاسان توتکده
باشارسان چالارسان. اونون لذتین من بیلیرم برادر
کی، برادر سهند آوا اوشاغیدی. او بیلیر بو
موهندیس دوکتور، شهر اوشاقلاری نه بیله جک.

برادر: هه میرزه سورونو یایاسان گرک ایتینده
یانیندا اولار.

شاعیر: بلی، البتته کی، ایتیمیز قویون ساخلاماق
اولار؟!

برادر: هه، سیزه دئیجگیم ایتدن. منیم بیر ایتیم وار
ایدی، ائوین ییخیلماسین ایت، کوردیستان دولویدو،
بوکاندان گتیرمیشدیم. ایتین آغزی مننه لاپ او
نئفت بوژگاسی (بوشکاسی) یئکه لیکده.

گؤزو باغلیلار آرام: بلی، بلی.

برادر: ایت بئتر جاناواردی ایتین وفاسی اولار،
آروادین وفاسی اولماز میرزه بیلر
میرزه: دوزدو، دوزدو.

برادر: او کیم ایدی تیت گئتدی قبری نین
اوستونده اؤلدو؟

رسول: قنی بابا.

برادر: قنی بابا، قنی کیشی نین آروادی نین
اویناشی وار ایدی، بیر گون قنی یالاندان آروادیندان
خداحافیظلیک ائله دی آما گیزلندی گئتمه دی.
آروادی بیر زامان گؤردو بلی اویناش گلدی.
اوندایدی کی ایتینه دئدی توت بولاری. ایت باجadan
دوشدو اویناشی یئدی. آروادی دا یاریسیناجان
یئمیشدی یالوارپردی کی، آی قنی سن الله دئ
منی یئمه سین قنی دئدی سن اؤلسن لاپ یئیه
جک، ایت ائله یئدی کی، بیر قطره قانی دا یئره
تؤکولمه دی. هه قنی اؤلندن سونرا او ایتی گئتدی
باشین قویدو قنی نین قبری نین اوستونه جان
وئردی. هه!.

بانک ملی: برادر مشدعلی او ایتی ساتمایاسان.

برادر: یوخ اوغلان آدام ایتین ساتار. اونو من ددمدن
چوخ ایسته ییرم!

آلبانی قیرمیزی دینک تویله

میرزه : برادر مشدعلی بیر آز جیندن زاددان
دانش بو یازیق دوکتورلار، موهندیسلر نه بیلرلر
جین ندی پری ندیر.

برادر: هه سیزه دئیجگیم آل آروادیندان، حال
آروادی خارابالاردا کؤهنه دییرماندا، کؤهنه حامامدا
زاددا اولار. آياقلاری گئچی آياغينا اوخشار امجکلری
اولار توروق یئکه لیکده آتار چینینه هاردا جیرجیندا
اولسسا یاپیشدیرار. جانینا گئدر آروادلارین ایچالاتین
چیخاردار چکر سورا بالالارینان یئیر بیزیم کندده
بیری وار منله یامان ضیدی اؤز سؤزلوک ائلم من
اولانسام آما اوو آدامین کنده آپارمارام. هه بیر گون
عمیمین آروادی بوغاز ایدی. دوغاجاقدی. عمیم
دئدی کی، آغا مشدعلی دئدیم بری، هه عمی دئدی:
آغا مشدعلی قورخورام هله آروادی گلیب بو آروادین
ایچالاتین آپارا یئیه. قیرمیزی دینه گیمی گؤتدوم
حال آروادین گؤتدوم هله سیزه دئییم او قیرمیزی
دینک دن اووون ییخیلماسین من اوندان یوز اوولی
بهایینی کئندن قاچیرتدیم. شوشه لرین سیندیردیم.
میرجلال: برادر آل آروادی.

برادر: هه دئدیم قیرمیزی دینه یه هه عمی نین
گؤتدوک گئجه نین بیر زامانی گؤردوم بلی گلدی
بوینون اوزاتدی بویلاندی. باجadan باخدی توپوردوم
ایمه قیرمیزی دینه گینن گؤتونون اوستوندن بیر
دانا ووردوم او دا قاییتدی امجگیننن بیر دانا منه
ووردو اووون ییخیلماسین ننم دئییر بیلیم اوج
گون یئدی هفته یئدی، گون هوشده قالدین هه
یامان خطرناک اولار.

مشدعلی: برادر بیزدن ییلر هئچ سنی توپا زادا
دعوت ائلمه ییرلر؟

برادر: هه توپا، بیزدن ییلر، هه یادیم دوشدو بیر
گون گیردیم تووله یه گؤردوم مننه سسله دیلر آغا
مشدعلی بویورون.

بیر نفر: تووله ده؟

برادر: بلی، هله سیزه دئییم او تووله دن اووون
ییخیلماسین قدیم کیشیلر روستم داستان ندی سام

نریمان ندى، بيزيم او تۆۋلە نى داشدان قازىبلار نە
يىكە ليكە اوزونلۇغو يوز مین مئتر.

میر جلال: انى؟

برادر: بلى اننى نە بيليم اللى، بئش يوز كيلومئتر
لاپ بو آتاجاق باخ يوز قويون توتار دا.

بیر نفر: هە بیزدن ییلر تۆۋلە یە قایید تۆۋلە یە.

برادر: بلى باخیم گۆردوم میز دۆشە نیب كۆنلوندن
نە كئچسە وار بیرى دئدى آغا مشدعلی آیلش یی آما
بیلدیگین قارنیندا من یاواججا اوتدوم گۆزومون
آلتیندان باخدیم گۆردوم سیرانین اورتاسیندا بیر دنە
قیزیل بایدا، دئدیم سن اۇلسن بیردن اۆزومو سالدیم
قیزیل بایدانین اوستونە دئدیم بسم الله الرحمان
الرحیم . هرە سى منە بیر شاپبا بامباجا وئردیلر،
قاچدیلا قئیب اولدولار. بایدا قالدی، بیر دفعە اونو
چۆلدە چوبانلار اوغورلامیشدیلا قیرمیزی دینە
گیننن حسابلارینا یئتیشدیم ایندى اونو ائودن
آسمیشیق.

روستم عمی: برادر سات.

برادر: ایستە دیم ساتام نئم قویمادی دئییر اونو
ساتسان پیس اولار آدامین تیفاغی داغیلار.

بیر نفر: نئچە یە دیر.

برادر: هە اونا قییمت قویماق اولماز. اوغلان اونو من
هئچ اوچ یوز مین، اوتوز میلیون ایستە دیلر وئرمە
دیم، یعنی اونو ساتماق اولماز هە.

روزنامە- موهندیس، دوکتور اوتاریرام.

راوی:

بیر آیری گون او گونلردن گۆزو باغلایلاردان بیر
نئچە سى چشم بندین آلتیندان روزنامە یە باخیرلار.

برادر: قارداشلار سس اولماسین هیس سیس شو،
اوگران او نمە دی اوخویوسان آت اوینا. گۆرورم ائله
سیزی یازیق ائله ین او روزنامە لردی دە. آدامین
گۆزونه دە زیاندی. من اۆزوم مدرسه یە گئتدیم
درس اوخودوم یاریمچیق قویدوم. هئچ درس

اوخومادیم. هە اوخودوم اولاجئیدیم سیزین تاییز.
ایندی گۆزومو باغلايیب ییخاجایدیلار یان-یانا آت
اویانا گۆرورم من اۆزوم کددیم آدیما علی...
اوشاغیام هئچ دانمیرام دا سیز لاپ یاخجی
اوغلانسیز هە من کندە گئجی اوتاریردیم. قويون
اوتاریردیم. الله دان گیزلین دئیل سیزدن نە گیزلین
چوخ شکر اولسون ایمام زامانا شکر اولسون ایندی
بوردا موهندیس دوکتور اوتاریرام روزنامە نمە دی
آتین او یانا.
بهمن سیقاری.

برادر: قارداشلار کیمە بهمن سیقاری وار منیم بیر
پاکت زریم وار. اوچ دۆرد دنە سى دە اسکیهدی.

راوی: الینده پاکتی گۆستریر.

برادر: ایستە ییرم بهمنین دئشیم

راوی: سوکوت.

برادر: یوخدو هە؟ هئچ کیمە یوخدو، اولسون.
چکین آشاغی خاموشیدی سسى اولماسین سیزه
دئیە سن دینمە دیکجە عاغلینیز آزیر، اولسون.

شاعیر: دوروب آیاغا بهمن سیقارین آلیشدیریب
تعریف ائدیر. آغا مشدعلی بویورون من اؤلوم تشریف
گتیر بیر قدم ووراق گۆرورم نە اولوب.

برادر: یاواشجا بیر گوشە دە بیلیرسن شاعیر سن
لاپ یاخشى اوغلانسان من راضی دئییرم سن بیر
گونده بورادا قالاسان. رسول دا یاخجی اوغلاندى.
حبیب دە. هئچ راضی دئییرم قالالار، آما او حاجینی
گۆرورسن من اۆزوم اونون بوخجاسین آچیب
باخمیشام اۆزوم گتیرمیشم نیشان بو نیشان بیر دنە
شورت، زیرکونک ایکى بسته دە بهمن، ایندی بی
یول دائیر دئییر یوخومدو اوسسون من اۆزوم آچیب
باخمیشام.

شاعیر: برادر دن نە گیزلین گۆزو باغلایلار هوشونون
یوخیدی گندە سیقارلاری گۆروب.
هوشی: پوخ یئییر اۆز اوشاقلاریمیزین یوخودو.

راوی: بانکی آغزین آچیر برادر اونون انگیندن
توتوب اؤکوز اتی آلاندا نچجه آغزینا باخلارلار او جور
باخیر.

برادر: باخین باخ، بو دا منیم دیشلریم.

راوی: بیر ده آغزین آچیر.

برادر: خیر لازیم دئیل.

میرزه: برادر آلاها خوش گئتمز.

دۆره دن: خواهیش ائدیریک سنی ننه نین جانی.

برادر: نئینک.

بیر نفر: برادر سن اؤزون ده میسواک وور میرزه
دئین کیمی ثوابدی.

راوی: ایستر ایسته مز برادرین بوینونا قویورلار، مانع
اولماسین او اؤزو ده میسواک وورسون.

برادر: آزاد گؤرورم او دیش چوکوو.

راوی: آزاد تردید ائدیر.

بیر نفر: اولسون وئر سنه بیرین تاپاریق.

آزاد: بویور برادر.

برادر: اوخیشتیگیندن ده سیخ بورا.

راوی: منظوری خمیردندی سونرالار خمیرداندان
وورموردی دئییردی مزه سی بیر شئی دئیل.

راوی: ایکي گون سونرا.

بیر نفر: برادر هه، یوخ یاخشی رسول اوچوکوی وئر
گؤروم.

رسول: بس او گون آلدیغینی نئيله دین.

برادر: اولسون بو گون ده سن وئر ده.

راوی: ایندی گل یومورتانی دویونله برادری قاندر
کی، هر کس گرک اؤز میسواکیلا دیشین یوسون.

رسول: هله دوزون دئه گؤرک او میسواکی نئيله دین.

راوی: برادر گولور مثلا اوتانیر.

برادر: هه، واللله اوننان باشماقلاریمی یودوم
گئتمه دی.

واي

برادر: کئفی سازالیم سیقار وئرلیب. قارداشلار
بیلیرسینیز نه وار سیز بورا گتیرمه ییلر کی، سیقار
چکیب اؤزونوزو اؤلدوره سینیز. سیقار نمنه دی کی،
باشدان آياغا ضررلیدی. دوزدو من اؤزوم بیر گون بیر
دانا چکیرم بیر گون هئچ چکیرم ها!.

شامپور

برادر: هاوا یامان ایستیدی، من گئدیم بیر دوش
توتوم.

بیر نفر: مشدعلی حاماما گئدیرسن شامپور آپار.

برادر: شامپور؟!

بیر نفر: بلی شامپور بویور. (بیر لیتیرلیک
داروگرشامپوسو آغزی آچیلمامیش برادره تقدیم
اولونسون)

برادر: هه شامپور!

راوی: معلوم اولور برادر کئددن گلیب جبهه یه زادا
باشی قاریشیب اساسا شامپونون مصرفیندن بی
خبریدی. ایکي قیرانلیغی شامپونو آلیب گئدیر بو
دفعه دوش توتماغی بیر آز گئچیکمیشدی اما
شنگول بوش قابی الینده وارد اولدو.

برادر: قارداشلار بو شامپون کیمین ایدی. یازین
بوندان گئنه یوللا سینلار. ائوین ییخیلماسین کئف
بئله باهه یازین یوللا سینلار.

گؤزو باغلایلاردان بیرینجیسی: کاووس ایشین
چیخدی. یاز یوللا سینلار..

میسواک

میرزه : برادر مشدعلی ایجازه بویورون اوشاقلار
میسواک وورسونلار واللله روایتده وار ثوابدی.

برادر: یووز لازیم دئیل. من هئچ میسواک
وورمامیشام نه اولوب ها. باخین منیم ده دیشلریمه
باخین.

راوی: دیشلر ساپساری بیر ایکیسینده قورد یئمیش.

برادر: بانکی نین ده دیشلرینه باخین آغزینی آچ.

میرزه: برادر، بانک میلی ایله آران سازدی نه خبر وار؟
برادر: هئج.

شاعیر: هئج اولماز بیزه دئه. بو ساوادلیلار باشینا بۆرک قویارلار او اینگیلیستاندا زاددا اولوب.
برادر: واللله دوزون آختارسان بانک قول وئریب چیخاننان سونرا منه وام وئره جک.

میرزه: قارداشلار بیلیرسینیز کی، بیز هامیمیز برادر مشدعلی نین خاطیرین ایسته بیریک. و الیمیزدن گلن خیدمتی اونا ائتمه لیلیک آما گیزلین سؤزوموز یوخدور. برادر مشدعلی بیلیر کی، بیز اونون سیررین هئج کسه وئرمیریک، لذا خواهیش ائله بیرم هئج مسئله نی برادرین موردینده گیزلتمیین، آغایی بانک بویور گۆرک بو وام ندیر و برادر نئجه وام وئره جک. بانک: اون مین تومن!

میرزه: اون مین تومن! اوتانمیرسان، برادر مشدعلی اون مین تومن! نه خیر آزدیر آرتیر.
بانکی: یاخشی سیزه خاطیر ایگیرمی مین تومن.

بیر نفر: آزدیر

بانکه کی: اوتوز مین.

بیر نفر: آزدیر.

بانک: الی مین

راوی: وام ایکی اوچ میلیون چاتیر.

شاعیر: ایندی گۆرک برادر مشدعلی بو وام ایله نئيله مه لیدی.

راوی: پیچ-پیچ باشلاییر.

شاعیر: قارداشلار پیچ-پیچ اولماسین پیشنهاده وئرین.

موهندیس: صنعتی بیر کارخانه قویسون.

شاعیر: مشدعلی نین صنعتیندن باشی چیخماز.

موهندیس: شریک اولاریق درادر اربابلیغین منفعتینی گۆتورسون.

بیر نفر: مراعداری قویاق.

بیر نفر: گاوداری یاخشیدی برادرین باشیچیخیر.

شاعیر: بو گون مسله قورتارر ایجازه وئرین برادر شریکلرین اینتیخاب ائلسین. و هر نه سئویر قویسون.

برادر: شاعیر بو حبیبله یولا گئتمه بیرلر. نه جور ائلسین کی، آخی من ایسته بیرم او حبیب ده اولسون. دوزدو بو وام وئیری آما اونون قارداشی ائشیکده منه یامان یئتیشیر بال قایماق وئیر، دوکانیندان تلفون ائله بیرم.

شاعیر: بانکیا دئه حبیب ایله هله لیک ایشین اولماسین. سونرا ووروب گۆتونه اؤتورریک ائشیکه، بیر ده برادر بیلیرسن نه وار سن گل بو کارخانانین صنعتین داشین اتگیندن تۆک او ایلرده سنین باشیوا بۆرک کئچیر سنین اؤزونون تخصصون وار گیریش مال داوارا.

برادر: قارداشلارا هیسس.

راوی: برادر، قاییتیمیشدی اصلینه ائله کی، بعضن اولوردو کی، بیر سورو قویون الی نین آلتیندادیر. اودور قویون اوتارماق سسلری چیخاردیردی تازا کئچیه گرک هردن بیر داش، سئلبه آتئیدی بی همیل آرام گۆزو باغلایلار چوبانلیق چوخ دا راحت ایدی.

برادر: قارداشلارا هیسس، من اوواما قویون آلاجیام کارخانا مارخانادان باشیم چیخماز. منیم اؤزومون ده تحصبیم وار، مین دانا قویون آلیب، یئددی دانا چوبان توتوب اؤزوم ده سر چوبان اولاجام.

بیر نفر: برادر ایشینی الدن وئرمه یسن.

راوی: برادر فیکره گندیر الین تاپانجاسینا ووروب دئیر.

برادر: یوخ اوغلان اثرهه سیز قویون ساخلاماق اولار.

بیر نفر: برادر اوندان بیر نئچه دانا ایت لازیمدیر.

بیر نفر: و بیر نئچه راس قاتیر البتته ایتین اهمیتی برادره معلومدور قاتیرلاردان دا یوک چکمک و باشقا ایستیفاده لر ائتمک اولار.

راوی: بانکی نئجه آی گۆزو باغلی قالاندان سونرا
اون ایلدن متجاوزیه محکوم اولدو.

تراکتور

شاعیر: برادر او آزاد پوریلن نه آل وئرین وار. آران
چوخ سازدیر.

برادر: هئچ بیر شئی دئییل.

شاعیر: دئدیم کی، بیزدن گیزلتمه سن بونلاری
یاخشی تانیما یئسان بیلیرسن باشیوا بورک کئچیر.

برادر: والله شاعیر الله دان گیزلن دییی سندن نه
گیزلین بو آزاد منه بیر تراکتور قول وئریب.

شاعیر: کیم؟ آزاد. خوب نه دئییب نئجه قول وئریب.

برادر: هئچ زاد دئییب من تراکتور سازی نین
محصوللرینا ائله بوردان چیخماق همن ائوه گئتمیه

جگم نه اولاجاق یاریم گون گئچ گئدرم مانع یوخدو.
آنجا اول گئدیب سنه بیر تراکتور آلیب وئره جم

سونرا گئدیم ننه سی نین جانینا آند ایچیپ ننه
سینی چوخ ایسته ییر گورموشم هه بئله دئییب.

راوی: شاعیر دیک دیز اوسته اوتوروب مؤحکم و اوجادان.
شاعیر: کیم تراکتور قول وئریب آزاد! عبث ائله ییب

اولا تراکتورو من قوشارام اینانمیرسان میرزه دن سوروش.
میرزه : بلی مسی فرکو سن یوخ آما رومانی

تراکتورلارین دوز دئییر.
برادر: هه او ساریلاردان دای ائله اولاردان ایسته ییریک.

راوی: شاعیر رومانی تراکتورونون تولیدی خطینده
پیچلری برکیدیپ چیراغلاری کونترول اندردی.

شاعیر: بلی اولا تراکتور منیم الیمدن چیخار. ثانیا
کیم دئیر بیر گونده تراکتور وئرلر توپوق دئییل کی،

توتوب قیچیندان یاپیشیب وئرم، بو تراکتوردو
شوخلوق دئییل.

برادر: یاخشی شاعیر ایندی تراکتورو بیزه جورله دای.
بیر نفر: برادر قییمتین دانیش

شاعیر: پس سؤز یئری یوخدور کی، مشدعلی سر
چوبان اولوب قویون ساخلامالیدیر آنجا او
قویونلارین سودو قاتیغین یونو اتین کیمه وئرمه
لیدی. نه جور ساتمالیدیر. او باره ده اینشاللاه
صؤحبت اولونار.

راوی: گونلر، هفته لر وام حاقیندا شیرین صؤحبتلر
گئدیر آما وام آلماغین لازمه لریندن بانکی نین

آزادلیغی کی، هله خبر یوخ ایدی. بیر گون برادر
یاواشجا بانه کی یا دئییر.

برادر: حبیب آغا نه جور ائلیک کی، سن ائله
بوراداسان آما من ده پول لازیمدی اولماسا بیر شئی

آپاریب بانکا او وامینا بیر آز آلیم.
بانک: یازماق ایسته مز بانک...نین هانسی شعبه

سینه گئدیب منیم آدیمی وئرسن تانیرلار و ایشیوی
گوررلر. راوی: نئجه گون کئجیر برادر ناراحت قاچ

قاباغلی بانه کی یه یاخینلاشیر.
برادر: الله سنه اینصاف وئرسین یاخجی منیم

آبریمی آپاردین.
بانک: خوب دئه گوروم نه اولوب کیم نه دئییب

لاپ بو نمه دی.
برادر: هئچ زاد نه اولاجاق گئتدیم نمه دی او

جارالاقداکی باندا دئدیم اونو تانیییرسین سنین آدینی
وئرديم دئدیلر نئجه به اونو توتوبلار. دئدیم هه ائله

بیزیم الیمیزین آلتیندادی حالی یاخجیدی سالام
گؤندردی دئدی، گؤزن اولسا منه بیر آز وام وئرین.

بانکی: خوب نه اولدو وئرمه دیلر نامردلر دئه گوروم.
برادر: هئچ زاددی نه دئییم نه بیلیم نه دانیشدیلار

دئمه تئلئفون ائله ییبلر... پاهدان گلدیلر منی
قاتدیلار یامان پیس اولدو.

بانکی: افسوس اولار کیمی دیلر سن فقط بانکداکی
کارمندلرین آدین گتیرمنده ده ده مین اوغلو دئییلیم

اولاری ایخراج ائلمه سم.

راوی: برادر گلیب اوتورور شاعیرین یانیندا.
برادر: دوز دئییر شاعیر ایندی بیز اونا نئچه وئره
جیک یانی تراکتورون قییمتی نئچه دی.

شاعیر: والله تراکتورون دؤولت قییمتی قیرخ بئش
مین تومن آما خوب گرک برادر مشدعلیه جور
ائلیک اولماسا سن اولده اون مین تومین وئر قالانین
دا قسطیلان وئر.

راوی: بیر نفر مشدعلی نین قولاغینا.
بیر نفر: قبول ائلمه سن باشدا بابانین بیرى اون
مین تومن هارادان وئره جکسن.
برادر: دوز دئییر شاعیر من آیدا نئچه آلیرام کی،
اون مین تومن وئیریم.

شاعیر: بس نئچه وئرسن؟
بیر نفر: شاعیر کئچیندیر هر زاد سنین الینده دی
ائله آیدا ایکی مین بئش یوز تومن ازدم قست الله
خییر وئرسین.

راوی: بئله لیکله تراکتور مثله سی ساعاتلار گونلر
شیرین صؤحبت آپاریر.
برادر: شاعیر بیز ایندی اونون قسطلرین وئرمه سک
نه اولار هه! کیم کیمه دی.

شاعیر: والله اونو اؤزون بیلیرسن دؤولت بیلیرسن
منیم بورجوم سنه بیر تراکتور وئرمکدی.

برادر: شاعیر ایندی اونو نئچه یه ساتا بیلیرک.
شاعیر: اگر کردیستان زادا آپارسان یوز اللى مین
تومنه یوز قیرخا یوخ بورادا ساتاسان یوز اون یوز
ایگیرمی.

برادر: آنجاق بیز اوندان نئجه قازاناریق.
راوی: ثابت اولوب کی، برادر حساب بیلیمیر هئچ
لازیم دئییل، زحمت چکه بورادا اونلار آدام اونا
حساب ساخلیییرلار.

شاعیر: جانیندا آزی یئتمیش، هشتاد مین
قازانارسان.

برادر: دئییرم او روحی ده گؤتوروب گئدرم
بولغارستانا، میرزه آدام عؤمرونده بیر دفعه گونه
ائلسه نه اولار.

میرزه: بلی بیر ایکی دفعه نین ایشکالی یوخدور.
راوی: او روح یا روح الله برادرین همکاری و دوستو
ایدی. برادر ایدئولوژی موعلیملریندن ائشیدیب کی
بولقاریستان کوممونوست مملکتیدی و اورادا
عیاشلیق ائلمک اولار.

برادر: شاعیر اینشالله کی سن تغزلیکله آزاد
اولارسان و بیزیم او تراکتورو جورلارسان.
گؤزو باغلیلار: اینشالله، اینشالله.

راوی: آی شاعیر من ائله نئچه گونده فیکیرلشیرم
اوندان بوندان سوروشورام کی بیر یول تاپاق سن
نیجات تاپسان باخ گؤروم شاعیر سن هر شئی
دئییبسن.

شاعیر: بلی، منیم نیم وار کی.
برادر: هن ده. دوز دئییرسن یازیق بینوا سن ده منه
تای بیسواد کندی نین بیرسین هر نه ائله ییب بو
ساوادلیلار بو موهندیس دوکتورلار ائله ییب ده ها!
شاعیر: دوزدو.

راوی نئچه گون سونرا
برادر: شاعیر منه باخ گؤروم سن اوزادداری نمه
دی کی او خیردا ائلامیلری دئییبسن.
شاعیر: نه اعلامیه سی برادر سن الله.

برادر: منه باخ سن دئنه من مئیوه آلیردیم اولاری
قویوب پاکتته منه وئره بیلر. من نه بیلیم هه. باخ
بیر دنه تئرمینالدا وئریبلر او شولوخلوقدا من نه بیلیم
کیم وئریب.

شاعیر: برادر سن الله نه اعلامیه سی یوخ من ده
هئچزاد یوخ ایدی.

برادر: هه اصلا دئینه هئچ زاد وئرمه ییبله من نه
بیلیم هه!

راوی: نئچه آی سونرا.

ائله حالا هيرنا ائله ييرلر مندئيللر سنین پوستوندا
دانشيللار گولورلر او، نامازی دا يالاندان قيليرلار.

رسول: ميرزه سوو گئتسين دينمريك بيردن
آيريسي دا گليب قولاق آسار.

ميرزه: برادر گل ياخينا ياواش بير سؤزوم وار، باخ
گوروم اول گرک سن دئيه سن ياواشجا منه دئه

گوروم يوخسا سوپاهين آبريسين آپارسين.

راوی: لاپدوز دئيه ميرزه اونا يوز دانا غلط چيخاردار.

برادر: هئچمن اؤزومده ياخجي بيلميرم بس نه
اٲليک آخی دئيللر....

ميرزه: سينه ووراريق.

برادر: ها ها ها سينه! يعني بولار سينه وورار

نئچه نفر: ووراريق سن دئسن ووراريق.

برادر: نوحه کيمدير؟

شاعير: آده من نوحه!

ميرزه: شعيرلرين بيرين سال نوحه وزينه دئ
سسین ده کی وار.

راوی: شاعير باشلادی نوحه دئمه يه برادرين عقلی
کسمه دی گئتدی بير نوحه کيتابی تاپدی گئتدی.

نوحه ده بير ميصرعه وار ایدی بونو قويلاييم... سينه
ز نی باشلاندی دوروبلار آياق اوسته.

بانکی: شاعير باخ گور من دوز وورورام قارداش من
اينگليستاندا زاددا اولموشام سينه وورماق نه

باججاريام بونو قويلا... بونو....

راوی: گولمک هيککه دندی.

حکم آباد اوشاغی: برادر بيزيم نذريميز وار گرک
محرمه شخصی گئدک.

راوی: حکم آبادليلار دسته باشی اولوب گوزو
باغليلار سالين ده شخصی گنديرلر.

آشيق هاواسی

ميرزه: برادر بو شاعير ياخشی اوخويار.

برادر: شاعير باخ گوروم آده سنین قارداشين
تراکتورسازی دا اولور دا.

شاعير: دوزدور پاه آتونان برادر مشدعلی هارادان بيلدين.

برادر: بيز بيليريك کی، اونی اؤکوزون بوينوزوندا دا
اولسا آپارارام آنجاق آخيريندا ياز کی او تراکتورو منه
وئرسينلر.

شاعير: آه منيم او قارداشيم دا سنین کیمی السيز
آياقسيزدی، بيسوادی دوزدور کی، يوخ برادر اونون
ایشی دئيل.

راوی: شاعير دوققوز آی گوزوباغلی و سونرا آيلار
زيندداندا قالب، چيخاندان سونرا دئير تازا

چيخميشديم بير گون ائشیکدن گلدیم ائوه ننم
دئدی بالا نئچه نفر برادرلردن گلميشديلر قاپيا

گئنه نه پوخون وار دئديلر دوباره گلرک بير گون
علی دؤيولدو خانيم دئدی اولاردی دوردوم قاپيا

گوردوم برادر مشدعلی يوسف و.... دئديم بويورون
ايسته ديلر گله لر دئديم قوی پالتار گئيم گليم

برادر مئشه ديه لی کئيف احوال ائلمگه باشلادی.
سوروشدو هه .شاعير نئيله سین رسول نئينر آزاد

نئينر...

نه واخت چيخيرلار بئله سينه وعده وئرلری
سوروشوردو و آخير دا دئدی شاعير بيزيم تراکتورا

ايندی نه دئيه سن. دئديم برادر منی کارخانایا
قويمورلار سن منه بير نامه گتير قاييديم ايشيمه.

باش اوسته منده تراکتورو ردیف ائله ييم برادر فيکره
گئتدی. گوردو مستجاب اولمايان دوعادی، دئدی

يوخ دای هئچ من ده يوخام. حال بو کی ليباس
اينين ده ایدی. آه واييلان دئدی آما شاعير منه

يامان حسرتديدی.

شاخسئي واخسئي

برادر: قارداشلار هيستيس سس اولماسين ميرزه
بونلارين بی حمدي سوره سينه قولاق آساق گورک

گۆزو باغللار: به، به، به
 راوی: سونرا قرار قويدو شاعیر اوخوسون. برادر اگر
 باشارسا بیر شئی چالسین، یادینا دوشدو کی،
 اوشاقلیقدا کنده سو چکن کاغیدی قویوب داراغا
 چالاردیلار. خولاصه آختاریب تاپدی و پوفله دی.

تب خاطرینه دئییر:
 شاعیر: بلی، عرض به حضور او تراکتورو گرک من
 اؤزوم قوشام. دیقت ائیلیم کی، برادره لایق اولا.
 پیچلری برکیدی چیراغلاری یوخلایم بلکه بیر
 ایکی دانا ایضافی صندل اونا یاراشدیرام شاید
 برادرین قوناغی اولدو مخصوص سیفاریش بیر
 تراکتور اولسون سونرا اونو محوطه ده ایمتاحان ائله
 یم خوب ازارینا باخام بیر شئی ناقص اولمایا تریلی
 سازی دا آدامیم وار سیفاریش ائلگیم بیر خانانه
 تریلی ده دوزلتسینلر سونرا نامه سین یازام وئرم
 خانمالارا ماشین ائلسینلر گؤتوروب آپارام ایداره
 فروشونا بیلیم حسابداریه سونرا عرض ائلیم محضره
 آغاما عرض ائدیم بونون بیر هفته ایش وار، کیم
 دئییر بیر گونده، بیر هفته اونو دا برادر مشدعلیه
 خاطر اونا خبر وئرم برادر تشریف گتیریب
 دفترخانایا یازیلایب سالاماتلیقلا تراکتورو تحویل
 آلا.

جاماعات: موبارکدی موبارکدی..

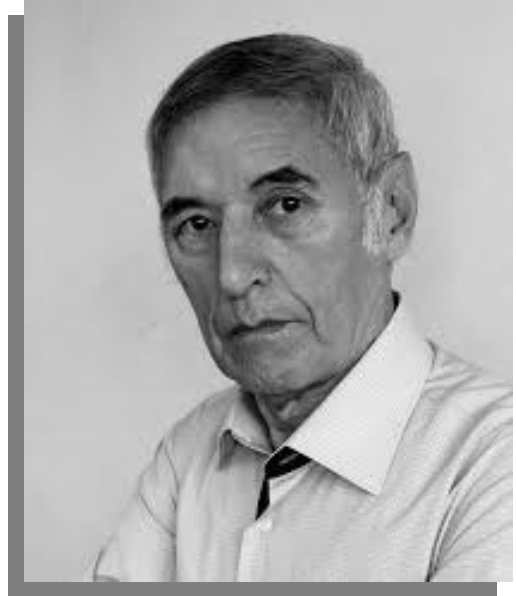

برادر: من اؤلوم یانی نه جور.
 میرزه: آشیق کیمی آشیق هاوالاری.
 برادر: اوخوسون گؤرک.
 راوی: شاعیر تعریفیسز دیل دوداغلان ریتم
 توتوب باشلایر چالیب اوخوماغا برادر دؤوقی ده
 اؤزون آتیر اورتایا و دئییر.
 برادر: من اؤزوم یوز شاعیرجن بیللم سینم دفتردی.
 یوز دنه آشیین سازین سیندیریب ووروب گؤتونه
 کندن اؤتورموشم ائشیگه. گولرسیز هه یانی
 باغیرامیشام سازین سیندیرمیشام.
 رسول: شاعیرچال برادر بیر آغیز اوخوسون.
 راوی: برادر فیکیرلشیر او سینه دفتردن هئچ بیر
 شعر یادیندا قالمایب.
 بیر نفر: جبهه چیخاندانین نکى وارین سی...
 راوی: یامانی اورکدن ولی یاواش دئییر.
 جاماعات: نه دئدی: نه دئدی
 میرزه: هر سؤزو اوجادان دئمه.
 نچه نفر: برادر الله سن آنانین جانی بیر آغیز اوخو
 بیزده قریبیک، اوخو اورگیمیز آچیلسین.
 راوی: برادر میرزه نین شاعیرین کؤمکلیگی ایله
 سسین آتیر باشینا آشیق هاواسیندا اوخویور.
 برادر: ایندیجه گلیمش کرمان ائلیندن
 اورانین مطلبین خبر آل دئییم،
 سنه یئدیتمیشم یاغینان بالی،
 آنا همت ائلییه من گئدر اولدوم
 شاعیرین بیر دنه قوربتی چال.
 زیندانین دامیندا اوتدار سرچه لر.
 سئوگی سئوگیسیندن زینداندا یوخلار
 میرزه کور اوغلودان:
 برادر: هه، هانی منیم حیدر قارداشیم
 گله گیره بو مئیدانا
 چکنده میصری قیلینجی قمزه سی قانا بویانا
 قوی سنه دئسینلر آی میرزه دایی.

ساندیق (سفرنامە – گزی) ۱ SANDIQT (GƏZİ)

AZƏR ABDULLA

آذر عبدالله

قالمیش سارالان ایری بیر هئیانین سیغاللی یاناغینی گۆروب سئویندیگیم آنلار یادیمدا دوشنده اردبیل، تبریز، اورمیادا دا او سئوینج، او یاشانتی نین تکرار اولاجاغینا ایناندیم. بیزیم بؤلگه ده ایشلنن بو " پئشری " سۆزوندن نئجه خوشوم گلیر، ایلاهی! بلکه او شامامانین، او بیرجه هئیانین گۆزل قوخوسو بو سۆزون جانینا هوپدوغونداندی... آنجاق بو سۆزون ده " کیو " باغلایجیلاری کیمی گلمه اولدوغونا هردن شوپله نیرم. لاپ ایلکین بیزیم اولوب یاد دیللره کئچه رک اونلارین تلفوزونه بولاشیب، اونلارین اینتوناسیسینین منیمسه یندن سونرا اونلاری یئرلی-یئرسیز یازییا گتیرمک جانینا سینمیر، روحوما یاتمیر. الینده کی تیکه، یاخود سوپولموش مئیوه دلیلمی یئره دوشندن سونرا گۆتوروب یئییه بیلمه دیگین کیمی.

بو باغلایجیلارا قارشى موباریزه ده شاعیر، یازچی، یئنیلکچی آیدین خان امیر تئلماں اوغلونا من ده، علی حسنلی ده دستک اولموشیق. یازیلاریمیزدا بو باغلایجیلاردان باجاردیقجا آز ایستیفاده ائدیریک. بعضا جومله نین، یاخود میصرعنین اولینی " کی " ایله باشلایانلارا فورمازون کیمی باخیریق. (بو فورمازونلار اؤزلرینه برات اوچون دئییه جکلر، فوضولیده، میرزه جلیله، بوتون کلاسیکلرده بيم " کی " جومله نین اؤنونده، اورتاسیندا، لاپ سونوندا آزمی ایشله نیب. من ده جواب اولاراق دئییرم – بس زامان، دؤور، موحیط!؟)

آنجاق حاضیردا آمریکادا یاشایان، عؤمرونون ایگیرمی بئش ایلینی شومئر-آککاد دیلترینی، متنلرینی آراشدیرماغا صرف ائتمیش تاریئل آذرتورک میخی یازیلاریندان ائله دیگی ترجمه لره اساسا ثبوت ائتمه یه چالیشیر کی، ایندیجن دلیلمیزده ایشلنن بعضی سۆزلرین یاد دیللردن گلدیگینی حساب ائندیگیمیز حالدا، دئیمیه سن، همین سۆزلر ایلکین تورکلردن عربله، فارسلا کئچیمیش. تاریئل آذرتورکون چئویردیگی اوچ مین ایل اؤنجه یازیلیمیش متنلرده ده " کی " باغلایجیسینی گۆرنده آدام لاپ چاشیب قالیر...

سیننیمین قوروب چاغیندا (هله ده سئویب-سئویلمک اومودوم اولدوغوندان یاشیمی گیزله دیرم) اؤزومده کی قچاق مالچیلیق قابلیتیمین، ایستعدادیمین اولدوغونو ایلک

گ. آذربایجانداکی آلتی گونلوک آتوستو گزینتیدن سونرا سفرله باغلی نسه یازماق منه چوخ چتین گلیردی. هله اؤتن یوز ایلیکلری دئمیرم، یاشادیغیمیز عئینی زامان ایچینده ممد سید اوردوبادیدن بو گونجن نه قدر دیرلی و سامباللی بدیع، پوبلیسیست یازیلار، پوئزییا نومونه لر، علمی مقاله لر، خاطیره لر یازیلدیغینی دوشوننده، منیم یازماغیم اؤزومه، مئیوه سی ییغیلیب قورتارمیش باغدا، سووولموش بوستاندا پئشری ائلمک-اورالماق کیمی گلیردی. آنجاق قوز آغاجلارینی چیرپیب ییغاندان سونرا پئشری ائدرکن کول-کوسون دیبندن، سیچان-میشوول یوواسیندان تاپدیغیم قانیقسیز صاف جويزلری... اوزوم تنکلری نین سیخ یارپاقلاری آراسیندا گیزله نیب قالمیش پار-پار یانان بیر زینگیرته نی، بوتؤو بیر سالخیمی... بوستاندا تاپدانیب ازیلمیش باسیریق آلاق اوتلارینا دولاشان تاغلاردا گۆزدن یایینیپ قالمیش شامامانی تاپارکن... یاخود بیر اسیم مئهدن ساپ-ساری، سیخ هئویا یارپاقلاری بیر-بیریندن آزاجیق آرالاندا گیزله نیب

" آذربایجان " نشریاتی نین بوفه تینده صۇحبەت زامانی شاعیر عادیل جمیلین دئدیگی " ایرانا گئدن بوتون شاعیر، یازیچیلار نظارتده اولور " سۇزلر، بیر یاندان شاعیر، یازیچی فرید حسینله شاعیر شهریار دئلگرائی نین ایراندا توتولوب آیلارلا زیندانداندا ساخلانیلماسی، بیر یاندان دا خانیمیمین بوینومداکی مسئولیتی سببیدن شوشه نین او اوزونده اوتورموش اؤزوندن موشتبئه او گده یه بیر سؤز دئییه بیلمه دیگیمدن ایچیمدن قیریلان-قیریلان قالدیم.

اوستو اؤرتولو دار کئچیدله ایره لبله ینده ساغ طرفده شوشه نین او اوزونده، آشاغیسی سیخ کول-کوسون، فیزیلیغین ایچیندن سارماشیغا بورونموش قوللو-بوداقلی اوجا آغاجی گۆرنده ندنسه محمد سعید اوردوبادی نین " دومانلی تبریز " رومانی نین آدینی پاییز ینلرینده اوچان خزان یارپاگی کیمی خاطیرلادیم. کؤوشه نین، چۆللوگون قارشیسینی کسمیش او باسیریق، او فیزیلیق ایران دؤولتی نین قاپالی، سیرلی اولماسی باره ده کی تصورومو داها دا مۇحکمئلتدی.

چۆله چیخاندا اؤز آستارامیزدا بیزی یاخالایان یاغیشین، ایران آستاراسیندا بیر آز دا گوجلنه نیب یاخامیزدان ال چکمه دیگینی گۆرنده واقیف صمد اوغلونون " بو یاغیش دا بیر یاننان " شعیری یادیم دوشدو. یاغیشین آلتیندا الینده بیر دسته پالاز-پالاز ایری ایران پولو اولان بسته بوی قاراشین، قونور گۆزلری تله یه دوشموش سیچان کیمی تلاشلی اوغلان " موناسیب قییمته دییشیم " دئییب بیزیمله یاناشی آدیملاماغا باشلادی. بیزیم " ۲۸ مای مترو " استانسسیاسی هندورینده پول دییشن جووللاغیلار گۆزومون اؤنوندن کئچدی. " سنین کیمیلری یاخشی تانیییرام. " تاکسی سوروجولری بیزی احاطه یه آلدی. " تهران! تبریز! اردبیل! آدام باشینا بئش مانا! " ، " تله سییم، بیی نفر! " بعضی سۇزلرده، خصوصییله فعیللرده کی " ر " حرفینی " ی " کیمی تلفوظ ائدیرلر. اولجه کولتورولوق آیدین خانین دانیشیغی یادیم دوشدو، " گۆرونور، آیدین بیزیم آستاراندیر. " چئوریلیب آرخامجا گلن خانیمیم " دئییه سن، بونلار آبی کیمی (اوچ یاشینا آز قالمیش نوه میز عبدالله) تزه-تزه دیل آچیر... " دئدیم. آرالیغا:

— بوردا پول دییشمه منطقه سی... بانک وارمی؟— دئینده یانیمدان بیر آدیم دا آرالانمایان قاراشین اوغلان:

دفعه گونئی آذربایجانا قدم باساندا کشف ائتدیم. اورادان سئوینه-سئوینه آدلادیب گتیردیگیم صاندیقدا، نه قازدان آییق ایرانین، نه هئچ واخت گوزو دویمایان بیزیم گۆمروک ایشچیلری نین خبری اولدو، نه ده بیر هفته لیک سفربویو منیمله آدیمبا آدیم گزیب دولاشان حالالجا قادینیمین. گۆمروک ایشچیسى دئمیشکن، بسم الله دئییب ایران تورپاغینا آياغیمیزی باسقاق، سیغورتا اولونماغیمیزی بیلدیردیلر. " لاپ یاخشی " دوشوندوم. شوشه نین آرخاسیندا اوتورموش یاراشیقلى، آنجاق تهر-تؤوروندن اؤزوندن راضی تصوراتی یارادان اوغلانین مۆهور باسدیغی پاسپورتومو سایماز یانا قارشیمآ آتماغی آز دا اولسا، منه توخوندو. اعتراض ائلمک ایسته دیم. " ائتیک درسى کئچمه یه می گلمیسن؟ بیم گلدیگین یئرده بئله لری آزمی قارشینا چیخیب؟ " آياغیمی یئنیجه باسدیغیم " یاد " اؤلکه یه حؤجتله گیرمگیمین، دیقت چکمگیمین هانسی نتیجه یله بیته جگی، سونراسا خانیمیمین دانلاغی عاغلیما گلنده سوسماق قراریمی وئردیم. سیغورتامیزلا باغلی سند ایسته ینده او، حقارتله فارسجا نسه دئدی، من دوغما دیلیمیزده ساکیتجه یئنه سیغورتا سندینی ایسته دیم. بو دفعه او، ایکراهلایینی یئللیه رک یئنه نسه دئدی، اونون دئدیگینی تخمین " واختیمی آلمانا، جاماعاتین قاباغینی کسمه، چکیل بو یانا، او بیریلر گلن " کیمی آنلایاراق بیر آدیم ایره لی کئچیب قیراغا چکیلسم ده، یئنه حاقیمی طلب ائتدیم. آرالیدان بیزی ایزله ین باشقا ایران وطنداشی گرگینلیگی دویاراق، یاخینلاشیب قلاقلانمیش کاغیذلارین آراسیندان بیزیم سیغورتا سندیمیزی تاپیب تبسسومله " بویورون " دئییب منه ساری اوزاتدی. بیر یاندان ایکی گون اؤنجه باکیدا

-بانکلار، بیر ده قالدی اردبیل. عاشورا گونلریدی، آچیق اول، یا اولمایا...- دئینده " گرک باکیدا دییشیدیم " جانیمی ناراحتلیق بورودو. یوز دوللاری اونا اوزاداراق - یاخشی، الیسینی دییش- دئدیم. او، ایری-ایری پوللاری تئز-تئز سایاندا - آنجاق دوز اولسون ها!- خبردارلیق ائله دیم. او، گوله-گوله " ناراحات اولما " دئییب پوللاری قایتاراندا، من اونون گؤزونو باخیب یا گومانا - دئییه سن، آز اولدو؟- سؤیله دیم، او دا گوله-گوله - قوناقسان ده قوی، بیر خوم دا

ناشی اولمادیغیمی بیلدیرمک اوچون - ایکی نفر ده تاپین، آداما بئش-بئش یولا دوشک- دئدیم. او، قاپینی آجیب دوشدو، ساغا-سولا بویاندی، آرالناماق ایسته ینده صبریم چاتمادیغیندان اونو سسله دیم. - اون بئش وئریم گئدک،- دئدیم.

وئریم،- دئییب اوزرینده اللی مین رقم یازیلیمیش اسکیناسی منه وئردی، من ممنوعولوقلا باکیداکی عادتیمه صادیقلیکله " خیره ایشله ده سن " دئییب، ایسلانماسین دئییه تئز پوللاری جیبیمه باسدیم.

- اوندا هئچ اولماسا، اون سککیز وئرین... هر یان دومان اولدوغوندان اوزو یوخوشا دیرنمیش یولوموزون ساغیندا سرحد بویو تیکانلی مفتیلر، سرحددن او یانا بئش-آلتی آددیملیقدکی یاغیشین یویوب تمیزله دیگی اؤز دوغما آغاجلاریمیزین تیتره ین یام یاشیل بارپاقلاری...

اؤز سرحدیمیزدن بیزی کئچید منطقه سینه گتیرن آوتوبوس سوروجوسو " اوستونوزه جومان سیرتیک، فیریلداچی سوروجولره یوخ، گئنده ساکیت دایانان آداما یاخینلاشیب اونولا سؤودلشمگینیز مصلحتدی " دئمیشدی. او منطقله، آزجا آرالیدا دایانیب بیزه ساری باخان، گؤرکمیندن ساکیت، مدنی آداما اوخشیان ۴۵-۵۰ یاش آراسی اولان بیریسینه - اردبیله آپارارسینیزمی؟- سوروشدوم.

گنجلیگیمده قاتارلا دفعه لرله میغریدان ایروانا گئدرکن آراز بویو اوزانديقجا اوزانان، بدنیمی- اورگیمی جیزیب قانادان، روحومو او یاشیل یارپاقلار کیمی تیتره دن تیکانلی مفتیلرلی خاطیرلاییر، حاضیرداسا گونئی آذربایجاندا یوخودامی، یوخسا رئاللیقدا اولدوغومو آنشیرا بیلیمیردیم. سوروجو (آدینی بیلسم ده اونا خاتا گله بیله جگینی نظره آلاراق یازمیرام) اردبیله نه مقصدله گلدیگیمیزی سوروشدو. شاعیر عادل جمیلین دئدیگی " شاعیر، یازیچیلاری ایزله یرلر " سؤزلری باشیما نئجه پرچیمله نیبسه، قارشیداکی بیر نئچه گون اونسیتده اولدوغوم آداملارین هامیسیلا احتیاطلا داورانماغا سعی گؤستیردیم. ائله بیلیرم، " گزمه یه گلمیشیک " دئسم، بیزدن شوبهلنه بیلر - حکیملیک ایشیمیز وار- دئینده خوش رفتارلی سوروجونون سانکی اؤوقاتی داهدا یاخشیلاشدی. اردبیلده هر خسته لیک اوزره یاخشی حکیم تانیشارلی نین، دوستلاری نین اولدوغونو سؤیله دی. باکیدان گلیمیش نئچه-نئچه خسته نی آپاریب حکیملره تاپشیردیغینی دئدی. " یقین، حکیملر ده سنه گؤروم-باخیم ائدیر... " دوشوندوم.

- ممنوعیتله، موعلیم- دئدی. سونرا منه آیدین اولاجاق کی، بیز طرفلرله علاقه سی، یاخود معلوماتی اولانلار اورایا گئدیلر " موعلیم " موراجیعت ائدیر.

آزجا ایره لیله ینده قارشیمیزا بانک چیخدی. اللی دوللاریمی دییشنده آزجا اول او جووللاغین آذربایجان پولویلا منه ایگیرمی دؤرد مانات آتدیگی بللی اولدو. اونون یانینا قاییتماق عاغلیما گلدی، آنجاق بیر یاندان سوروجونون " بوردا هامی بیر- بیرینی تانییر. ائله بیله جک سنی من اؤیرتمیشم... " دئمه سی، بیر یاندان دا یاغیشین آلتیندا قادینیمین ایسلانیب گئنیشلنمیش یونگول، دری آقاقابیسسیلا آرخامجا دئیینه-دئیینه گلمه سی قارشیمی کسدی.

یاغیشدان قورتولماق اوچون تله سیک اونون مئرسئدئسه اوخشار ایران ایستحصالی اولان گئنیش، راحت " آزسمند " مارکالی ماشینینا میندیک.

گونباخان تومو گۆتوروب دستيله پوللاریمی خیدمتچییه اوزادراق " بویرون " دئدیم.

یولوموزون بیر یئرینده دومان سئیرلیدیگیندن، یئنه ساغ طرفده یام-یاشیل مئشه نین ایچینده نارینجی، ساری، آغ ائولر گۆرۈندۈ. دره دن باشلاپ اوجالیدیقا اوجالان سیلدریم قایانین دوز کلله سینده کی نارینجی، گۆزل ویلانین ییبه سی سانکی اۆز جسورلۇغونو نوماییش ائتدیرمک اوچون او واهیمه لی یئری سئچیب. سوروجوموز:

— زنگین آدمالارین ویلالاریدیر. یایدا ایکی-اۆچ آی گلیب اوردا یاشایرلار،- دئدی. یئنه دومانلی یوللا ه ائ ائ ی اوزو یوخاری قالخیریق. — دومان اولماسایدی،- سوروجو الینی ساغ طرفه اوزادیب سۆزونه داوام ائدیر، — ساوالان داغینی گۆرۈردیز... صابیر روستمخالنی نین دوغولدوغو هامار کندیندن گۆردویوم مؤحتشم ساوالان یادداشیمدا عظمتیله غۆرونور.

یولوموزون یوخوشو بیتیب دوزنلییه چیخدیق، آرجا سونرا ائیش باشلاپاندا سانکی سحیرلی بیر قووه بیزدن خئیلی آشاغیداکی گۆزل شهرین اوزربندن دومان اؤرتیونو قالدیردی. شهرین یاریسی گون ایشیغینا بله نیب، سوروجو — بایاق دئدیگیم دوغولدوغوم نمین شهری بودور... والیدئینلریم بوردا یاشایر. بو شهردن بۆیوک عالیملر... حکیملر چیخیب...- دئیر. شهردن اوزاقلانان سونرا یئنه دومان دوشدوک. چای ایچدیگیمیز یئمکخانانین ویتیرینده کی بالی بینمه دیگیمی سوروجویه بیلدیرنده او، " قارشیدا تانیسیم وار، یاخجی (یاخشی) بالی وار. " دئیندن بیر قدر سونرا ماشینی ساخلادی. یولون سولونا آدلاپ، دۆرد پیللکه نی قالخراق ماغازایا گیردیک. ساتیجیلار سوروجویه ال توتوب صمیمی گۆرۈشدۈ، سونرا منه باخیب گولر اوزله خوش گلمیسیز دئدی. شوشه نین آلتیندا سوزولموش و شان باللاری گۆزدن کئچیریب قییمتیه ماراقلاناندا بسته بوی، دولو بدن، گولش صیفتلی کیشی موختلیف گول-چیچکلردن آلینما باللاری نین اون بئشدن باشلاپاراق یئتمیش مانات جیواریندا اولدوغونو بیلدیردی. — یئتمیش ماناتلیق بالینیزدان دادماق اولارمی؟- سوروشاندا او:

— بو دیکه...- دئیب تله سیک گتیردیگی شانین بیر قیراغیندان ائهمالجا سییریدینی چای قاشیغی نین اوجونداکی بالی منه اوزاتدی. بلکه هاوانین سویوق اولدوغوندان، یاخود یاشیملا باغلی هم ایی بیلمه، هم ده داد

— خسته لیگین ندیر؟- احتیاطلا سوروشدو. — قولاغینا پیچیلدا یا بیلرم...- دئینده او منیم حیا اؤرتیونه بورودویوم " خسته لیگیمین " اوستوندن آسانلیقلا آبیر پرده سینى گۆتوره رک اوجادان: — پراستاتیت اوزره مشهور تانیش حکیم وار...- سؤیله ییب موبیل تلئفونوندا نسه آختارا-آختارا سۆزونه داوام ائتدی:

— لکراندان گلیمش خسته نی اونون یانینا آپاردیم، کیشی نین حالی خارابییدی، عملیات اولوندو، اۆچ گوندن سونرا ساپ-ساغلام چیخیب گئتدی. آیدا ایکی-اۆچ یول زنگ ائدیپ کئفیمی خبر آلیر.- دئیب موبیل تلئفونونو منه اوزاتدی. بو کیشی نین ده قیزی پیس خسته لیکدندی،- دئدی. سس-کوی، خیریلتی ایچینده کیشی نین هیجانلی قیریق-قیریق سسینی ائشیدیرم. او، یئگانه قیزلاری نین اؤلومون جاپناغیندان قورتولماسیندا حکیمله برابر سوروجوموزه ده میننتدارلیغینی بیلدیریر، سیدق-اورکدن اونون یولونو گۆزله دیکلرینی دئیر...

آستارادان اردبیلجن یئتمیش کیلومترلیک یولون، بلکه ده یاریسینی اریمیشیک. هر یان دومان بوروندویوندن اوزاقلاری گۆره بیلمه دیگیمه حایفسیلانیرام. سوروجو:

— بلکه بیر چای ایچک؟..- دئیب ماشینی یولون قیراغینداکی کافه نین یانیندا ساخلادی. ماشیندان دوشجک خیدمتچیلرین بیرینه یاخینلاشیب پیچیلتیلا: — توالث؟..- دئیدیم. او، کافه نین آرخاسینا کئچمگیمی بیلدیردی. دیوار بویو آدیملاپاندا کافه نین درین اوجورومون باشیندا دایاندیغینی، بیر یاندان دا یاغیشین یاغدیغینی گۆرۈنده " یئرلی-دیلی سوروشه بیلر " واهیملنه رک، تله سیک گئری قایتیدیم. خیدمتچی، یاستی-یاپالاق، بالاجا استکانلاردا چاپلا مانپاس کونفئته بنزر شیرنیات گتیردی. نه یئیه جگیمیزی سوروشاندا چۆلدە کۆزدە بیشیردیکلری اسوتول قارغیدالیا ایشاریله:

— حرمیزه بیر دنه اونان،- دئیدیم. آیاغا قالخیب چۆله چیخماق ایسته ینده سوروجوموزون کافه نین ایشچیلریله ایستی مونسایبتینی گۆرۈنده، باکی-گنجه اوتوبوس سوروجولری نین یولون یاریسیندا سرنیشیلرین ناهار ائتمه سی اوچون ساخلادیغی کافه دن، یاخود یئمکخانادان فایز، یاخود آزیندان بیر اؤینه پولسوز یئمک-ایچمک (چای) قازاندیغی یادما دوشدو. سوروجوموزون خاطرینه آلیش-وئیشیمیزین " اورواتلی " اولماسی اوچون بیر دنه ده

اوستونده عرب قرافىكى ايله نه لرسه يازىلمىش آغ، قىرمىزى، ياشىل، قارا نهنك بايراقلارلا دسته-دسته آدمالار آخىردى. مئيدانچا چاتان اوشاقلار قارغى نىن بير اوجونو يتره دايياراق ايكي الييله توتدوغو بايراغى اينسانلار ياشى اوستوندن، بعضا باشلارينا توخوندوراراق هوس، هم ده سرىشتيله قووسوارى يىللە يىردىلر. قارشى-قارشى داياناراق، يىريين ايكي آدمين چيگىنلر يىدن آسىلمىش، آز قالا همين آدمالار بويدا اولان نهنك داوولو باشقا بىرىسى گوجو گلدىكجه يىنده كى توپوزلا آغىر ضربه لر ائىدىرندە، آداما ئىله گلىردى اطرافداكى آغاجلار تىر-تىر اسىر. موختلىف يىرلردە قوراشدىرىلمىش سىگوجلندىرىجىلردن، اللردە اولان سىگوجلندىرىجىدن اىمام حسين موصىبىتىنى وصف ائىدن شىرلر سىسلە نىردى. مئيدانچادا آدمين قورشاغى بويدا دمىر حصارين آرخاسىندا دايانيب مراسىمه تاماشا ائىدن اوز-گوزوندن كدر سوزولن، كۆرپە سىيله گلمىش هيجابلى قادىنلار، اوشاقلار يىنى بوينا آلمىش آتالار... اوشاقلار يىن يىندىسە اوپونجاق عوضى بالاجا طبىللر... سحرىسى گون اردىيلين كوچه لرىنى گزركن بوتون خىرداوات ماغازالارىندا كۆرپە اوشاقلار اوچون اوپونجاق عوضى ساتىشا قوبولموش همين طبىللر و كوره يە دۆيمك اوچون زنجىرلر تىز-تىز دىقتىمى چكە جكدى. مئيدانچانين اطرافى بويا آدىملايندا بير دسته گنجين هوسلە زىنجىر دۆيمە سىنە باخدىغىمىز آنلار، بىردن اونلاردان آزا آرالىدا خورلا "حسن، حسين آغام وای! يا اىمام حسين آغام وای!" دئىيب سانكى بير-بىرىلە يارىشان، قىزىشىب جوشا گلرک داها ايلهاملە، شۆوقلە ئىله بىل هانسىسا بير دىريژورون ايشاره سىيله هامىسى بىردن گۆيە قالدىردىقلارى اللرىنى هىككە و غضبلە ائىدىرىب سىنە لرىنە ووران اون ايكي-اون اوچ ياشلار يىندا يىنىيىتمە اوشاقلارى گۆرندە اوزاقلاردا قالمىش اۆز يىنىيىتمە چاغىمىن بير گونونو خاطىرلاديم.

بركە-بوشا دوشمە مىش، كندىمىزدن قىراغا چىخمامىش اون دۆرد ياشىندا ارکۆيون اوشاق ايدىم. اينانچلى نىم (آنم) منى ياشلى كىشىيە قوشوب يايلاقدان آياقلا يولا دوشرك داشىل-چىنقىللى يوللاردان كئچىپ رايونوموزدا مشهور اولان بوغوكار پىرىنە (جبرائىل، زنگىلان، قافان، اوردوباد، حتى ناخچىواندان، باكىدان دا او پىره زيارته گلىردىلر) گلدىك. دئىمىه سن، قتل گونويموش. پىرىن يانيندا سىرايا دوزولموش

بىلمە حىسسىياتىم كورشالدىغىندان، نه بالين قوخوسونو حىسس ائىله دىم، نه ده دادىنى.

آخشام چاغى اردىيله چاتاندا سوروجو بير داها خبردارلىق ائىله دى، صاباج بوتون كلىنىكلر باغلاناجاق، بير ده اوچ گوندن سونرا آچىلاچاق. اىستە نىلن حكىمين قبولونا نۆوبە سىز دوشمكدە كۆمك ائىدە جگىنى بىلدىردى. "ايشە دوشمە دىك. يالان اوپدوروب حكىمه گلدىگىنىزى دئىمىسنە، اوندان بويا، بير يالان دا اوپدور... " - آغا، تشككور ائدىم، ناراحات اولما... بير ياننان بو گون چوخ يورغونوق، سحر ساعات آلتىدان دوروب يولا دوشموشوك، حكىمه گئتمە يە حالىمىز يوخ. "بو آدم بىزدن آسانلىقلا ال چكن دئىل " دوشونە رك، سۆزومە علاوہ ائىله دىم، - تىريزدە تانىش حكىم وار، اونون يانينا گئدە جىك...- دئدىم

عاشورا گونو اولدوغوندان اردىبلە ماشىن تىخاجىنا دوشدوك او، ماشىنى يولون قىراغىنا وئرىب ساخلادى. نىسبتن آغىر چانتامىزى او گۆتوردو، آياقلا خئىلى يول گئدىب، هلە نئچە ساعات اۇنجه زنگ ائدىب بىزىم اوچون يىر ساخلاماغى خواهىش ائىله دىكى "خطايى" آدىلى اوتئىله چاتدىق. اوتئىل يىيە سى سوروجويلە صمىمى گۆروشوب اونو چايا قوناق ائىله دى. من يىرلشدىگىمىز اوتاقدان چىخىب دهلەزده سوروجوموزە - نه قدر بورجوم وار؟- دئىيب بوتون ايران پوللارىمى اونا سارى اوزاتدىم. او، اون سككىز دئىيب، پوللاردان بير نئچە سىنى گۆتوروب بير آن داياندى، سونرا بير اسكىناس دا چكىب اوزومە باخدى:

- قايتارماغا خىردام يوخدو، گرک حالال ائىدن،- دئىيب درحال:

- نئچە گون اردىبلە قالاجاقسىنىز؟- سوروشدو. - آغا، وىزىت كارتىن مندە دى، لازىم اولسا، سنى آراياچام...- دئدىم. "آستارادان اردىبلە اولان يىتمىش كيلومتىر يول حاقي، بىزىم اوچون آذربايجان ماناتىيلا، ظنىمجه، ائىله اىگىرمى ماناتا باشا گلدى."

يولا گۆتوردويوموز آذوقيله (بو بارە دە يولداشىما چاتان اولماز) يونگولوارى شام ائدىب آزا دىنجلندن سونرا اوتئىلدىن بايىرا چىخدىق. دئىمىه سن، اوتئىل يىمىز مەركىزىمىش. ساغا دۆنوب آزا ايره لىلە رك بالاجا مئيدانچا چاتدىق. دۆرد ياندىن بورايا يىنى-يىتمە اوشاقلار يىن اللرىندە بىلك يوغونلونغوندا او ز او او ن - اوزون قارغىلار باغلانمىش،

رادپودا اینگیلیسجه چیخیشلار اندیر- دئییب گۆزلری یومولانجان قهقهه چکیر، من ده اونا قوشولوب برکدن گولنده یوخودان آییلیرام...

۲۷ سئنتیایر. کوچه لردن کئچه-کئچه یئمک باره سینده فیکیرلشیریک. بازار دئدیکلری سمتده دۆرد یولا آز قالمیش یئمک اوچون سیرایا دوزولموش آداملار گۆزه دییر. بوتون شهرلرده بازار اطرافى موحیط بیر-بیرینه اوخشیایر. کوچه نین قیراغیندا تکرلی بالاجا پیشتاختا اوستونده سودا بیشریلیب، قابیغی سویولوب شیشه تاختیلیمیش بیر دوزون لیلی-چوغوندور گۆرنده " نه یئیردیم " اورگیمدن کئچیر، آنجاق یولداشیمین راضی اولمایاجاغی عاغلیما گلدیگیندن، ایستگیمدن واز کئچیرم. کوچه یه باخان طرفی تام آچیق، یعنی قاپیسیز، پنجره سیز، دیوارسیر اولان یئره کافه می، یوخسا قلیانالتی یئری دئمک اولارمی، بیلیمیرم. او یئرن گیره جگینده سول دیوارا سؤیکه لی دمیر سوبادا موشتیریلرین گۆزو اؤننده لوله، تیکه کباب و جیزبیز بیشریلیر. یئرلر توتولودو. آرا وئرمکله ایکى یول او یئمکخانانین قارشیسیندان او یانا، بو یانا کئچیب سونرا بیر قیراقدا دایاندىق. خیدمتچیلردن بیرى بیزی چاغیریب بالکونا بنزr ایکینجی قاتا قالخماغیمیزی بیلدیردی. شفاف دۆردکونج پلاستیک قابلار سخلوتله دولدورولموش قایماقلا بالدا نه قایماق دادی یسس ائله دیم، نه ده بال... آخشام چاغی یئنه بورایا قاییدیب یئدیگیمیز قوزو تیکه کبابی آدینا، بیر الله بیلیر، چامیش اتیندن سیریدیکلاری کابابا گۆره سئویملی اردبیلدن اینجیگیب کوسن دئییلیم ها. بئله شئیلری یاشادیغیم مملکتده آز می گۆرموشم... بیر ده کی ایران آستاراسیندان اوز توتوب اردبيله گلنده گۆزله نیلمه دن تاپدیغیم او اینجی (صاندىق) بوتون سفریمیز بویو وارلیغیمی ایستیمیش، قلبیمه ایشیق ساقمیشدی.

...اردبیلده شئیخ سفی مقبره سی نین گوللو-چیچکلى، ایری آغاچلى بؤیوک باغیندان کئچیب، مچید، عیبادت و چیلخانالارینی، (چیلخانالارین بیرینده سوکوتا غرق اولوب هئیکللشمیش علی حسنلینی " گۆردوم ") حامامینی، بؤیوک بینالارینی، مزار و مقبره لرینی تلم - تله سیک (ایندی بو یازینی باشیمدان بیلگیسایارا کۆچورنده " هارایا، نییه تله سیردین، آی ظالیم، مگر سن یولونو اردبیلدن سالماقدا مقصدین شئیخ صفی کومپلئکسینی، شاه ایسماییل خطای نین مزارینی زیارت ائتمک دئییلدی می؟ دئییه سن، سن بوتون عۆمرونو درینلییه ائنمه دن دونیانین اوستوندن آت

اوزون دسته نین سونونجو آدامی منیدیم. گنجلرین، کیشیلرین اکثریتی اوردوباددان داغلاری آشیب گلیمیشدی. سیرانین اؤننده قورشاقدان یوخاری چیلپاق، بیچاق، قمه، خنچلله یاردیقلاری باشلاریندان، اوز-گۆزلریندن قان-تر آخا- آخا آددیملایب سینه لرین برکدن یومروقلایان آداملار منده واهیمه یارادیر، اونلار باخاراق گاه اللریمی، گاه دا یومروقلازیمی گوجوم گلدیکجه سینمه ووروردوم. او واختدان اون ایللر کئچیب، اؤزومون یازدیغیم شعرلردن بیر بند یادیمدا قالماسا دا، اون دۆرد یاشیندا " بوغوکار " پیرینده وای-شیون ایچینده ائشیتدیگیم " نئجه ده آغلاماسین داش بو گون، کسلیب یئتمیش ایکى باش بو گون. نئجه کی گۆیدن یئره یاغیش یاغار... " میصراعلار هله ده یادیمدادیر.

آرخامدا دایانمیش یولداشیمین پیچلیتیسینی ائشیدیرم - گئدک بوردان، قورخورام...

همین گونون آخشامی گئجه ساعات اوچه، بلکه ده دۆردجن آیری-آیری دسته لر سینجینی وورا-وورا، داوولونو گومبولدادا-گومبولدادا، نوحه اوخویا-اوخویا مرکزی کوچه یه باخان پنجره میزین (بیز ایکینجی قاتدایدیق) اؤنوندن کئچدیلر. سحره یاخین رامیز رؤوشنی یوخودا گۆردوم. ایندیکی گۆرکمه اولان رامیزله کئچمیشده " کوممونیست " ، (ایندیکی " ایستیقلالیت ") کوچه سینده آدو (آذربایجان دولت اونیورسیتتی) بیناسی (ایندیکی خالق تصروفاتی اونیورسیتتینین) قارشیسیندا گوله-گوله، سئوینجله قوجاقلاشیب گۆرؤشدوک، شیرین-شیرین خئیلى صؤحبت ائلسک ده او صؤحبتدن تکجه یادیمدا قالان بودور کی، ساغوللاشیب آیریلماق ایسته ینده رامیز گوله-گول: - بیلیرسنمی سنین بارنده نه سؤز گزیر؟.. - من تعجوبله اونا باخاندا، منی اینتیظاردا چوخ ساخلامادان - گاه دئییرلر یامان قیزبازسان، گاه دا... من تله سیک - بو یاشیمدا!!؟. گاه دا نه دئییرلر؟.. - ماراقلا سوروشورام. او گوله-گوله: - یاشینا نه اولوب کی، ماشالله، جاوان اوغلان کیمیسن...

- گاه دا نه دئییرلر؟- رامیز ال چکمییه جگیمی حیسس ائندیگیندن بوتون وارلیغیلا، صمیمیتیله گولرک - والله، بوش شئیدی، گۆزو گۆتورمه ینلر پاخیللیقدان ایدوروبلار... - سن منیم جانیم، ماراقلیدی، نه دئییرلر؟... - او اوغونوب گئدیر، گوجلله اؤزونو اله آلیب:

- گویا، ائرنی قادینیندان سنین اوغلان-قیز، ائکیز اوشاغین وار. قیزین ابرواندا آذربایجانین علیه ینه تلتویزییادا،

اوستو، قاچا-قاچا كئچمكده سن " دوشونه رك اۋزومو قينايرديم). سئير ائندند سونرا گليب كومپلئكسين مركزينده قوروموش آغاج كيمي بيتميشديم. آزا آزاليدا منيم كيمي باشى گئرييه قاتلانميش، آغزى آچىق قالميش، اوجابوى، كورن آلمان كيشيسى ده - هانسى ژورنالين صحيفه سيندسه گۇردويوم هئريخ بۇلون شكلى بو كيشى نين اوز جيزگيريله اوست-اوسته دوشور،- شرقلى اوستالارين دۇوقله ووردوقلارى ظريف ناخيشلار، او ناخيشلارين اوزونده سانكى قول-قولا توتوب اوينايان، ياخود سس-سسە وئريب خورلا اوخويان آل-الوان بويلارلا سوسلنميش اوجا تاوانين آلتيندا سحرلنميشدى. اوزون مودت تاواندان گۇزۇنو چكە بيلمە دىگىندىن بوينو آغرييان آلمان كيشى نين باشىنى دوزلديب ساغا-سولا دۇندره رك، يئنىدىن تاوانا باخماسى، يانينداكى خانيمىنىسا توربه نين قاپلارى، ديوارلارى و تاوانين آزا قالا هر قارشىنى، سونرا دا دۇشمە يە سريلميش تاوانلا هماهنگ اولان خالچانى تمكىنلە ايرى اويىكتيوى اولان فوتوپاراتيالا چكديگى گۇزومدىن قاچمادى. " گۇره سن، آلمانين شاه ايسماييل حاقيندا تصوورو وارمى؟ ان آزيندان كارل ماركيسين خطاي حاقيندا دئديگى بوفيكير " صفوى سولاله سى نين ياراديجيسى شاه ايسماييل فاتح اولوب. او، حاكيميتده اولدوغو اون دۇرد ايل عرضينده اون دۇرد عيالتى فتح ائديب " اونون بورايا گلە سينه بير تكان اولاييلر...

...شاهيم، زامان، مسافه بوش شئيدى، سنيىلە بير-ايكى كلمه صۇحبت ائلمك ايسته ييرم. بيردن دئين اولار، سن كيمسن، او بويدا نهنگ فاتحله دانيشماغا سنيىن نه حاقين وار؟! اونولا اوزبوز دايانماغا جسارتينىمى چاتاردى؟! ساكيتجه جاواب وئيريم، بلى چاتاردى. من اۋز چاغيمدا مملكتيميزين، باخمايارق، ايندى مملكتيميزين اراضيسى قات-قات آزاليب، باخمايارق، كيچيك دۇولتتين بالاجا بنده سييم. شاه ايسماييل دۇورونده ياشاسايديم، بۇيوك دۇولتتين بۇيوك بنده سى اولاجاقديم. جسارتيم اينديكىندىن قات-قات بۇيوك اولاجاقدى. دئديگيم بودور، بالاجا اۋلكە نين بالاجا بنده سى كيمي من، بالاجا مملكتين بيرينجىلريندن اولموش آذربايجانين مركزى كوميتە سى نين بيرينجى كاتيبى، ايمام موصطافايو، پرنزيدنتلردن ابولفض ائلچيبى، حيدر علييولە

گۇروشوب ساعاتلارلا اونلارلا دانيشماغى باجارميشام. سرت سواللاريملا اونلارى حۇوصله دن چيخارميشام...

شاهيم، منه ماراقليدى، سن بير مملكتنى آلاندا داها چوخ سئوينير، خوشبخت اولوردون، يوخسا گۇزل شعيرلريندن بيرينى يازاندا؟ دئيىلنە گۇره، ان بۇيوك اهتيراس حاكيميته اولان اهتيراسديرسا، اوندا بير پيلله آشاغى ائنيب شعير يازاندا، هانسى حالدا اولوردون؟ سندن بير انام قوپارتماق نيتييله يارينيپ-يالتاقلانيب مدح ائندلر جهننم اولسونلار...

آنجاق سن بو دونيادان كۇچندن سونرا دا سنى قلبدن سئويپ اۋينلر اولوب - پوئزىيا عالمينده داهى سايلان محمد فوضولى ده بۇيوك بير اثرينى سنە حسر ائديب. داهى شاعيرين " بنگ و باده " اثرينى سنە ايتحاف ائتمە سيني، من اون بئشينجى اۋلكە نى فتح ائتمگين كيمي سايرام. آنجاق، شاهيم، دوست گۇزويله " فتح ائتمك " ايفاده سى، دوشمن گۇزويله " ايشغال ائتمك " دئيىلمى؟ شاهيم، سنيىن ياراتديغين ايمپئرييانين، ايكى ميليون سككىز يوز مين كوادرات كيلومتر اراضيسى اولان ايمپئرييانين، هم ده ۶۰۰ ايلليك عوئمانلى ايمپئريياسى نين بدلىنى سونراكى توركلرين چكە جگى عاغليىنا گلەميشديمى؟ بوتون جانلى وارليقلار كيمي ايمپئرييالار دا سونوجدا داغىليب يوخ اولماغا، اۋلمە يە محكومدور. سيزلردن سونرا جئيرانين، كلين اوستونه جومان گيىنىئا-كافتارلار كيمي ديشلرينى قيچاميش گوجلۇ دۇولتلر ايندى توركيه نين، آذربايجانين باشى نين اوستونو آليبلار، بيزلرى ديديب-پارچالاماق داوام ائتمكده. ايندى زواللى آذربايجانين اراضيسى ۲۸،۶۹ ۰۰۰ كوادرات كيلومتر... تاريخ علمى هئچ نبي اونوتمور. اۋز تاريخچيلريمىزى دئيمير، باشقا خالقلارين تاريخچيلرى نين اعتيرافينا گۇره، ايمپئرييالار آراسيندا تورك ايمپئريياسى ان عدالتلى ايمپئريا اولوب. آنجاق شاهيم، يئنە ده من بوتون ايمپئرييالارلا باريشميرام. چالديران ساواشيىلا باغلى تاريخ بويو بعضى اداملار سنى، بعضيلريسه سولطان سليمى سوچلاييب، ايندى ده سوچلاماقدا. آنجاق من اونا گۇره هئچ بيرينىزى سوچلاميرام كى، نه قدر حۇكمدارلارين قلبينده حۇكمرانلىق اهتيراسى قايناير، جوشوب-داشير، نه قدر كى، حۇكمرانلىق اهتيراسى آتادان، اوغولدان، قارداشدا غريزدير، يئرى گلنده، اونلارى اوف دئمه دن قتله يئتيرير، اوندا موچارىيه ده قاچيلمازدير. آنجاق شاهيم، آخى سن، يانيلميرامسا، آلتينجى اجدادين

يولداشیمی گزديرمه يه گتيرمیشم. ظریف، اینجه قلبلی، سوسوزدان اولوشگوموش بیر چیچگی، بیر بوداقدایارباغین بوروشدویونو گۆرندە کۆوره لیب دولوخسونان خانیمین بو بۆیوک یاسدان هئچ خبری، آنلایشی دا یوخ. بو فاجیعە نی، داغدان آغیر بو آغیرینی چکمه یه اوندان گۆچ هارداندی؟..

...شیخ صفی مقبره سینده خیالدار ایچیندیکن توربه ده بلدچی نین ایکینجی قاتی، ایندیکی ایفادیلە آمفیتئاتری گۆستره رک، آیلارلا عئینی سۆزلری، عئینی جومله لری تکرار ائله دیگیندن تئز-تئز، یورغون و کۆنولسوز دئدیگی: - اوردا خانیم-خاتونلار آیلشیپ مراسیمه باخار، صۇحبتلره قولاق آسارمیشلار،- سۆزلری قولاغیم چالدى. هله ده شرق معمارلیق صنعتی نین یاراتدیغی اعجازکار گۆزلییه باخماقدان دویمادیغیم مقامدا بلدچی نین دئدیگی " ویکتوریا و آلبرت موزه ی " سۆزلرینی ائشیدنده، اؤتن یوز ایلین سکسنینجی (۸۰) ایلرینده لوندون سفیریندن یئنیجه قاییتمیش گۆرکملى صنعتشوناسلیق دوکتورو راسیم بی افندی نین، سووئت دؤنمینده " افندی " سوی آدینی قورویوب ساخلاماغین اؤزو بیر ایگیدلیک ایدی، (سونرالار او، آمع (آذربایجان میلی علملر آکادئمیاسی)-نین حقیقی عوضو، آکادئمیک تیتولونو قازانمیشدی) سفرله، خصوصیلە خالچا صنعتی اوزره دونیادا بنزری اولمایان نادیر صنعت اینجیسی " شیخ صفی " خالچاسی (خالچایا بو آدی اونلو خالچاچی، استالین موکافاتى لاورئاتى لطیف کریموو وئرمیشدیر) باره ده " قوبوستان " اینجه صنعت درگیسی رئداکسیاسیندا شیرین-شیرین سؤیله دیگی تصوراتینی خاطیرلادیم. سونسوز زامانین بیر وعده سی صفویلرین مچید توربه سی نین دؤشمه سینە سریلرک، راحتلیق، ایستیلیک وئرمکدن باشقا اطرافا آیری بیر گۆزلیک، بزک، دؤوق سرگیله ین " شیخ صفی " خالچاسی...

شاه ایسماییلین اوغلو شاه ای تهماسبین سیفاریشیله خالچا اوچ ایل یاریم مودتینده تبریزده توخوناراق (۱۲،۵۶) کو. متر اؤلچوده) ۱۵۳۹-جو ایلده عرصه یه گلیر. ۱۸۹۳-ده اینگیلیسلر اونو ساتین آلاراق لوندونا آپاریر. هر دفعه بو فاکتی ائشیدنده، یاخود اوخویاندا وطنیمیزین میلیاردارلارا اؤلچوده تالانیب آپاریلمیش واریداتیندان اؤنجه، ندنسه طیفلیسده هله ده قریچچیلیک چکيب گۆز یولدا قالان " گنجه قاپیسی " یادیمادوشور.

ناخچیوان یاخینلیغیندا شرور دوزونده یئددی مینلیک قوشونونلا الوند میرزه نین اوتوز مینلیک قوشونونو دارماداغین ائندیگین مؤحتشم قلبه نین طنطنه سی، اینامی، روحویلا سولطان سلیم قوشونویلا ساواشا گیرمک قرارینی وئردین؟.. شاهیم، بونولا دئمک ایستیرم، سن ده سئزار کیمی فند ایشله دیب سولطان سلیمه قالیب گلیدین. سیزین ساواشینیزدا قالیب اولایلمزدی. بو ساواش، من بیلن، هر ایکینینیزین، تکجه هر ایکینینیزینمی، یوخ، یوخ، بو ساواش تورکون، تورک دونیاسی نین چؤکوشو، مغلوبیتیدی...

بیر منبعین یازدیغینا گۆره هر ایکی طرفدن بو ساواشدا یئددی مین، عثمانلی منبعه لرینده ایسه یوز میندن ده آرتیق آدامین اۆلدویونو خبر وئیر. هر بیریندن بئش لیترجن چالديران دوزونه آخیب گۆللن یئددی مین، یاخود یوز مین شهیدین قانی... وورولجاق کیشنیرک شاهه قالخیب یئره ییخیلان، ییخیلجاق دا سانکی یئر کورره سینى بئلینه آلاراق، بودره دیگینی ساندیغیندان گۆیه قالخمیش آیقلا رینی هاوادا اویناداراق گاه یورغا، گاه دۆردم " چاپماقدا اولان " اتلاردان فیشلیتیلا آخان قان... او شهیدلرین بیرى من ده اولایلمدیم.

تبریزه چاتجاق اوتوبوسا مینیب ماکویا، ایکی یوز قیرخ آلتی کیلومئتردن بیر قدر چوخ مسافه نمه دی کی... اوردان دا تورکون ایکی آزمان ایمپیریاسی قوشونلاری نین دوشمن کیمی قارشى-قارشیا دایاندىقلاری چالديران دوزونه گئتمک عاغلیمدان کئچدی. منی اورایا، تورکون بۆیوک یاسینا دارتیب آپارماق ایسته ین بلکه سیزلایان روحومدو... اوجا داغلار آراسینداکی چالديران دوزنلیگی نین بیر چالاسی، بیر چؤکگینده قیساقلاییب هله ده قورومامیش، یئددی مین، یوخسا یوز مین شهیدین قانی نین قاریشدیغی، قاریشارکن آییلیب اؤزونه گله رک باریشیب قوجاقلاشدیغی، قارداشلاشدیغی قان گۆلمچه سینى گۆره جگیمی... مامیرلی قایالارا هوپموش مینلرله اینیلتینی ائشیده جگیمی عاغلیما گتیرنده، ائیمندیم، اوشندیم، جانیمی تیتیرمه چولغادی... چالديرانا وارا بیلسیدیم، او دوزنلیگین ان آشاغی، ان چؤکک یئرینده سجده یه گئده رک حاکیمیت قوربانى اولموش گوناھسيز شهیدلره، اینسانلیق نامینه حاکیمیتیندن ال چکمیش ابولفض ائلچیه یه دوعالار اوخویاردیم... آخی من بورالارا یاسا یوخ، آی اؤتوب، ایللر دولانیب بیردن-بیره

کولتور وادبیات آداملاریمیز

محمد عبادی آلیشیق

دکتر محمد عبادی «آلیشیق» ۱۳۵۸- جی ایلده تبریزده آنادان اولوب، شعرده «آلیشیق» تخلص اندیر. ایلک تحصیلاتینی تبریزده دؤولت مکتبینه، بیتیریب. ۱۸ آی عسگرلیک دؤورونو قورتاراندا سونرا عاشیق ادبیاتی و فولکلور اوزره تدقیقه مشغول اولوب، اونلار جلد کتاب ایشیق اوزونه چیخاریب. او ۱۴ یاشیندا شعر یازماغا باشلایب. ایلک شعری تبریزده مهدی آزادی قزئتینده چاپ اولوب. همان ایللردن فولکلور توپلاماغا جهد گؤستریب او زاماندا عاشیقلا طرفیندن بیر چوخ شعرلری اوخونماقدادیر.

دکتر آلیشیق بیر داها تحصیله قایدیب ۱۳۸۸_ جی ایلده تورکمناچای شهرینده اونیورسیتیه داخل اولوب ۱۹۹۲_ جی ایلده لیسانس آلیب؛ آردین کسمه دن شبستر شهرینده آزاد اونیورسیتیه کنچیب، ۱۳۹۴_ جی ایلده یوکسک لیسانس (فوق لیسانس) آلماغنا نائل اولوب. سونرا آذربایجان جمهوریتینده باکی دؤولت اونیورسیتیه سینده آذربایجان ادبیات و فولکلورو اوزره دکتری اوخوماغا باشلایب.

او بیر نچه مدت تبریز رادیوسوندا فولکلور و عاشیق ادبیاتیمیزلا باغلی بیر کارشناس کیمی امکداشلیق اندیدیر. دکتر آلیشیق ۱۳۹۴_ جو ایلده ایران عاشیقلا بیرلیگین قوروجو هیئتی و صدر معاونی، شرقی آذربایجان استانیین عاشیقلا بیرلیگین باش نماینده سی دیر. همده عاشیقلا رین شرقی آذربایجاندا فرهنگ و هنری انجمنی نین یارادیجی و مدیره هیئتی نین اصلی

عضو و مدیر عاملی دیر. او ایراندا و آذربایجان جمهوریتینده بیر چوخ مجلسلرین و کونسرتلرین آپاریجیسی اولوب. همچنین آذربایجان جمهوریتینده باکی شهرینده، هم یازیچیلار بیرلیگین، همده عاشیقلا بیرلیگین عضو دور.

بؤیوک استعدادا مالیک اولان ائلمیزین پارلاق اولدوزو، آذربایجان یوردوندا گؤزل اخلاقا صاحب اولان، انسان سئور بیر انسان دیر. بو انسان بوتون عالی انسانی صفتلری اؤزونده توپلایب و انسانلارا خدمت ائتمکده بؤیوک بیر اؤرنک دیر.

آلیشیق شخصی خصوصیت لریندن یئرلی یاتاقلی دانیشماغینا، درین دوشونجه لی، مهربان، صمیمی، لیاقت و عزت صاحبی اولماغینا، انسانلارا حؤرمته، حقیقت، صداقت، و معرفت طرفدارلاری اولاراق، عارف بیر انسان اولماغینا اشاره ائتمک اولار.

دکتر محمد عبادی «آلیشیق» ین، تبریزده چیخاردیغی کتابلارینین بیر نچه سی بونلاردان عبادر تدریر:

۱. عاشیق قوربانی - شعرلر
۲. عاشیق خسته قاسیم - شعرلر
۳. ساری عاشیق - شعرلر و داستان روایتلر
۴. آغ عاشیق - شعرلر و داستان
۵. عاشیق علسگر گؤیچه لی - شعرلر
۶. عاشیق شمشیر - سئچلمیش شعرلر
۷. دده قورقود - معاصر متن
۸. بختیار واهازاده - یئنی شعرلر
۹. حسین عارف - سئچلمیش شعرلر
۱۰. بهمن وطن اوغلو - سئچلمیش شعرلر
۱۱. کرم کورقیراخلی - سئچلمیش شعرلر
۱۲. زلیمخان یعقوب - من بیر داغ چایی یام
۱۳. زلیمخان یعقوب - من اؤز داستانی می یازیب گلیمش
۱۴. بیاتیلار
۱۵. نصرت کسمنلی - گوله گوله آغلایان گؤزل
۱۶. بهمن وطن اوغلو ۲ جیلده - بوتون شعرلری
۱۷. صمد وورغون - سئچلمیش شعرلر
۱۸. دنیا خالقلارینین سئچلمیش مثلری و آنالار سؤزو
۱۹. شاهمار اکبرزاده - آپار منی او گونلره

شخصیت شناسی گروه خونی A

A است. آزمایشی از یک موی بدن شما نشان می دهد که چه گروه خونی دارید. بر اساس پژوهش ها و فرمول بندی های انجام شده، تحلیل شخصیت گروه خون، راه حل زیست شیمیایی جالبی را به دست می دهد که با آن می توان رازهای شخصیت ها را بر ملا نمود. در ادامه شما می توانید با شخصیت گروه خونی **A** بطور کامل آشنا شوید.

به عنوان یک قاعده، شخص گروه خونی **A** فردی مشکل پسند است که به نظم و ترتیب، هماهنگی و موقعیت های شفاف، عشق می ورزد. این افراد از همه ی گروه های خونی بیشتر مطیع قانون هستند. آنها قویاً حس می کنند که اوضاع چگونه باید باشد. شما این حالت را در روش نگهداری خانه ها و باغچه هایشان و در طریق لباس پوشیدن و آراستن موهایشان می بینید که بی نهایت منظم و مرتب است.

این افراد دلسوزترین و دقیق ترین آدم های پیرامون ما هستند. عادات منظم دقیقی دارند، کمال گرا هستند و دوست دارند در شرایطی باشند که از پیش تعیین شده است. افراد گروه خون **A** کاملاً مناسب حرفه های پلیسی، کار در کتابخانه یا امور بایگانی و حفظ و نگهداری هستند. آنان به جزئیات اهمیت زیادی می دهند. بهترین محل کار برای فردی با گروه خونی **A** شاید موزه ی محلی، مرمت آثار باستانی و یا کار در بخش اسناد درآمدهای مالیاتی باشد. بی تردید مروری بر کتابخانه های مرجع، تعداد بیش از حد افراد گروه خون **A** در آن شغل را نشان می دهد. وکلا، طراحان و افرادی که در ساخت وسائل، دقیق و استاد هستند هم اغلب گروه خون **A** دارند.

اشخاص گروه خونی **A** خویشتن داری باور نکردنی از خود نشان می دهند که بخشی از حس کلی آنان از نظم عالم است. از این گذشته یک فرد عادی گروه خون **A** می اندیشد که اگر امور بطور طبیعی پیش روند، نه تنها باید وظیفه خود را انجام دهم، بلکه باید نمونه ای برای دیگران باشم. فرد **A** می پندارد افراد خویشتن داری مانند او که درصدد برقراری تعادل می باشند کم تعداد هستند. این فرد همان کسی است که وقتی در قایق نجات جای کافی برای همه نباشد، بطور

گروه خونی **A** دومین گروه پُر تعداد است. بنابراین اگر چنین گروه خونی دارید، می توانید خاطر جمع باشید تقریباً نیمی از مردمی که در اطراف شما قدم می زنند در عامل بسیار مهم گروه خون تان با شما شریک اند.

این امر در عمل، چه معنایی دارد؟ آیا باید نگران باشید که مشابه هزارها و میلیون ها مدل مثل خودتان در شهر هستید؟ خب؛ به هیچ وجه اینطور نیست. هر فردی با هر نوع گروه خونی که باشد، فردی است منحصر به فرد که گروه خونس مثل یک اثر انگشت، خاص است.

مزیت تعلق داشتن به گروه خون پُر جمعیتی مثل نوع **A**، آن است که اگر در وضعیتی اضطراری نیاز به خون داشته باشید، افراد زیادی وجود دارند که می توانند به شما خون اهدا کنند. شما نیز در موقعیتی قرار دارید که اگر شخص دیگری در گروه تان نیاز به همیاری فوری داشته باشد و شما تنها فرد در دسترس باشید، به نوبه ی خود کار بزرگی انجام می دهید. بدین ترتیب این گفته قدیمی حقیقت دارد که «در جمع، اطمینان خاطری هست.» در گروه های خونی نیز این اطمینان خاطر وجود دارد.

با این همه، ویژگی های متمایز افراد دارای گروه خونی **A** چیست؟

شما هر گروه خونی **O - B - A** و **AB** باشید، مظهر آن هستید. اگر گروه خونی **A** هستید، همه اندام شما،

همین حرکت بی ارزش و بچگانه در محفل بی قید و بندتر اجرا شود، او با تمام وجود شرکت می کند و می توان انتظار داشت که برای تکمیل ماموریت، شیرانه ترین وظایف را انجام دهد.

همین حالت در مورد رفتارهای شهوت انگیز و قبیح روی می دهد. شخص A هیچ کاری را شروع نمی کند مگر آنکه توجیه بارزی داشته باشد، که در آن صورت همه کار شدنی است. بطور کلی آدم های گروه A چنان خویشتن دار و از چگونگی رفتار با دیگران آگاه هستند که بعید است پیشنهاد ناپسندی از چگونگی رفتارها بدهند.

به خاطر داشته باشید که کسی غیر قابل پیش بینی تر از مرد یا زن گروه A که در اثر مستی، رها شده باشد نیست. مسلماً افراد A هرچه بیشتر خویشتن دار باشند، انرژی بیشتری را در درون محبوس می کنند. بدین ترتیب مراقب آن بمب های گروه A باشید که هیچ وقت نمی دانید چقدر طول می کشد تا به نقطه انفجار رسیده و منفجر شوند.

البته این وضعیت در مورد عشق و جنگ یکسان است. انرژی فرد گروه A با جزئی ترین تحریک فوران می کند. ولی چون اغلب افراد گروه خونی A اساساً با فرهنگ و خوش رفتار هستند، همواره نمی دانید که چه عاملی موجب برانگیختگی آنها شده است. خلق و خو و خشم ایشان وقتی آشکار می شود که اصلاً انتظار ندارید.

بنابراین به یاد داشته باشید هرگز شخص بی سر و صدایی مثل فرد A را بدون اینکه جایی برای گریختن داشته باشد، تهدید نکنید. اینان وقتی به دام می افتند می توانند از پرخاشجوترین گروه ها شوند. زنان گروه A قدرت جسمانی شگفت آوری نشان داده و با یورش خود در لحظه ای همه چیز را خرد می کنند. آن آدم مطیع، فرمان بر و اغلب کمروی گروه خونی A اگر گمان کند به راستی قصد آزارش را دارید ببری می شود که به راحتی می رنجد. چرا؟

دلیل آن است که افراد A در اساس درون گرا هستند. آنها در واقع به جزء افرادی که در زندگی شان تاثیر دارند، به دیگران اهمیتی نمی دهند. رفتار مودبانه ی ایشان روشی برای جلوگیری از دخالت دیگران در کار آنها است. در ظاهر مهربان هستند، اما این حالت هم مثل رفتارهای دلپذیر و

قطع می گذارد تا اول زنان و کودکان سوار شوند. او عقب می ایستد و باور کنید همه ی آدم های دور و بر می فهمند که چه کسی فداکاری می کند. یک موضوع خنده دار درباره خویشتن داری آنها این است که این حالت در وقت تنهایی از بین می رود. همان آدمی که در برابر همه باوقار تمام جایش را واگذار می کند، وقتی کسی نباشد نگاهش کند، بر می گردد، قایق نجات را ربوده، جانش را نجات می دهد و پا به فرار می گذارد!

صداقت فرد A بستگی به آن دارد که چه کسی مراقب او است. این افراد در میان گروه های خونی، رسمی ترین و تشریفاتی ترین افراد به نظر می رسند و معمولاً در نظر افرادی که کم انضباط تر هستند، خشک و سرد جلوه می کنند، اما همین فردی که دارای چنین ذهن منظمی است وقتی هیچ کسی نگاهش نمی کند، فرصتی می یابد تا انگشت خود را درون کیک خامه ای عروسی فرو برد. همین حالت در مورد کار کردن با پول هم صدق می کند. نزاکت و حفظ ظاهر صمیمانه و صادقانه، برای افراد A مطلبی حساس است چنانکه آنها هر جا پای آیین و رسوم، تشریفات و اصول اخلاقی مطرح می شود در مورد دیگران، بسیار خرده گیر هستند. از سوی دیگر وقتی گروه خونی A مطمئن باشد گرفتار نمی شود، احتمالاً هر کاری انجام می دهد و در اصل همه کار انجام می دهد! بعضی متخصصان می گویند اینکه فرد گروه A بطور کلی در انتظار، موجود بیش از حد خوش رفتاری است، نزاکت و پابندی اخلاقی که در ایشان می بینیم، انگیزه ای ظاهری است. آنها خوب اند، چون باید خوب به نظر آیند، نه چون در درون حس حقانیت و عدالت دارند.

رعایت آداب که در بسیاری از افراد A می بینیم، همان درخواست حفظ نظم است. بعید به نظر می رسد که فرد معمولی گروه A در انتظار عمومی پرسه بزند و اسباب زحمت دیگران شود، مگر آنکه توسط جمعی از اشرار هم فکر تحریک شود. به همین دلیل است که وقتی اینان در میهمانی یا حتی در رویدادهای جمعی خودمانی تری قرار می گیرند، احتمالاً بیشتر از هر فرد گروه خونی دیگر، تودار باقی می مانند. شما هرگز کسی از گروه A را نمی بینید که رهبری بازی شیرانه ی بی معنا و سبک سرانه ای را بر عهده گیرد، اما وقتی

با او دوست شوید، یا اگر فقط نقشه می کشید که در محیط کار روابط حساب شده بهتری با وی داشته باشید، آن داستان و بازگویی اش مسحور کننده ترین داستان است که شنیده اید. بدین ترتیب، اگر تصمیم دارید که شخص گروه A به شما اعتماد یا فقط به شما تکیه کند، بهترین راه آن است که دلسوز او باشید و به دلخواه دوست درون گرا و خویشتن دار خود رفتار کنید.

زمانی که توانستید به دنیای درونی شخصی او راه یابید، پی می برید که ارزش آن دشواری را داشت. اگر آنها تصور کنند که مورد تحسین قرار گرفته اند، دوستانی بی نهایت دلسوز و وفادار می شوند. آنها مایل اند تا در دوستی، روابط، کار و محیط اطراف، تضمینی بلندمدت داشته باشند.

اشخاص گروه خونی A با گیاهان مهربان هستند، اما نباید حیوانات خانگی نگاه دارند. باغبانانی فوق العاده اند و غالباً می توانند تکه زمین خشک و بایری را به باغ بهشت مبدل کنند. انگشت مهارت ایشان مایه حسادت همه گروه های دیگر خونی است. با وجود این، تا جایی که به حیوانات خانگی و سایر حیوانات مربوط می شود، کاملاً نالایق هستند. طبق بررسی های صورت گرفته در انجمن حمایت از حیوانات شهرهای بزرگ ژاپن، حدود ۹۳ درصد حیواناتی که مورد آزار قرار گرفته یا رها شده اند از خانه هایی آمده بودند که

رعایت نکات جزئی، کاملاً استادانه طراحی شده است تا امور ناشناخته ی خارجی را دقیقاً همان جایی که می خواهند، یعنی در بیرون، نگاه دارند.

در پس آن ظاهر، آدم نامطمئنی وجود دارد که به هیچ کس و هیچ قانون و مقرراتی اعتماد نمی کند. تهدید کردن چنین موجود محتاطی به معنای آن است که برای خودتان مشکل می تراشید. فرد A با سوء ظن، بی اعتمادی و نگرانی به راحتی خود را تحقیر شده می پندارد. در میان سایر گروه ها، احساسات این افراد، سریع تر از همه جریحه دار می شود، حتی اگر قصد هیچ توهین یا آزاری در کار نباشد. آنگاه اگر زمانی دل او را آزردید، بهتر است به فکر یک عمر دلجویی از او باشید، زیرا این همان مدتی است که به طول می انجامد تا او از اشتباه بیرون بیاید. آدم های گروه A، حتی اگر تظاهر کنند از آن نوع افرادی نیستند که روی هم را ببوسند و فراموش کنند. مدت ها پس از آنکه دیگران مطلب ناخوشایندی را فراموش می کنند، فرد A آن را به خاطر می سپارد و حتی کینه اش را می پروراند.

از آنجا که فرد معمولی گروه A شخص محتاط و گوشه گیری است، درک کامل او دشوار است. بی تردید برای شکستن هسته سخت و کشف راز فرد A ترفندی وجود دارد. روشی که می توانید خود را نزد چنین کسی عزیز کنید (چه در پی عشق باشید یا دوستی، یا فقط توافق در رابطه شغلی)، این است که توجه خیلی زیادی به او نشان دهید، با دقت به همه ی سرگذشت های خصوصی گوش کنید و علاقه نشان دهید، زیرا آدمی با گروه A قصه گویی همیشگی است و شنونده آن را دوست دارد. با این همه، مثل خیلی ها که شاید شکسپیر یا لانگ فلو (Henry Wadsworth Longfellow)

می شدند، قصه گوی ما اصلاً قصد تصحیح حکایت خود را ندارد. او شاید تصور می کند که بامزه و خنده دار است، اما داستان هایش تا ابد ادامه می یابند. آنان غالباً مقدمه ای را شروع می کنند که شاید برای سخنرانی پُر طول و تفصیل درباره یخ بستن رودخانه های سیبری به نحوی تحسین برانگیز موثر باشد، ولی به عنوان حکایتی خنده دار کمی ادیبانه و خشک است. با این همه، اگر قلباً می خواهید

مسئول غذا دادن و مراقبت از آنها شخصی با گروه خون A بوده است.

یکی دیگر از جنبه های غیر عادی رفتار گروه A، عادات رانندگی ایشان است. شرکت های بیمه ژاپنی از آمارهای خود پی برده اند که این افراد برای جابجایی مسافر، قابل اطمینان ترین رانندگان هستند، اما زمانی که به تنهایی پشت فرمان می نشینند، اغلب بی احتیاط تر از وقتی هستند که مسئول سلامت دیگران اند و تصادفات بیشتری دارند. بی تردید دلیل آن، این آرزوی نهفته است که رفتار مناسب ایشان دیده شود.

شخص گروه خونی A بهتر از هر کسی می داند که قوانین چه هستند و چگونه باید از آنها پیروی کرد. این نشانگر استعداد فطری این افراد است که به عنوان خلبان، مهندس قطار، راننده اتوبوس یا تاکسی ماهر کار می کنند. در واقع این امر حقیقت دارد. مطالعه انجمن اقتصادی اروپایی نشان می دهد که برای گروه خونی A، مسئولیت بالا در انجام دادن مجموعه ای کاملاً منظم و مشخص از وظایف، از همه گروه های خونی دیگر خوشایندتر است.

افراد گروه خونی A کارگروهی را به صورت مطلوبی انجام می دهند و برای قبول مسئولیت شایسته هستند، اما مراقب رئیس گروه خونی A باشید که می تواند دمدمی مزاج باشد و وقتی که به این نتیجه برسد که اوضاع خارج از کنترل است به نمونه ی بارز گروه خونی A با اندوه شدید یا سایر رفتارهای نامعقول مبدل شود.

افراد این گروه خونی مناسب شغل هایی نیستند که نیاز به انعطاف پذیری فراوان و تصمیم گیری مستقل داشته باشد. آنها فاقد استعداد بینش فوری هستند و رویکردهای محتاطانه ی روشمند را ترجیح می دهند که به ایشان اجازه می دهد پیش از آنکه قدمی بر دارند وضعیت را بررسی کنند. با وجود این می توانند بطور ناگهانی عمل کنند و وقتی چنین می کنند، رفتارشان شتاب زده و غالباً ناشایست است. بدین ترتیب اگر در پی فردی هستید که در تصمیم گیری، حس ششم قوی و ابتکار عمل را با هم جمع کند، گروه خونی A را خبر نکنید. افراد گروه خونی A کمبود حس ششم و جرات را چگونه جبران می کنند؟ از طریق قدرت تخیل.

اینان زندگی خیالی بسیار پُرباری را در پیش می گیرند و همانطور که دیدیم در مطرح کردن آن با دیگران تردید نمی کنند، زیرا باور دارند که جزء قصه گویان عمده جهان هستند. این افراد بر جهان داستان تسلط دارند. آنها برجسته ترین نویسندگان داستان های پلیسی، تهیه کنندگان فیلم، آوازه خوانان و طبعاً دروغ گویان هستند.

میل وافر آدم های گروه خونی A برای داستان پردازی، جنبه آزاردهنده دیگری هم دارد و آن وقتی است که در حالی که دوست ندارند مطالب پنهانی زندگی خودشان را افشاء کنند، ظاهراً بیشتر از همه گروه های دیگر خونی، شایعه پخش می کنند. با همه این نقطه ضعف ها چرا باید کسی بخواهد در اطراف شخص گروه خون A باشد؟ حقیقت محض آن است که اینان دنیا را می چرخانند و به همه جزئیاتی می پردازند که سایر گروه ها آن را نادیده می گیرند و جهان را متعادل، زیبا، مشغول و در جریان نگاه می دارند.

گروه خونی A در واقع از پُر طرفدارترین جفت ها است. زن و مرد گروه خون A هر دو با ثبات ترین همسران شمرده شده اند. آرزوی عمیق ایشان برای وضعیتی امن و روشن، آنها را همسرانی ایده آل می کند.

فریب دادن زن گروه خونی A بسیار مشکل است، اما می توان به نرمی او را به عشقی ترغیب کرد که احتمالاً تا ابد طول می کشد. آنها همسرانی وفادار و دلسوزند که محیط اطراف را تمیز و زیبا نگاه می دارند. شوهر گروه خونی A هم شریک زندگی خوبی است و به نحوی مطلوب، خسته کننده ترین کارهای خانه و باغ را انجام می دهد.

مرد و زنی که گروه خون A دارند معتقد به حفظ ظاهر، اهمیت نظم و ترتیب، رفتار محترمانه و بالاتر از همه زندگی استوار هستند. بدین ترتیب اگر آنچه در پی اش هستید اطمینان خاطر است، کار بهتری نمی توانید انجام دهید از اینکه با شخصی با گروه خونی A ازدواج کنید.

مراقب وقتی باشید که عاشق گروه A آزرده شود یا پی برد که به احساسات او اهانت شده است. اگر رابطه ای با او تیره شود، ظاهراً اوست که می گریزد. دیگران به ندرت او را ترک می کنند. فرد گروه A دوست دارد پیش از آنکه بفهمید اوضاع تا چه حد خراب شده است، بیرون رود.

جانسون (Lyndon Johnson) نمونه بارزی با گروه خون A است که از زمان آبراهام لینکلن به بعد برای تحقق حقوق مدنی بیشتر از هر رئیس جمهور دیگری در آمریکا تلاش کرد و دوران ریاست جمهوری او عذابی بود با شورش های داخلی پایان ناپذیر، درگیری های نژادی، تظاهرات دانشجویی، آدم کشی و سایر فعالیت هایی که غالباً با درگیری و طغیان ارتباط داشتند. او همچنین نتوانست در جنگ ویتنام پیروز شود یا آمریکا را از آن باتلاق نجات دهد.

لیندن جانسون ناتوان، در حالی که رهبری لایق و فعال بود نتوانست ملت را به حمایت از خود متحد سازد یا حتی آنها را آرام کند. مطلب مشابهی را می توان در مورد ریچارد نیکسون، یک گروه خونی A دیگر، ابراز داشت که گرچه بسیار باکفایت و باهوش بود، اشتباهات بزرگی مرتکب شد که برای او به بهای از دست دادن کاخ سفید بود. او نتوانست افرادی را که منصوب کرده بود کنترل کند و آنها چنان بد به او خدمت کردند که به تدریج از دفتر کار خود به رسوایی کشانده شد.

بگذارید ویژگی هایی را که اغلب افراد گروه A دارند خلاصه کنیم. ببینیم چه خصلت هایی آنها را از سه گروه خونی دیگر متمایز می کند.

ویژگی ها و کاستی های گروه خونی A

منفی	مثبت
مشکل پسند	منضبط
فقدان انگیزه فردی	بازیکن گروهی
وقتی تنها است، خودخواه می شود.	وقتی با دیگران است، مطیع قانون می شود.
بی استعداد برای نگاهداری حیوانات	دارای انگشت سبز مهارت
جذب موضوعات جزئی و کم اهمیت می شود.	برای انجام وظایف مشروح استعداد دارد.

مطلب مهم دیگری که باید درباره گروه خونی A بدانید، آن است که مرد این گروه خونی که زبان بازی تمام عیار است، ظاهراً بیشتر از هر مردی در سایر گروه ها خلاف می کند. هر چند احتمال خیلی کمی دارد که همسر او بفهمد. حقیقت دارد که مردان گروه خونی A کمتر از سایر مردان به همسران شان وفادار هستند؛ اما در واقع چنان پیمان شکنی خود را پنهان می کنند که زندگی زناشویی شان بی عیب و نقص باقی می ماند.

بدبختی یا خوشبختی ازدواج با چنین مردی آن است که او در پنهان کردن خیانت های خود و به هم بافتن دسیسه برای گمراه کردن همسرش چنان متبحر است که عملاً هرگز دستگیر نمی شود. شاید این با همان موضوع که چرا افراد گروه خونی A برجسته ترین نویسندگان داستان های پلیسی می شوند، ربط داشته باشد. دسیسه چینی در خون آنها است و در کلام شان هم هست.

زمانی که افراد گروه خونی A با آرمان های سیاسی، رهبران ملی می شوند، نشانه ای تقریباً مشخص از بی ثباتی و آشوب به وجود می آید. رهبران گروه خونی A به دلایلی برنامه های سنگینی طرح می کنند که در جهت تحقق یافتن اهداف خاصی است، اما اغلب این برنامه ها چنان به زحمت درک می شوند که ملت را به سیه روزی می کشاند. لیندن

کارمندی شایسته است.	یکنواخت باشد.
غرغرو و لجباز	دارای عقاید آرمان گرایانه و ترقی خواهانه
هنگام آماده شدن برای رفتن به جایی خیلی طول می دهد.	در مورد ظاهر خرده گیر است.
سلیقه گران دارد.	همیشه دقیق و با ظرافت لباس می پوشد.
نیازمند شنونده	قصه گویی خوش رو
به تنهایی درمانده است.	دوست دارد مورد توجه همسر و دوستان باشد.
تودار است.	درون گرا
استاد دسیسه و توطئه چینی است.	حسابگر و برنامه ریز ماهر
ابهام و پیچیدگی را تاب نمی آورد.	دارای حس قوی عدل و انصاف
بارها پیمان می شکند.	همسری شایسته است.
انعطاف ناپذیر	کمال گرا
احساسات خود را سرکوب می کند، قابل اشتعال است.	ملایم و آرام
عشقی کور لبریز می شود.	بسیار با محبت
به همه چیز مظنون است.	بی نهایت یاری بخش است.
به راحتی آزرده و ناراحت می شود.	حساس
نمی تواند پول پس انداز کند.	در نگهداری صورت حساب ها و مدارک کارآمد است.
می تواند خسته کننده و علمی، روش مند	

تاریخچه خون چیست؟

گروه خونی شما چیست؟

تاریخچه گروه خونی از کجا می آید؟

داستان بشریت

داستان بشریت قصه ی راز بقاست؛ قصه ی زنده ماندن است. داستان کجا زندگی کردن و چگونه احتیاجات زندگی را به دست آوردن. مایحتاجی که یافتن آن باعث هجرت بشر در روی کره زمین شده است. پیدایش نخستین انسان امروزی حدود پانصد هزار سال پیش، با انسان گونه ها (Neanderthal) آنان که دارای ویژگی هایی شبیه به انسان های کنونی داشته اند) آغاز شده است. تاکنون کهن ترین شواهد درباره ی انسان گونه ها در دره ای به نام نی اندرتال در نزدیکی دسل درف، آلمان یافت و به همین نام نامگذاری شده است. شواهد تاریخی نیز گواه آن است که منشاء انسان های پیش تاریخ در آفریقا بوده است که به انسان گون ها توسعه یافتند. در تجزیه و تحلیل این شواهد تاریخی، چنین به نظر می رسد که زندگی بشر در آن دوره بسیار دشوار، خشن و کوتاه بوده است. در رقابت برای ادامه ی بقا، حملات دیگر رقیبان دز محیط زیست مانند؛ میکروب ها، انگل ها و رویدادهای ناگوار، معمولاً باعث مرگ و اکثراً جوانمرگ شدن انسان ها شده است. در رویارویی با چنین رقیبانی در طبیعت، انسان ها نا آماده بودند. چنگال های نامناسب، دندان های کند و کوتاه، نداشتن شاخ و پنجه های بلند و محکم، کم آوردن در سرعت، کم توانی نیرو و توانایی نسبی اندام، نسبت به دیگر موجودات بدین سان بود که انسان در موقعیتی نامطلوب قرار داشت.

تنها برتری انسان بر رقیبانش، برتری نیروی فکر، تجزیه و تحلیل مغزی، یعنی؛ اندیشه بود که وی را از دیگر رقیبانش جدا و در راس هرم هستی قرار داد. البته در ابتدا، انسان از نیروی اندیشه در امور سطحی و ابتدایی به شکل حیل و تزویر در به دام انداختن و اسارت رقیبان طبیعی اش، استفاده می کرد. بعدها نیروی اندیشه به تفکر منطقی و برهانی توسعه یافت. این شواهد گویای آن است که انسان گونه ها در اروپای شمالی بیشتر شکار بودند تا شکارچی. به ویژه در برابر میکروب ها، ویروس ها جرم ها و انگل های موجود در محیط زیست.

با تغییر زیست در آفریقا، رژیم غذایی انسان از گوشت به سبزیجات دانه های گیاهی موجود در محیط زیست جدید تبدیل شد. این دگرگونی باعث شد که دستگاه گوارش و نظام دفاعی بدن انسان خود را با محیط تطبیق دهد تا بتواند زنده بماند و در شرایط جدید رشد کند. بنابراین شرط زیست و ادامه ی راز بقا به دستگاه گوارش و نظام

دفاعی بدن وابسته است. لذا این تغییرات در مقاطع گوناگون باعث تولید و توسعه گروه های خونی گوناگون شده است. پیشرفت بشر به راس زنجیره ی خوراکی، یعنی؛ گوشت خواری وی دلیل اصلی تشکیل گروه خونی O است. رفته رفته کمپایی شکار و دشواری در به دست آوردن خوراک گوشتی باعث جانشین شدن گیاهان و دانه های گیاهی در رژیم غذایی انسان شد که نتیجه اش گرایش گروه خونی O به گروه خونی A است.

هجرت انسان از قاره آفریقا به اروپا و آسیا و از آن جا به قاره ی آمریکا موجب پیدایش گروه خونی B شد و در تاریخ اخیر، آمیزش گروه های خونی A و B موجب پیدایش گروه خونی AB شده است.

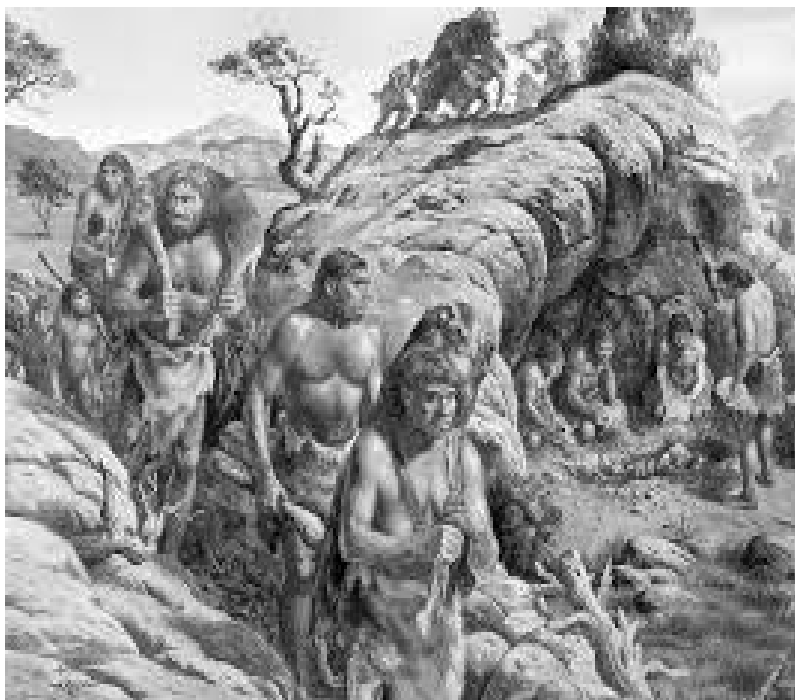
در هر گروه خونی که هستیم، خونمان دارای اسرار و رموز ژنتیکی، در زمینه خورد و خوراک و رفتار نسلی و پیشینیانمان است. هرچند، قرن ها از پیدایش این گروه های خونی می گذرد ولی، هنوز این تحول خونی در زندگی و طول عمر هرکدام از ما بسیار موثر است. در نتیجه؛ هر چه بیشتر درباره خون خود و تغذیه صحیح بدانیم، می توانیم زندگی سالم تری داشته باشیم و بر سلامت و طول عمر خود بیافزاییم.

تاریخچه گروه خونی

*حرف اول واژه ی Old در انگلیسی است که ترجمه فارسی آن "کهن" است. O. نماینده گروه خونی مردمانی است که در حدود چهل هزار سال پیش ظهور کردند و باور بر آن است که اجداد بشر امروزی بودند. بقایای این مردمان در شهر دردن فرانسه در غاری بنام کرمینیان کشف شده است؛ بنابراین، آنها را به همین نام، نامگذاری کردند. بقایای کرمینیان گواهی بر آن می دهند که آن مردمان دارای سرهای دراز و کشیده، صورت های صاف و قدهای بلند بوده اند.

کرمینیان انسان را به مبدا زنجیره غذایی بالا برد و وی را خطرناکترین شکارچی روی زمین کرد. شکار گروهی، ساخت و استفاده از اسلحه از ابتکارات کرمینیان بود که جبران محدودیت های بدنی آنها را می کرد و به آنان در رقابت با دیگر حیوانات شکاری برتری داد. این برتری باعث شد که هیچ گروهی از موجودات دیگر نتوانند بر انسان فائق آید یا حتی موثرانه با وی رقابت کنند؛ مگر خود انسان. در نتیجه انفجار جمعیت در آفریقا و سرانجام، روی زمین روی داد.

با ابتکارات کرمینیان قادر به شکار حیوانات بزرگ اندام تر از خودشان شدند و از گوشت آنها تغذیه میکردند. لذا گوشت، خوراک اصلی آن مردمان شد. از سوی دیگر، ازدیاد جمعیت باعث کم شدن منشا خوراک کرمینیان شد و گروه های گوناگون آنان دست به رقابت و دست اندازی به حریم یکدیگر زدند که منجر به جنگ و کشت و کشتار بین آنان شد. ولی حتی آن نبردها و کشتارها هم نتوانست ازدیاد جمعیت پیشگیری کند و در پی یافتن خوراک

گوشتی، گروه هایی از آن مردمان به دنبال سرزمین ها و محدوده های جدید به دور دست پراکنده شدند. حدود ۳۰ هزار سال پیش بادهایی نامطلوب باعث خشک سالی های پی در پی در آفریقا شدند و مراتع و طبیعت سر سبز این قاره را به کویری عریان تبدیل کردند. همزمان با این وقایع در قلب آفریقا، مناطق شمالی که همواره یخ زده بودند، گرم تر شده و جوی مناسب برای رشد مراتعی سرسبز پدیدار گشت. در نتیجه شکار و شکارچی به آن مراتع کوچ کردند و سرانجام به آسیا و اروپا رخنه کردند، پس گروه خونی O مبدا گروه خونی بشر بر روی زمین شد و تا به امروز بیشترین مردمان روی زمین را شامل می شود.

مقدمات تحول در خون

حدود ۲۰ هزار سال پیش کریمینان تمامی قاره های اروپا و آسیا را تسخیر کردند و منابع غنی تغذیه گوشتی این قاره ها کمیاب شد؛ بنابراین، کریمینان گوشتخوار برای رفع نیاز خوراکی روزمره خویش همه چیز خواری را پیشه کردند. به جای گوشت حیوانات بزرگ اندام، به گوشت حیوانات کوچک قناعت کرده اند و با خوردن گیاهان، دانه های گیاهی، ریشه ها، توت ها و حبوبات کمبود غذایی خود را جبران کردند. در پی منابع جدید تغذیه، ازدحام جمعیت در کناره های رودها، دریاچه ها و سواحل که دارای ماهی و دیگر جانوران آبی بود، رخ داد و در حدود ۱۰ هزار سال پیش انسان در تمامی کره زمین سکنی گزید، به جز قطب جنوب.

هجرت آدمیان از گرمای آفریقا به مناطق ملایم تری باعث روشن شدن رنگ پوست، صاف شدن موی سر و سبک تر شدن استخوان های آنها شد. به مرور زمان، این سیر تحول انسان، او را با طبیعت محیط زیستی اش وفق داد. هر چه آدمیان به سمت شمال کره زمین که روزها کوتاه تر و شب ها بلندترند پیش رفتند، پوست شان روشن تر شد که نتیجه آن جذب بهتر ویتامین D و تحمل بهتر سرما و یخ زدگی نسبت به پوست سیاه است. دگرگونی های محیطی، جوی و خوراکی در طول زمان باعث واکنش در نظام دفاعی بدن شد تا خون را در برابر این دگرگونی ها متحول کند، در نتیجه، نخستین شاخه خونی منشعب شد.

تاریخچه گروه خونی A

A حرف اول Agrarian یعنی کشاورزی، نماینده گروه خونی است که در نتیجه ی دگرگونی تغذیه ی انسان به محصولات و فرآورده های کشاورزی به وجود آمد. باور بر این است که این گروه خونی در حدود ۲۵-۱۵ هزار

سال پیش در آسیای مرکزی یا در خاورمیانه در نواحی اطراف دریای مازندران کنونی در اوج دوره ی نوین سنگ که ادامه ی دوره ی دیرین سنگ و یا دوره کریمینان است، شکل گرفت.

در دوره ی نوین سنگ با نایاب شدن شکارهای بزرگ و روی آوردن به همه چیز خواری، آدمیان آموختند که به جای اینکه در پی شکار، همواره در کوچ باشند، می

توانند با کشت مواد غذایی گیاهی و اهلی کردن حیوانات، مایحتاج خود را پس انداز کنند. در این دوره، برای نخستین بار، آدمیان سکونت دائمی برگزیدند و تن به زندگی گروهی دادند. دوره ی ”دیرین سنگ“ و دوره ی ”نوین سنگ“ را می توان به طور کلی این گونه بیان کرد که در دیرین آن دوره، انسان با سنگ، اسلحه می ساخت ولی محصول تولید شده خشن و ناهنجار بود و هدف فقط تیز و برنده بودن ابزار بود. اما در دوره جدید، نه تنها در ساخت اسلحه ها انسان دقت بیشتری به خرج داد و نتیجه ی کارش صاف و شفاف شد، بلکه در کنار شکار شروع به زراعت و اهلی کردن حیوانات کرد.

این دگرگونی در سبک زندگی باعث تحول جدیدی در دستگاه گوارشی و نظام دفاعی بدن انسان دوره ی ”نوین سنگ“ شد، آن چنان که دستگاه گوارشی او قادر شد تا سبزیجات، مغز دانه ها و خشکبار را هضم کند. همچنین نظام دفاعی بدن او توانست در برابر جرم ها و باکتری های تازه وارد مبارزه کند. لذا با انسان دوره ی ”نوین سنگ“ گروه خونی A متولد شد.

هرچند، روش جدید زندگی برای انسان دوره ی ”نوین سنگ“ باعث شرایط جدیدی نیز شد از جمله دوره ی شکار انفرادی جایش را به تولید و آماده سازی گروهی داد و حتی به آن متکی بود. مثلاً، کشاورز نیاز به آسیابان و آسیابان نیاز به کشاورز داشت. کم کم زندگی به طرح و

سبز و نیز هوای داغ آفریقا به وجود آمد. پیدایش گروه خونی B در ابتدا در هندوستان یا منطقه آرال در آسیا، در بین نژادهای گوناگون قفقازی و مغول پدیدار شد. از آن جا که این گروه خونی از ویژگی های قبایل اروسیان (اروپا و آسیا به عنوان یک منطقه واحد) شد. حمله مغول بود که این گروه خونی را در آسیا پراکنده کرد. مغول ها دامداری و دامپروری را پیشه کردند و رژیم غذایی آن ها همواره گوشت و فرآورده های شیری بود که این سنت به دنبال یورش آن چادر نشینان به تمامی آسیا و قلب اروپا پیش برده شد. امروزه، در بین کشورهای اروپایی غربی گروه های بسیاری، دارای این گروه خونی هستند. هم زمان در چین و آسیا، فرهنگ جایگزین غریزه شد و تامین خوراک با روش کشاورزی مبنی بر زمین شناسی شکل گرفت. شناخت محیط و توجه به ویژگی ها و شایستگی خاک، استفاده ی درست از امکانات آبی، روش های کشاورزی و آبداری را به اوج خلاقیت رساند.

اگر خصوصیات و سنت جنگجویان چادر نشین پراکنده در مناطق شمالی و فرهنگ مسالمت جویانه ی کشاورزان، در مناطق جنوبی را در نظر بگیریم، حتی امروز هم میتوان تفاوت بین این دو گروه را در رژیم غذایی مشاهده کرد. مردم مناطق جنوبی از شیر و فرآورده های آن خوراک چادر نشینان و بربرهای وحشی است. جالب توجه و جای تاسف برای مردمان ساکن مناطق جنوبی آن که، آن ها رژیم غذایی مناسبی برای گروه خونی خود برنگزیدند.

بین سه گروه خونی O، A و B موقعیت جغرافیایی گروه خونی B از همه مشخص تر بوده است، مانند کمربندی دور اروپا، آسیا و پایین شبه قاره هند را در بر دارد. این گروه خونی در بین مردم ژاپن، چین، مغول، هند و میانه های کوه های آرال به وفور وجود داشته است و به سمت باختر کمیاب میشود تا سرانجام در دماغه ی اروپای غربی نادر می شوند.

شبه قاره هند که اروپایی نژادند، دارای یکی از بزرگترین ارقام گروه خونی B در جهان است. چینی ها و کره ای ها اکثر دارای گروه خونی B هستند و گروه خونی A در بین آنها نادر است.

همکاری گروهی وابسته شد. این ها ویژگی هایی است که از نظر روحی و روانی، گروه خونی A در آن شرایط شکل گرفت و رشد کرد. در واقع شکست گروه خونی O به A چنان سریع انجام شد که تولیدش چند برابر ازدیاد مگس میوه که در تولید نسل رکورد دار جهان است، بود. دلیل غلبه ی گروه خونی O به A نیاز طبیعی به زیست که راز بقاست تعبیر شده است. در کنار مبارزه با باکتری ها و جرم های تازه وارد به بدن گروه خونی A، زیست گروهی که از ویژگی های این گروه بود باعث شد که که نظام دفاعی بدن آن ها، در رویارویی با بیماری های عفونی واگیردار که در زندگی گروهی معمول است، آماده شود. امروزه آمار نشانگر آن است که در مبارزه با بیماری های واگیردار مانند طاعون، وبا و آبله گروه خونی A بر گروه خونی O برترند و در موارد حاد این بیماری ها، شانس زنده ماندن شان بیشتر از هم ردیفان گروه خونی O است.

رفته رفته، توسط نژاد هندو _ اروپایی ژن گروهی خون A به بیرون از آسیای مرکزی و خاورمیانه پراکنده شد و به قلب انسان "دیرین سنگ" در اروپای باختری رخنه کرد. در ابتدا گروه های هندو _ اروپایی در نواحی شمالی دریای مازندران سکنی گزیدند و در حدود ۴ - ۶ هزار سال پیش به سوی جنوب هجرت کردند و نژاد هندو - ایرانی یعنی مردمان ایران و افغانستان را تشکیل دادند. سپس از آن جا این گروه به سوی غرب، روان شدند و به اروپا راه یافتند. یورش این گروه خونی به غرب نخستین جنبش رژیم غذایی را به وجود آورد. روش زندگی جدید و رژیم غذایی جدید باعث شد که مردمان دوره ی "دیرین سنگ" در اروپا روش زندگی و نظام دفاعی ساده بدن خود را از دست بدهند و از گوشتخوار به گیاهخوار تبدیل شوند.

امروزه تمرکز گروه خونی A در اروپای غربی است و همواره، درصد آن به سوی شرق کم میشود. اکثریت مردم دارای این گروه خونی در حوالی دریای مدیترانه، دریای آدریاتیک، دریای آبیجی آن به ویژه در کرسیکا، ساردینیا، اسپانیا، ترکیه و بالکان یافت می شوند. در کنار گروه خونی B، ژاپن یکی از بزرگترین ارقام گروه خونی A را در خاور قاره آسیا داراست.

گروه خونی A در نتیجه مبارزه نظام دفاعی بدن علیه بیماری های عفونی و واگیردار به وجود آمد و به دلیل دگرگونی های اساسی بر گروه خونی O فائق آمد. هرچند، پیدایش گروه خونی B داستان دیگر است.

تاریخچه گروه خونی B

حرف انگلیسی B از واژه Balance در انگلیسی به معنی توازن و تعادل گرفته شده است. حدود ۱۰ تا ۱۵ هزار سال پیش این گروه خونی در بلندی های هیمالیا احتمالاً در نتیجه دگرگونی های سهمگین جوی، محیطی و غذایی آن منطقه در سرما و یخبندان به دور از دشت های سر

زندگی و شخصیت محمود کاشغری عالم بزرگ ترک

تألیف: رشاد گنج
ترجمه: محبوبه هریسچیان
رنداکته: حسن اوموداو غلو

مبحث زبان ترکی و لهجه‌های مختلف آن، به اصل و نسب خود اشاره کرده، می‌نویسد:^۴ «پدران ما که امیر بودند به اسم «خمیر» معروف شده‌اند، چون تلفظ امیر برای اوغوزها مشکل است الف را تبدیل به «خ» کرده‌اند. پدر ما ممالک ترک را از دست پسران سامان (سامانیان) گرفته است. او مشهور به (خمیر تکین)^۵ بود». از این گفته معلوم می‌شود، بیگ‌های قراخانی که ممالک ترک‌نشین ماوراءالنهر را فتح کرده بودند، با اوغوزها در تعامل بوده‌اند...

بعضی از دانشمندان او را منسوب به اشراف ترک می‌دانند. «پریتساک» وی را از خاندان قراخانی می‌داند^۶ ولی نظر او را نمی‌توان کاملاً صحیح دانست. زیرا کاشغری چنانکه پیشتر ذکر گردید، به جای پدرم، لفظ پدرانمان را بکار برده و از ذکر عناوین و القاب آنان خودداری نموده است.

کاشغری مدت زمانی در معیت امیر قوموق بوده است که در کتاب خود به این موضوع اشاره کرده است^۷ او با سیاحت در مناطق زندگی اقوام؛ ترکمن، اوغوز، قرقیز، یغما، تخسی و چگل زندگی و فرهنگ آنها را از نزدیک مشاهده نموده و لهجه‌های^۸ آنان را آموخته است. وی علاوه بر کاشغر مناطق نارین، تالاس، چو و شاخه‌های رودخانه‌ی ایلی و ایسیق گؤل و فرغانه را نیز سیاحت نموده و آگاهی‌های بسیاری را جمع‌آوری و ثبت نموده است^۹ کاشغری در میان قارلوق‌ها نیز بوده^{۱۰} و لهجه‌ی آنها را نیز آموخته است. بعضی از محققین معتقدند، عده‌ای از اهالی کاشغر که احتمالاً محمود کاشغری نیز در میان آنها بوده در معیت «ترکن خاتون»- زن ملک‌شاه سلجوقی به بغداد می‌آیند^{۱۱} که در این صورت نیز درباره‌ی تاریخ ازدواج ملک‌شاه^{۱۲} و زمان

محمود کاشغری از علمای بزرگ نیمه‌ی دوم قرن یازدهم^۱ میلادی است وی مؤلف کتاب وزین و ارزشمند «دیوان‌اللغات‌التترک» می‌باشد. در مورد تبار و زندگی او به غیر از اندک معلوماتی که خود وی در لابلای کتابش داده، چیزی در دست نیست. مارتین هارتمن، که سالیان دراز در این باره پژوهش نموده، می‌نویسد: در آن عصر، مسلمین فقط به علوم دینی ارزش علمی قائل بودند و به محققان علومی چون؛ لغت، تاریخ، جغرافی، علم انساب و غیره اهمیتی نمی‌دادند و این نشانه‌ی نوعی انحطاط بود^۲. به گفته‌ی خود کاشغری؛ پدرش حسین در «بارسکان» از شهرهای ساحل «ایسیق گؤل» متولد گردید^۳ و با توجه به منسوبیت مکانی «کاشغری» در نام وی، گفته می‌شود که پدر او بعدها به کاشغر کوچ کرده و محمود در آنجا دنیا آمده است. درباره‌ی تاریخ تولد و وفات او نیز اطلاعات دقیقی در دست نیست اما اگر تاریخ تألیف دیوان (سال ۱۰۷۴ میلادی) در نظر گرفته شود، می‌توان حدس زد که وی در ربع آخر قرن یازده میلادی وفات کرده است. کاشغری در

می‌نماید و من برای آموختن آن به سایر ملل، مسؤولیتی معنوی در خود حس کردم. او با تسلط به زبان عربی، با افتخار به فرهنگ و زبان و تمدن خود، فضایل ترکان را برشمرده است. کاشغری ضمن بحث از هنرهای رزمی، مهارت نیزه‌پرانی، شمشیرزنی، ذکاوت، شجاعت و صراحت لهجه و تمامی فنون و اصطلاحات نظامی ترکان را در کتاب خود بیان نموده. پر واضح است که وی با فنون جنگاوری نیز آشنایی داشته است.

کاشغری جزو اولین لغت‌نویسان فرهنگ و تمدن بشری است که قوم‌شناس نیز بوده و در مورد معلومات گردآوری شده، حساسیت قابل وصفی از خود نشان داده و از درج کوچکترین مطلبی چشم‌پوشی نکرده کاشغری خصوصیات قومی و فرهنگی اقوام ترک قرن یازده میلادی را با استادی و مهارت تمام در اختیار همگان قرار داده است.

آثار کاشغری

کاشغری دو کتاب در مورد زبان ترکی تالیف کرده است. ۱- «الجواهر النحو فی لغات التّرك». باعث تاسّف است که تا حال کسی بدین کتاب دسترسی پیدا نکرده است. ۲- «دیوان

اللغات التّرك». وی کتاب مزبور را جهت آموختن زبان ترکی به اعراب به رشته‌ی تحریر در آورده است. «دیوان اللغات التّرك»، میراث بی‌عیب و نقص و یادگار فرهنگی، تاریخی و زبان ترک‌های آسیای میانه و اقوام ترک و در حکم یک دایره‌المعارف می‌باشد. کاشغری عربی را به خوبی می‌دانست، وی بعد از آمدن به بغداد و دانش‌اندوزی و کسب معلومات زبان‌شناسی، مدارس نحو عربی آن

زمان را شناخت و تحت تأثیر کتاب «العین» خلیل احمد فراهیدی، بنیانگذار مدرسه‌ی نحو بصره قرار گرفت. کاشغری می‌نویسد: «در متن کتاب خود، برای اثبات مشاهدات و اطلاعاتم، اشعار و امثال و اصطلاحاتی را جای دادم». کاشغری کلمات بیگانه (دخیل) را در متن کتابش نیاورده اما اعلام جغرافیایی و تاریخی مربوط به کشورهای مسلمان ترک را همراه اطلس جغرافیای جهان آن روزگار ذکر کرده است. کاشغری اثر خود را بر اساس قوانین زبان عربی به هشت

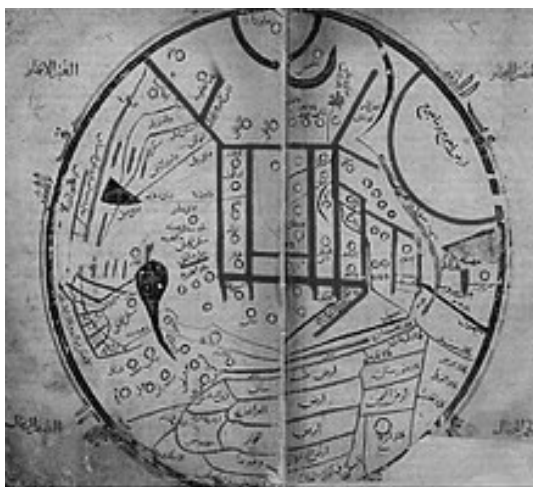
نوشته شدن دیوان که در سال ۱۰۷۲ (میلادی) بوده بین پری‌تساک و دیگر محققین، اختلاف نظر وجود دارد. قدر مسلّم آن است که کاشغری، تربیت یافته‌ی کاشغر و بالاساغون است که این دو شهر از شهرهای متمدن اسلام- ترک می‌باشند. کاشغری زبان عربی را از علمای بلاد ترک آموخته بود و کتاب خود را نیز به همین زبان تحریر کرد. کاشغری قصد داشت تا برابری زبان ترکی و عربی را ثابت نماید. او می‌نویسد: «اقوام، ولایات و زبان و خصوصیات ترکان را جزء بجزء بررسی نمودم و آداب و سنن هر طایفه را بطور کامل شناختم». کاشغری در مورد زبان اقوام «قای» و «باشقورت» و ولایاتی مانند بلغار، سوار، پچنق و یاقو، قرقیز و ترکان منطقه‌ی اورخون که دور از کاشغر و بالاساغون بوده‌اند، یا نمونه‌ای تقدیم ننموده و یا به مثال‌های اندکی اکتفا نموده است. به همین دلیل در مورد اویغورهای بودایی و اقوام ترک غیر مسلمان نیز چنین کرده است.

کاشغری در آغاز اثر خود می‌نویسد: «من طلوع دولت خورشید الهی را به برج ترک و مدار گردش آن را در آسمان ممالک ترک دیدم. خدا خاقان‌ها را از میان آنها برگزید و

دوستدارانشان را از پایمال شدن در زیر پای دشمنان محافظت نمود».

وی درباره‌ی نام «ترک» احادیثی از زبان امام شیخ حسین خلفاوغلی آورده است که مرجع آن، کتاب علائم آخرالزمان «شیخ ابوبکر المفیدی» می‌باشد. المفیدی در این کتاب از زبان پیغمبر آورده است:

«خدای تبارک و تعالی فرموده است «مرا لشکری هست که به ایشان نام ترک داده و در شرق سکونت دادم، بر هر قوم که غضب کنم، ترکها را بر ایشان، مسلط گردانم»... و ترکها را در زیبایی، شیرینی، ادب و جوانمردی می‌ستاید. او با ذکر یک حدیث از محدثینی چون «بخارایی» و «نیشابوری» می‌نویسد: «زبان ترکی را بیاموزید، چون ترکان را حکومتی طولانی در پیش است». کاشغری می‌گوید: «گیریم که این حدیث صحیح نباشد، یادگیری زبان ترکی امری واجب

بخش: کتاب‌الهمزه، کتاب‌السالم، کتاب‌المضاعف، کتاب‌المثال، کتاب ذوات‌لثلاثه، کتاب ذوات‌الاربعة، کتاب‌الغنه، کتاب‌الجمع‌بین‌الساکنین تقسیم کرده است. کتاب وی به منزله‌ی قاموسی است که حاوی اطلاعات لازم ارزشمند از تاریخ و لغت ترکی است. کاشغری در شرح کلمات جایگاه وسیعی به فولکلور، باورها، امثال، خرافه‌ها، داستان‌ها و حکمت و فلسفه، مراثی و... اختصاص داده است.

یگانه رونوشت نسخه‌ی دست‌نویس این کتاب، در کتابخانه‌ی «علی امیری افندی» موجود است. دیوان‌اللغات‌الترک تقریباً شامل ۷۵۰۰ کلمه، ۱۳، ۲۹۰ امثال و حکم، ۱۴ و ۲۲۰ بیت و قطعه می‌باشد. اصل کتاب دیوان لغات ترک یک جلد بوده است که از سوی معلم رفعت در مجموعه‌ی ۳ جلدی تنظیم و انتشار یافته است.

شرق‌شناس روسی - ولادمیر واسیلی بارتولد در مورد این کتاب می‌گوید: «از اطلاعاتی که کاشغری در مورد شهرها می‌دهد، معلوم می‌گردد وی در نگارش اثر خود از کتاب‌های زیادی بهره‌جسته است که این کتب اکنون در دست نیستند و اگر این آثار یافت می‌شدند اهمیت زیادی برای ما داشت»^{۱۶}

تاریخ تحریر کتاب مشخص نیست. زکی ولیدی توغان تاریخ تحریر آنرا را به سال ۴۷۰ هجری (۱۰۷۷/میلادی) می‌داند. اما معلّم رفعت ۱۷ و فواد کوپرولی ۱۸، سال‌های ۴۶۴، ۴۶۶ را تأیید می‌نمایند. کاشغری دیوان را در زمان خلیفه القائم بامرالله نوشته و همانگونه که معلم رفعت نیز اشاره نموده ۱۹ بعدها در سنه‌ی ۴۶۷ به پیشگاه المقتدی بامرالله تقدیم نموده است. ۲۰ یگانه نسخه‌ی دیوان که اکنون در دست است، توسط «محمدبن ابی‌بکر بن ابی‌الفتح» که در اصل ایرانی و اهل ساوه و مقیم شام بوده، از روی نسخه‌ی خطی خود مؤلف استنساخ و رونویسی آن در سال ۶۶۴/ه به اتمام رسیده و اشتباهاتی را هم که در اعراب و حرکه‌ها وجود دارد، معلم رفعت و بسیم آتالای تصحیح و در زیرنویس‌ها مشخص نموده‌اند.

نسخه‌ی خطی مزبور، در دست فردی شاعر و عالم، به نام محمدبن احمد خطیب دریانی که ساکن «داریه» یکی از قراء دمشق (تولد - ۱۳۴۵/میلادی وفات - ۱۴۰۸) بوده و احتمال می‌رود که این شخص کتاب را زمان اقامت در قاهره به دست آورده است. ۲۱ معلوم نیست کتاب در چه تاریخی و به چه شکلی به استانبول آورده شده است ولی آنچه محقق است، این است که کتاب در سال ۱۹۳۳/ با وساطت یک کتاب‌فروش و توسط علی امیری از یک پیرزن، از خویشان‌دان نافذ بیگ، ناظر اداره‌ی مالیّه‌ی وقت خریداری و با یاری مرحوم طلعت پاشا، صدر اعظم وقت و با تلاش و زحمات مرحوم ضیاء گوک آلپ و تحقیقات و پژوهش‌های معلم رفت (کیلیسلی)، در سال‌های ۱۹۱۵-۱۷ م به چاپ رسیده است.^{۲۲}

بعد از انتشار کتاب، اولین بررسی‌های علمی و پژوهشی را در این باب بروکلیمان انجام و تمام یافته‌های خود را چاپ گردانید.^{۲۳}

اثر بروکلیمان، حاوی تمام کلمات دیوان که مطابق حروف الفباست و تا زمان انتشار ترجمه‌ی ترکی دیوان در ترکیه، منبع مورد استفاده‌ی بسیاری از پژوهندگان بوده است. ترجمه‌ی ترکی دیوان، ۲۴ توسط معلم رفعت (کیلیسلی)، توفیق بیگ و عاطف توزون انجام گرفته بود ولی هرگز منتشر نگردیده بود. اما ترجمه‌ی «بسیم آتالای» از سوی «مؤسسه‌ی زبان ترکی» چاپ و منتشر گردید. ۲۵

نهایتاً در سال ۱۹۵۷ میلادی، کلمه‌ها و اصطلاحات کتاب با حذف حواشی به وسیله «دهری دیلچین» در مجموعه‌ای گردآوری و از طرف «مؤسسه‌ی زبان ترکی»، تحت عنوان «جدول لغات دیوان‌اللغات‌الترک، به ترتیب حروف الفبای عربی» به چاپ رسید.

ما در بررسی‌هایمان، از نشر معلم رفعت و ترجمه‌ی ترکی بسیم آتالای بهره‌جستیم و هر دو اثر را با هم مقایسه و مقابله کرده در زیرنویس‌ها نیز شماره صفحات هر دو اثر را ذکر نمودیم.

لازم به ذکر است که دیوان کاشغری در عصر خود، از سوی تاریخ‌نویسان و علما شناخته شده بود. اولیاء چلیپی دانشمند بزرگ ترک نام «دیوان‌اللغات‌الترک» را در آثار خود ذکر کرده و به عربی بودن متن کتاب اشاره کرده است.

زبان ترکی بر اساس ۱۸ حروف نهاده شده و حروف ص - ض - ط - ظ - ج - ث - ه در این زبان وجود ندارد. کاشغری کتابش را به خلیفه المقتدی بامرالله تقدیم کرده است.^{۲۶} بدر الدین

پدر خود بوده است. نه سلطان محمود غزنوی که ز- و- توغان حدس می‌زند.

- ۴- معلم رفعت. بسیم آتالای (ک- آ)
- ۵- معلم رفعت جلد ۱، ص ۱۰۲ و بسیم آتالای جلد ۱، ص ۱۱۲
- ۶- دیوان لغات ترک. عبدالرحمن اوف-گ، مطلب‌اوف ص ۲۳۴ و همان نویسنده «قارا خانلی‌لار»- ای.آ. س. ۶، ص ۲۶۰-۲۶۱
- ۷- دیوان لغات ترک. معلم رفعت جلد ۱، ص ۳۲۱، بسیم آتالای جلد ۱، ص ۳۸۳
- ۸- نک فاروق سومر- اوغوزلار (ترکمن‌لر). تاریخ‌لری-جوی تشکیلاتی- دست‌انلاری، آنکارا ۱۹۶۷، ص ۲۷-۳۰ در این مورد برای اطلاعات بیشتر به کتاب «حدود العالم» تحقیق مینورسکی همچنین «کلب مموریال نیو سرویس» لندن ۱۹۳۷، ص ۲۷۸-۹ ل همچنین «تاریخ‌ده تورکلوک» لازول رازونی آنکارا، ۱۹۷۱، ص ۱۰۵-۱۰۸
- ۹- معلم رفعت جلد ۱، ص ۲۸۵ و آتالای جلد ۱، ص ۳۴۰ مون. رفعت جلد ۲، ص ۲۲۸- آتالای جلد ۲، ص ۶-۲۸۵ بوکوک.
- ۱۰- منسوبیت چگل‌ها و تخصی‌ها به قبیله‌ی قارلوق تثبیت گردیده است. مینورسکی- شرف‌الزمان طاهر مروزی. چین- ترک و هند- لندن- ۱۹۴۲، ص ۱۰
- ۱۱- م- س اولکوتاشیر، آ- گ- ا، ص ۱۴
- ۱۲- ای- قفس اوغلو، سلطان ملک‌شاه دؤرونده بؤیوک سلجوقلو امپراتورلوغو - استانبول ۱۹۵۳- ص ۱۵
- ۱۳- نک م- ش- اولکوتاشیر- آ- گ- ا- ص- ۲۸
- ۱۴- بروکلان تحقیقات ارزشمندی در متن کتاب به عمل آورده و ۲۶۴ ضرب‌المثل آنرا مشخص نموده (۱۹۱۹-۲۰) پیش از او فرید بیرتک نیز ۲۸۹ ضرب‌المثل جمع و در کتابچه‌ای با نام «ان اسکی تورک ساولاری» آنکارا، ۱۹۴۴- ص ۱۱» منتشر کرده است.
- ۱۵- نک: محمت آلتای کؤیمین. «سلجوقلو دوری شعرینه گؤره تورکلرین کولتور سوتیسی»، سلجوقلو آراشدیرمالاری درگیسی. ج. ۳، آنکارا ۱۹۷۱، ص ۱۱۹
- ۱۶- اورتا آسیا تورک تاریخی حاققیندا درس‌لر، استانبول- ۱۹۲۷- ص- ۸۸
- ۱۷- ترکیات مجموعه‌سی جلد ۶- استانبول، ۱۲۳۹- ص ۳۵۸ و...
- ۱۸- دیوان‌اللغات‌الترک. جمهوریت قزتسی. ۲۴ نisan ۱۹۳۳
- ۱۹- دیوان‌اللغات‌الترک. عبدالرحمن‌اوف، گ. مطلب‌اوف ص ۳۶۰
- ۲۰- نک ترجمه‌ی «دیوان‌اللغات‌الترک» بسیم آتالای ج ۱- ص ۱۵- برای اطلاعات بیشتر نک- م- ش- اولکوتاشیر- آ- گ- ا- ص ۲۹-۳۰
- ۲۱- معلم رفعت ترکیات مجموعه‌سی. مقاله‌ی نخست - جلد ۶- استانبول- ۱۹۳۹- ص ۲۵۵ و...
- ۲۲- در مورد پیدا شدن و انتشار دیوان- نک، م- ش اولکوتاشیر- آ- گ- ا- ص ۳۸ و دیوان‌اللغات‌الترک و امیری افندی- فرهنگ ترک- شماره ۸۸- ۱۹۷۰- ص ۲۵۳
- ۲۳- C. Broceman "Mittel Turkischer Wortschatz Nach Mahmud- al Kasgaris divan- Lugat- Al- Turk (Bibliotheca Orientalis Hungarica Budapest- Leipzig- 1928).
- ۲۴- اولکو تاشیر- آ- گ- ا- ص ۸۷-۹۱- آتالای، ترجمه‌ی دیوان، جلد ۱- ص- ۲۳
- ۲۵- علاء‌الدین کمال باسیم‌انوی، آنکارا، ۱۹۴۱ (برای آخرین بار در سال ۱۹۵۰ در آنکارا و از طرف وزارت فرهنگ چاپ گردیده است)
- ۲۶- کشف‌الطنون، شرف‌الدین یالت قایا م. اب. بای. استانبول- ۱۹۴۱، جلد ۱، ص ۸۰۸
- ۲۷- محمود کاشغری‌یه عاید نوت‌لار. زکی ولیدی توغان- ص ۱۳۴
- ۲۸- اوغوزلار. فاروق سومر- ص- ۲۰۱
- ۲۹- کاشغری‌یه عاید نوت‌لار- ص- ۱۳۴
- ۳۰- السیف‌المهند فی سیرت المک المؤید شیخ المحمودی- نشر فهیم محمد شلتوت- قاهره- ۱۹۶۷- ص ۲۰

العینی در جلد دوم کتابش^{۲۷} «عقد الجمان فی تاریخ اهل الزمان» که مختص اروپائی‌ها- هندی‌ها و سوری‌های هاست، بابی را به نام «خلاصه اقوام ترک»، به ترک‌ها اختصاص داده است. (سرای توپ‌قایی- کتابخانه‌ی سلطان احمد سوم شماره ۱۲۲/۲۹۱۱ و کتابخانه‌ی ولی‌الدین افندی، شماره ۲۳۷۴).^{۲۸} زکی ولیدی توغان به تفاوت‌های چند در این کتاب‌ها و دیوان اشاره می‌کند وی می‌گوید: کلمات «تغاج» و «شویاب» ثبت شده در دیوان، در متن العینی به شکل «توغاج» و «شو» ثبت گردیده است.^{۲۹} العینی علاوه بر کتاب «العقد جمعان» در کتاب «السیف‌المهند» و «الراوض فی الظاهر فی سیرت الملك الظاهر- تاتار» هم از دیوان‌اللغات‌الترک بهره جسته و نام شیخ محمود نیز ذکر کرده است.^{۳۰}

زکی ولیدی توغان در یکی از تحقیقات خود می‌گوید: عالم بن محمد، از شیوخ خانقاه بای باریسیه مصر، کتاب «الکاشغری» را در سال ۷۶۴/ه تألیف و در کتاب «تاج السعادت و عنوان السیادت» (نسخه‌ی ایاصوفیا- شماره ۱۶۹۰)، ضمن مدح سلاطین ترک، عبارات مقدمه‌ی دیوان‌اللغات‌الترک را به کار برده است. از این‌روی می‌توان گفت که دیوان در عصر خود میان علمای مصر نیز شناخته شده بود و از سوی نویسندگانی که درباره‌ی ترکان تحقیق و تفحص کرده و مطالبی می‌نوشته‌اند به عنوان منبع و مأخذ مورد استفاده قرار می‌گرفته است.

منبع: دورنا نیوز

منابع:

- ۱- محمودون حیاتی حاققیندا نک ف- کؤپرولو «ترک ادبیاتی تاریخی» ص ۲۲۳-۲۲۴ استانبول، ۱۹۲۶ - مارتین هارتمن، دیوان لغات‌الترکه عاید بیر قاچ ملاحظه. ملی تنبع‌لر مجموعه‌سی شماره ۴- ایلول- اکیم ۱۳۳۱ ص ۱۶۷-۱۷۰ - زکی ولیدی توغان، محمود کاشغری‌یه عاید نوت‌لار، آدسیز مجموعه. سایب ۱۷، ۲۵ ایلول ۱۹۳۲، ص ۱۳۳-۱۳۴؛ آ- جعفر اوغلو- تورک دلی‌نین تاریخی- جلد ۲ استانبول ۱۹۶۴، ص ۱۹؛ همین بازار. کاشغری محمود، م. ای. ب. ۱۰۰۰ تمل اثر. سریسی، استانبول ۱۹۷۰: بسیم آتالای، دیوان‌اللغات‌الترک ترجمه‌سی، ۱- آنکارا. ۱۹۳۹ ص ۱۱: ۰، پرستاک، محمودالکاشغری کیم‌دیر؟ تورکیه مجموعه‌سی ۱۰، استانبول. ۱۹۵۳، ص ۲۴۳. م. شاکیر اولکوتاشیر، بؤیوک تورک دیلچیسی کاشغری‌لی محمود. استانبول. ۱۹۴۶
- ۲- دیوان‌اللغات‌الترک- تاشکند- ۱۹۶۷، ص ۱۶۷ عبدالرحمن‌اوف- گ، مطلب‌اوف.
- ۳- دیوان لغات‌الترک- بسیم آتالای جلد ۳، ص ۳۰۸ و بسیم آتالای جلد ۳، ص ۱۸، وهی مدینه منها ابومحمود، بنظر ما چون محمود کاشغری، خویشتن را محمود خطاب می‌کند از این جمله هم قصدش

هڪاڻو

تصادف

علي تقی زاده

مدرسه يه گنديرديلر. ايلک دفعه ایدی کی تک اودونا گنديردیم . اودا شله اودونو یوخ. بیر یوک اودون قیریب تکجه سینه ائششه يه چاتمالیدیم. ایشین چتینلی یی مدرسه اوشاقلارین گورنده یادیمنان چخدی .بلکه دای مدرسه اوزو گورمیه جم فیکریندن دولوخدوم .ایله آغلادیم کی اوزومه یازیغیم گلدی.

اویلر آتام قوجالیب ایشدن دوشموشدی . بویوک قارداشیمیندا بیر آغیر بئل آغری ناخوشلوغو واریدی کی ایلده ایکی اوچ یول ، قیران قیران توپلانان پولو آپاریب تهراندا دوه دورلره وئردی. ثمریده اولمازدی . اورتانجیل قارداشیم کی تهراندا کارگرچیلیق ایلردی اودا قازانجینین چوخون، بویوک قارداشین داوا درمانینا وئردی. آنام ، باجیلاریم ایلده نچه فرش توخویاردیلار. ائنی بیر متیر بویو اوچ متیر کی اونا کناره دیه ردیلر. ناخیشی دا ایندی کی تورکمن فرشلرینه بنزردی. هامیسین ساتیب دوه دوره خرچلردیک. بعضاً ضرورت اوجباتیندان فرشی هانا اوسته یاری توخونموش چوخ اوجوز بیر قیمته ساتاردیلار. ایندیکي پیش فروش آدلانان کیمی.قارداشیمی تهراندا دوه دوره یوللاماقدان غملي و تکراری صحنه يه چئوریلیمیشدی. وسایلین حیوانین بئلینه باغلايیب خومارلی سه راهینه اوتوبوس ایاغینا گئدردیک.آتام آنام قارداشیم بیرده من. اوندان کرم کیری خومارلی سه راهیندا قهوه خانا آچمیشدی. حسن کاری نین ، موتوری قاباقدا اولان ، چوخ سرصدالی اوتوبوسو اوردان کلیبره حرکت ایلردی. ائودن ماشین ایاغینا کیمی آتاملا قارداشیم صحبت ایلردیلر ،آناملا من فیکری دالغین یری یردیک. قارداشیم اوتوبوسا میننده آغلاشما باشلاناردی. ماشین گئردی بیژده چوخ آجی بیر حیسله ، سانکی دای قارداشیم گئری قاییتمیاجاق ، جسمن ،روحن ، سورونجک ائوه قاییداردیق. بئله بیر وضعیتده کتدی بیرواغلان اوشاغینا دئدی که ائوده ایش اولاردی.

اوگون اودوندان قاییداننان سورا چوخ کئفسیزیدیم. ایسته دیلر سوروشلار نه اولوب آغلاماغا باشلادیم .

سهو ایله مسم ۱۳۴۷ ین پاییزی تزه گیرمیشدی. من اوچ اینجی صینیغه گئتملی دیم. بیر هفته اولاردی کی مدرسه آچیلیمیشدی. من هله گندیب آد یازدیرمامیشدیم . هرچند کی اوندان فقط کتاب پولو آلیب آد یازیردیلار وهرکتاب ۵ قرانیدی، هاما اوندان پولوم یوخیدی. بیر طرفدن ده ائوین ، طوله باجانین ایشیندن باشیم آچیلیمیردی.

سحرارته قاشقا زمین مئشه لره طرف دیکلنوب اودون یغماغا گنديردیم. قره ائششه ییمیزی مینیب دهره نی الهه توتوب سیجیمیده پالانینا باغلامیشدیم. اثرکن یوللانیدقدان چاناقچی وهیمیدان محصللری ایله قارشیشمادیم.اوندان خومارلی کندینده بیر ابتدائی مدرسه واریدی کی اطراف کندلرینده محصللری اوردا درس اوخویوردیلار. البته کی هر کتدن ایکی اوچ نفردن آرتیق گلمیردی. ایله کی یوخوشون باشینا چاتدیم قاییدیب آرخایا باخاندان محصل لری گوردوم کی شورده دن خومارلیا طرف دیکلنوب اوینایا اوینا

خیلی زامان کڻجی تا دیه بیلدیم کی من درسدن
 قالمق ایسته میرم . هامی کدرلندی . اصلینده هچ کس
 ایسته میردی کی من درسی ترک ائدیم . آنجاق ایش
 ائله گتیرمیشدی. راضی اولدولار کی سحرده مدرسه یه
 گئدیم. کتابلارین پولوندا وئردیلر، دیتدیلر : یوبانماغین
 سببین مودیرسوروشسا دیرسن الیم بوشیدی. اوندا
 معلیم مدرسه نین مدیری وناظمی ده حساب اولوردی.
 اودورکی آمودیر چاغیراردیق.
 سونکی گون من مدرسه یه چاتاندا اوشاقلار صف ایله
 کلاسا گئچیردیلر. منده اوچونجی صینیف ین صفیله
 کلاسا گیردیم. قاباق ردیفده اوتوردوم . آریق اوجابویلی
 جوان بیر معلیم کلاسا گیردی. برپا برجادان سورا گوزو
 منه ساتاشدی. بیبا پای تخته . گئتدیم . آدیمی
 شهرتیمی کندیمیزی سوروشاندان سورا دئدی: تاحالا
 کجا بودی ؟ چرا دیر آمدی ؟
 دئدیم :دست خالی بودم. چپ چپ منه باخدی دئدی:
 مگه میخواستی بازاربری ؟
 من کی یولداشلارین یانیندا غروروم سننمیشدی بازار
 سوزوده منه بترددی ،دولوخدوم. معلیمین باخیشی
 آلتیندا بیرجوت ایری یاش گیلله سی گوزومدن اوزولدی.
 هاما یره چاتمیش معلیم مهربان بیرسسله دئدی :
 برو بشین.
 گئدیب یریمده اوتوردوم .معلیم فیکره دالیدی.باخیشی
 ایله ساکتجه کلاسی سیر ایله دی .نچه دیقه پنجره دن
 خومالی کندینه باخدی .آراملا اوز اوزنه میزیلداندی
 :خاک بر سرصاحب این مملکت که دانش آموزش پول
 کتاب درسی نداره. من قاباخ ردیفده اولدقدان بونو
 ائشیده بیلدیم.زنگ تفریح چاغی منی دفتره چاغیردی.
 کتابلاری وئردی . آدیمی دفتره یازارکن دئدی : اول
 ودومو اینجا خوندی ؟ دئدیم : بله .باشقا کاغذ دفتری
 قوردالادی. تبسومله منه باخیب دئدی : هر دو سال
 شاگرد اول بودی . آفرین آفرین!!
 اوره ییم ایسیندی .معلیمین خوشوم گلدی. اوشماللی
 بیر مهربان معلیمیدی . نوروز بایرامی چاتدی وتعطیلات
 باشلانندی. بایرام احوالاتی خوش آنلاراولسا دا من مدرسه

وخصوصیله معلمدن اوتری داریخیریدیم. بیرگون اوز
 کتدی همکلاسیمیزین بیری دئدی: های دوشوب کی
 مودیر تصادفده اولوب. چوخ کدرلندیم . قالان تعطیل
 گونلری هچ بیلمدیم نجه کچدی. فروردین آیی نین اون
 دوردی، تله سیک مدرسه یه یوللانیدیق. معلیم
 گلمیشدی . چوخ سئویندیم . اوز گوزونده گویرتی یری
 واریدی .همده آخسایردی. بیلدیم کی تصادفدن بو گونه
 قالب. چوخ سئنیخمیشدی. اوندا قنادی فلان یوخیدی
 .بایرام گوروشونه یا جوجه ،پندیر زاد آپاراردیق یادا
 بیسکوئیت قوطولارینین ایریسیندن.من بیسکوئیت
 آلمیشدیم . البته یاز اوزونو او بیسکوئیتلری مختلف بهانه
 لر له اوزوموزه یدیرتدی. ان کاسیب شارگردلره ایله
 قوتوسوایله ویرردی. اوچ نفر همکلاسلارلا دفتره
 گئتدیک. هیجانلا دئدیم . از خبر تصادف شما خیلی
 غمگین شدم. آجی گولومسه دی . دئدی : تصادف؟؟!!
 بعله بعله . شاید هم تصادف!! بیر آیدان سورا ینه اوچ
 گون مدرسه یه گلمدی . دوردونجی گون داها دالغین
 بیرحالدلا کلاسا گلدی . عقلیمیزه ده گلمزدی کی ساواک
 آدلی بیر حکومت اداره سی اول . کاسیبلار ، کتدیلره
 جان یاندران معلیمی اوگونه قویا . بونو نچه ایللر سورا
 اویرندیک. یازین سونوندا کارنامه وئرلین گون دفترده
 اوتوروب پنجره دن آدلاری چاغیریب هرکسین کارنامه
 سین وئرپ بیر نصیحتده ائدیردی. منه چاتاندا
 دئدی:سیز بوردا فقط ساوادلی اولورسوز.یازی پوزی
 اویرنیرسیز . بوکتابلارسیزی باشقا کتابلار اوخوماغا قادر
 ائدیر. گله جک حیاتییزین یولون باشقا کتابلاری
 اوخوماقلا آرایین. من او کتابلاردان نچه سین سیزلره
 گتیریردیم کی باشیما او اوپون گلدی .
 دودغی قاچدی . آرتیردی: سن دیه ن او تصادف.
 سوروشدوم : پاییزدا ینه بورا قاییداجاقسیز؟؟
 دئدی :بیلیمیرم .
 باشیم الیمده اولسا، یقین کی گله جم.
 پاییزدا مدرسه میزه باشقا بیرمعلیم گلدی .
 لاریجان ۱۳۹۷ یای کرج

عۇمورلوك حسرت

على حىدرى آغ اسماعىللى

اوشاقلارين سسى كوچهنى بوروموشدو. اۆزومو ساخلايا بىلمەيىپ تلىك ائودن ائشىگە آتلىدىم. هرە بير يانا قاچىردى. بىلر-بىلمز منە دە هيجان ال وئردى. اوشاقلارا دوغرو قاچدىم. قدرت آتلاىپ- دوشەرك اويان-بويانا قوشوردو. زورلا اونو ساخلاشديريب سوروشدوم:

- نه اولوب..نه خبردى؟!

- حاضىرلاشيريقي.. گۆلە گندىرىك..اورمو گۆلونه. ايندى ميني بوس گلر؛ آتام قارىپز-خيار آلماغا گئتى، آنامدا دئيشك پالتارلاريمىزى قويور؛ ناھار حاضىرلايىر...

قدرت گۆرەر-گۆرمز گۆلو ائلە تعريفلەيىردى كى اورگىمدە آلاولى ايستك يارادىردى. آمما بير سۆزو ياديندان چىخارتمىشدى سانكى، يادا منە ياندىق وئرمك اوچون اۆزو بىلە-بىلە سۆيلەمىردى. گۆلە گئتمە سئوينجيندن من كۆكۈندن اونودولموشدوم. بو اوزدن، او دئىكجە منىم ايچىمدە گۆلە گئتمگە ايستك آرتىر، اورگىمدن قانلار آخىردى. اونودولمىغومدان اورگىم سىخىلىردى. بير آز داھا دورسايدىم آغلاياجاقدىم. آخى بىزىم هر گونوموز برابر كئچىردى، هر يئره برابر گندردىك، آناسى هر زامان منە، قدرتدن موغايات اول دئيه تاپشىراردى. بير گون بىزدە، بير گون اونلاردا ناھار يئىردىك، قارداشدان دا ياخين ايدىك. ايندىسە ندىن من ياددان چىخىمىشدىم؟! كوسكون-كوسكون قدرتى سئوينجيندە بوراخىب ائوھ قاچدىم. تاختا قاپىمىزدان، سوواخلى ديوارلارمىزدان، يئردن، گۆيدىن زھلم گئتى. آخى مندە گۆلە گئتمك ايستەيىردىم. آنجاق ايندىيەدك من شەرىمىزىن چوخلو يئرينە گندە بىلمەمىشدىم نه قالسىن اورمو

گۆلونه! نه آتام ائودە ايدى نه دە آنام. دوشونوردوم؛ نىيە منە صاحب چىخان يوخدور؟ بس منىم ايستكلىرىم ھمىشە اورگىمدە قالاچاق؟ قورتولوش يولو ھايندادىر؟!

آتام گونلوك فەلە ايدى باغدا ايشلەيىردى. آنامدا دئىگى كىمى، قارا گوندىن قورتولماق اوچون ياشامدا ددەمە داياق دورماق اوچون يازى-يايى گندىب چۆلدە-بايىردا ايشلەيىردى؛ آلاق ائلەيىردى، كدو چىخارداردى، گونەباخان چىرپاردى، آلما درردى... قىشى دا ائولردە ايشلەيىردى، چۆرك ياپاردى، يورغان-دۆشك سىريياردى.. كۆرپەلىگىمدن منى باجىلارىم ساخلاياردى. آنامىن سوركىلى ايشدە اولدوغوندىن اوزونە تامارزى ايدىم. آخشامدان آخشاما ياتمامىشدىمسا اونو قىسا بير زامان گۆرەردىم؛ بو گۆرۈشدە دۇيولمىق دئىيل دادىملىق ايدى. گۆزومو آچاندىن اونو يانىمدا دويمايىپ دويونجا قوخوسونو آلمامىشدىم بئلە.

آتا-آنام آخشاملارى آرغىن-يورغون ائوھ قايىدىردىلار. آنام تئز چاي قوياردى. آتامدا ال-آياغىن يويوب حىطدە سىرلىن حصىرىن اوستوندە اوتوروب پىللەلرە داياناردى. چاي ايچردى. ايستكانىن دىيىندەكى تىلىفلرى يئره سېردى. تىلىفلر قوروياندىن سونرا ائلەبىل قارىشقا اۋلولرى ايدى. چايدان سونرا آنام پىللەتەنىن باشىنا كئچىب شام حاضىرلاماغا باشلاردى. بو زامان من اۆزومو قوللو-قانادلى حىس ائىردىم. آنام شام قوياندا سىزىلدايا-سىزىلدايا باياتى اوخوياردى. هر دىزەنىن سونوندا ايسە دئىردى: على بالا. اوخوياندا روحوم دويغو-احساسلا يوغرولور اوشاقلىغىم باشلاردى. اۆزومو گۆسترمگە، ازديرمگە، آنامى قوخولاماغا فرصت تاپاردىم.

آنامدان پول آلماقدان اۋترو مىن بير اويون چىخاردىب شىلتاق وئردىم. اتگىنى چكردىم،

- آغلاما! سنى آپارماق ايستەسەيدى بئله، آتا-آنا
ايدين وئرمگە ئودە دئىلدىلر.. آغلاما! اينشاللا
بۇيىندە اۋزون گئدرس، بلكە منى دە آپاردىن..
حرارتلى اللرى ايله ياناقلارىمدان ياشلارى سيلرکن
من گۆل-گۆل آغلادىم. قولونو بويىنوما سالدى:
- گل گئدک، ال-اوزونو يويوم.. شيرين بالا اول هله.
گئدە-گئدە سوروشدو:

- هئچ گۆز ياشلارین دادميشسان؟
- هه! ايندى داددىم شوردو- دئدىم.
- ائشيتميشم اورمو گۆلونون سويودا شوردو، هئچ
بونو بيليردين؟- دئيه يئنە سوروشدو.
بو سۆزو خىردالايلا بيلمەدىم. "يوخ! بيلميردىم"
دئدىم.

ايندى قيرخ ايلدن سونرا باجىمين سۆزلىرىنى
دوشوندوكدە، گۆز ياشى ايله اورمو گۆلونون
ايلگىسىنى آنلايىرام. ايندى اورمو گۆلو قوروماقدا،
يامان حالدادىر. دوشونورم، گۆرسن يئنە آغلاسام
گۆلون حالينا فرق ائدرمى؟!

اوشاقلارما اورمو گۆلوندىن دانىشىرام. ناغىلار
دئيرىم. ايستەيىرم اونلارنى آپارىب او دوزلو گۆلدە
چىمدىرم. او قىزىل ساچلى، گونشلى ساحىل لردە
گزدىرم. لعل-مرجان قوملاریندا قويلانىپ ووجودومو
اونا پاپشىرام. اوشاقللىق ايتىكليرىمى اوندا آختارام،
نيسگل لىرىمين ياراسىنى اوندا بيتىرم آنجاق نە يازىق
او نازلى گۆلومو ايتىرميشم.. الويداع دوزلو
گۆلوم.. الويداع...

يايلىغىنى آچاردىم، ال-قولونا دولاشاردىم، لامپانى
پوفلەردىم، سونوندا جانا گليب منە پول وئردى.
بئش قىرانى آليب نقدىلى دوكانچىيا قاجاردىم.
شوكالات، چوبى، چوچە آلاردىم. ساققىزى هئچ
سئومزدىم آخى بير كرە چئىنرکن دىلىمى
دیشلەميشدىم. آمما كوچە اوشاقلارى هر زامان، هر
شئى آلاردىلار؛ دوندورما، كانادا، پوفك.... منىم
يانىمدا يئىندە اۋزمو گۆرمزلىگە ووراردىم، بويور
ائندە ايسە بير شئى آلمازدىم چونكو آنام
دئميشدى: آدام نفسىنى ساخلار، باشقالارىندان بير
شئى آلماز! آنام دئىردى: وسایل لرىن بير آزىنى يئى،
بير آزىنى دا ساخلا صاباحا، قالماياسان! دئدىگى
كىمى ائدردىم. آنجاق ايندى مسئلە بام-باشقا ايدى.
بئش قىرانلا دوزەلن ايش دئىلدى. ماشىن سسى
منى اۋزومە قايتاردى. گئتمە زامانى چاتمىشدى.
قاپىنى يارىمچىق آچدىم. بير گۆزملە اوغرونجا
باخدىم. يوخ! بو اولمازدى، كریم دە ماشىندا
اوتورموشدو! او كى هر زامان قدرت ايله ساواشاردى!
ايندى ندىن ايكىسى برابر بير قولتوقدا
اوتورموشدولار؟! دوداقلاریندا، شنلىك، سئوينچ،
راضىلىق گولوشو وار ايدى. بئله بير شئى هئچ بير
پئىغمبرين كىتابىندا يازىلمامىشدى! بونو من اۋزومە
بۇيوك بير ظولم سايدىم. قدرت گیل ايله برابر گئدن
اولسايدى يوزدە يوز او من ايدىم! آمما بو نئجە بئله
اولموشدو؟! باشا دوشموردوم. ماشىن يولا دوشندە
دوزە بيلمەيىب سسسىزجە آغلاماغا باشلادىم. ياش
گۆزلىرىمدە گۆل لهنىب سونرا آخىب سئله چئوريلدى.
ايچىمى چكرکن بير الين ايستىلىگىنى چىگنيمدە
دويدوم. گۆزلىرىمى سيلمگە ماجال تاپا بيلمەدىم. هله
دە كۇينگىمين ياخاسىنى ديشىمدە سيخىردىم.
چۇندوم؛ باجىم ايدى. يوموشاق-يوموشاق دئدى:

شعریمیز — شاعیر لریمیز

Şeirimiz – şairlərimiz

ادبی خبرنگار: علی طالبی

کُرییه قایتاریب عُمورون چارخینی،
سنی اینجیتدیگیم گونلره دؤنگ .

دئیم کی، دوشونمه اونوتدوم سنی،
هر زامان قلییمده سنی آنمیشام .
محبت گنجلیگی دلی لشدیریر
بیر آز یاشا دولوب آغلانمیشام .

دئیم کی، گنج اولدو گل ساغوللاشق
دیل آچا اوزونده، گوزونده کدر .
دئیه سن، گئدنده زنگ ائله منه
سنی اوتوره جم واغزالا قدر .

نیسگیل آیر لیغین مکانی واغزال
سنه زنگ ائلییم سحر اون بیرده .
دئیم کی، تئلفوندا گل ساغوللاشق
سن نییه اذیت چکیر سن بیرده .
یوخ دئییب، گله سن بیر آز اؤتمه میش،
دوست کیمی بوینوما دولانا قوللار .
کدردن تیتیره یین حزین سسینله
منه سؤیله یه سن اوغورلو یوللار .

باخیشلار اینسانین قلیین بوشالدر،
اورکلر اووونور سؤزایله، گولوم
مینم بیر ماشینا، سنه ال ائدم
اؤنونده کلجر یازیلا گولوم .

منیم

گؤی چمنده یاز شهنیه
بلن، آرزولاریم منیم .
نانری سیزی گؤورلتمه سین
گولن آرزولاریم منیم .

سخت کلبجری (سخت سولئیمانوو ائللاز اوغلو

۱۹۸۵- ایل ده کلجر رایونون زار کندینده
دوغولوب. گنجه هومانیتار کوللئجینی بیتیریب.
"منیم اورگیمی سن یاشادیرسان" آدلی بیر شعر
کیتابی ایشیق اوزو گؤروب . آذربایجان یازیچیلار
بیرلیگینین عضودو. پرنزیدنت تقاعدچوسودور

اؤته بو گونلردن

اؤته بو گونلردن اون — ایل، اون — بش ایل،
حیات آخاریندا، یئربه یئرینده .
هاچانسا ییغیشاق سؤز ایشیغینا
گؤروشک باکیدا گونون بیرینده .

اورکدن دردلشک، دانیشاق، گولک،
بیر آزدا کؤورلک، آلیشاق سؤنک .

علی طالبی قایاباشی

(کورک علی)

منسیر یاغلی تیکه یئمه سنده سن
آغرینی آجینی دئمه سنده سن
یانیندا اوتانجاق یاشاییرام من
من سنی شعریمه یازا بیلیمیرم

شعره قیز یازارلار گلین یازارلار
کیزلندیم تاپماغا گلین ، یازارلار
شعره گوزل لرین خالین یازارلار
من سنی شعریمه یازا بیلیمیرم

بلکه ده باشا باش یالاندير شعیر
گاه دان ایلان کیمی چالان دیر شعیر
گاه داندا دونیادا قالان دیر شعیر
من سنی شعریمه یازا بیلیمیرم

قارشیدان خوش گلن صباح کیمی سن
دونیا ما حوکم ائدن بیر شاه کیمی سن
سن منیم گوزومده آلاک کیمی سن
من سنی شعریمه یازا بیلیمیرم

بلکه ده آغیل دان آرمیشام آنا
بلکه ده من اوزکه باز میشام آنا
سنی اوره ییمه یاز میشام آنا
من سنی شعریمه یازا بیلیمیرم

نئجه اونودوم

اونوت دئیرسن، سن ، نئجه اونودوم
سنله دونه دونه گوروشمه میزی
من یازیق نه سایاق اونودم آخی
مین کره گیز لیجه اوپوشمه میزی

یئنه چاتیب، غم قاشینی

آتمادینیز غم داشینی .
خیالیلا غم یاشینی
سیلن آرزولاریم منیم .

آخ جان آلیر گوز قاشیلا

باجار میرام من ناشیلا .
قیسمتینی سیر داشیلا
بؤلن آرزولاریم منیم .

روحوم زرگر، عؤمور لعل دی

آیرلیقلار باغیریم دلدی .
مزارینیز نه گوزلدی
اؤلن آرزولاریم منیم

اورگیم سئر

سؤیله ، گولوم، دویور سانمی صداسین؟
هر زامان سسله ییر اورگیم سنی .
باخ، منیم گورونن ایلهام پریمسن،
منیمچون یارادیب فلگیم سنی.

دی، نه یه لازیمدی، بو گیزلی ساواش،
دوشورسن یوخوما قارالاندا قاش .
نه واختدی آختاریر، آی اورگی داش،
شیرین آرزولاریم، دیلگیم سنی .

شاعیر سخاوتین شیرین غمیسن،

اونوتدون کیمی، سن، دویودون کیمی، سن؟
منیم طالعیلمده اوشاق کیمیسن،
قوی کی، وار لیغیلا بلگیم سنی.

بيليرم من سنى اونوتسام گولوم
بیر داهه سوزولمز مزه شئیریم دن
سن منی اونوتسان خبرین اولماز
سن اوچون یازدیقیم تزه شئیریم دن

سنی گورمک اوچون سیزین کوچه یه
سنسیر اوزولسم ده گلمه یه جه یم
دئیم سون سوزومو یادیندا قالسین
من سنى اونودا بيلمه یه جه یم

اپیزود

سارای محمدرضایی

ایسته بیردیم ، قارنیمدا کی عمل یاراسینین
آغریسیندان قاشلاریمی دویونله ییب - آخ دئینده
قیزیمین یاواشاجا آغلاماسینی دویوب فیلاسکی
قایتاردیم یئرینه ، بالاجا چیراقلی دستگاهین
قاپسینی آچیب قیزیمی لوم- لوت قوجاغیما آلیب ،
ساغ قولومو باشینین آلتینا وئریب اوتوردوم صندلیده
، بۇپرومده کی یئکه پر ، آغ بوخاقلی قادین یوخولو
گۆزلریله منی سوزوب ، چیت گوللو شالوارینا الین
چکیب: - چایین زهر اولدو هه!!!

دئدی ؟ !

من قیزیمین ایستی اتین قارنیم سؤیکه ییب
دؤشومون بیرینی آغزینا قویوب باشیمی بوللائیپ
قادینین سؤزونو تایید ائتدیم ، اونون کۆرپه سی
دستگاهدا چوخ راحت اویموشدو.

-هردن کۆرپه نی گۆتوروب امیشدیرین ها ، چوخ
یاتماغی دستگاهدا یاخچی دئییل
دئدیم-

قادین سرسم منه دونوخوب - یوخ علی توخ دو
دئدی

دستگاهداکی کۆرپه یه باخیب ، قادینین الینده کی
پانیق رنگلی کۆرپه بورونجه یینه دیققت ائتدیم ،
دونن آخشامدان بو قادین کۆرپه سین خسته خانادا
یاتیرتمیشدی ، بوتون کۆرپه اشیالاریدا قیز
اشیالاریدی ، حتی آدیندا دونن قیز آدی
چاگیریدی دوشونوب

-اوشاغیز قیز دئییل میر ؟!

سوردوم ، قادین آلا یوخولو کدرله گۆزلرین قیریپ
-هه قیزدی

گئجه یاریسی دستگاهلارین سسیله ایشیغی
سالونداکی قادینلارین یوخوسونا مانع اولموشدو !
هره صندلینده اوتوروب یا اوشاغی گودوردو یادا
دانیشیغا مشغول ایدی ، سالونون دیبینده کی اوتاقد
تخت قویولدوقدا بعضیلریده یورقونلوقدان اورا
سیغینیپ اوشاغینی بۇیرونده کی یولداشینا
تاپشیریردی !! من ده بالاجا دستگاهین ایچینده
یاتان قیزیمین ریتمیک نفسلرینی گودرکن ایلیپ
اوتوراجاغمین بۇیروندن چای فیلاسکینی گۆتورمک

دئییپ سوسدو ، من هله ده تعجبوبله قادینین
آغزین گودوردوم ، اویسا منی بئله گۆردوکده
-قارداشینین آدی علی ایدی

دئدی سونرا دولقون گۆزونون نمین آلیب دریندن آه
چکدی

یاواش یاوش سحر آچیلیردی ، خسته خاناداکي
تمیزلیک آپاران خدمه لرین سسی داهادا یوخوموزو
قاچیرمیشدی ، بؤیرمه کی قادین دا آییقجاسینا
اوتوروب بیسکوییتنن چای ایچیردی ، باشقا بیر
قادین اوشاغینی، یئرین دییشمه یه آپارارکن
اثنیاطلا الینی بئلینه وئریب آددیم آتیردی

آلاهیین حؤکموینن زاهیلیقدا بیلمه دیک نه جوردو
سالونون اورتاسیندا الینده مئوه سویو قوتوسو بیر
قادین دئدی

بؤیرمه کی قادین دا اوشاغینی دستگاهدان
گۆتوروب بورونجه یینه بوکوب آلدی قوجاغینا ،
دۆشونون اوجونو نه قدر ائله دی اوشاق توتمايیب
چیغیردی ، قادین عصبله نیب حؤوصله سیز
-نه دی دای آخی !! جانیمی آلاجقسان !!!

دئدی
سالونون اورتاسیندا دوران قادین یاخینلاشیب
اوشاغی امیشدیرمه یه یاردیم ائتدی ، اوشاق بیر آز
آغزینی دبردیپ سونرا قادینین دۆشو آغزیندا یئنه
یوخویا گئتدی ، قادین دا داها آرتیق چالیشمایي
بوراخیب یاواش سسله

-لای لای بالام ، لای لای علیم!!!
دئییردی

اؤزومو ساخلایا بیلمه ییب - اوغلوزو آناز ساخلايیر؟ !

سوردوم

-یوخ

دئدی

-اوندا یئکه دی، باباسی ساخلايیر

دئدیم

قادین دۆنوب دیک گۆزومون ایچینه باخیب!

-اوغلو ۲ یاشیندا اۆلدو

دئدی

من ال ایاغیمی ایتیریب

-آلاه رحمت ائله سین ، قیزی نی ساخلا سین

دئدیم

قادین اوشاغی بورونجه ییندن آچیب ، دستگاهین لامپلارین
یاندیریب قویدو ایچینه

دستگاهین قاپیسین اؤرتوب صندلینده اوتورمامیش گۆردوم
اوشاغ دستگاهدا ال آباق چیرپیر ، اورییم اوزولوب، چیغیردیم
- اوشاغی گۆتور تشنوج ائله دی ، قادین قایدید دستگاها
باخارکن اللری اسمه یه باشلادی ، دستگاهین قاپیسینی
آچیب اوشاغی گۆتورنده اوشاغین بوینو الیندن زویدو ، من
-آی آلاه اوشاق دوشدو

چیغیردیقا گۆی گئیملی پرستار تئز الینی اوشاغین
بئلیندن آتدی ، قادینین بدن تیرته ییردی ، در حال آشاغی
مرتبه دن دوکتورله نچه پرستار اوسته گلیب اوشاغی
قومارالادیلار ، دوکتور هؤلوندن اوشاغین تئز - تئز بئلیندن
ووروب اوجا سسنن - سن نجه آناسان رنفلاکسی اولان
اوشاغی گه ییرتمه میش قویوسان دستگاها!!

دئییردی

قادینلارین یاواشجا میزیلتیلاری سالونو دولدورموشدو ،
پرستارین بیی - اوشاغی دوزگون توتماغیدا باجارمیرسان
دئییه قادینا ایری-ایری باخیردی ، قادینین رنگی ساپ-
ساری سارالمیشدی ، اوشاغی باشقا دستگاها قویوب اکسیژن
ماسکی آغزینا قویدولار، قادین حزین حزین آغلايیب

-آلاه علیم اۆلسه یدی!! ، نئینییه جکدیم !!

دئییردی

اثلچی

سولماز محمد رضایی

"یاخشی گه بی استراحت ائله، من بولاری یئر به یئر ائلم،" دئییب اؤنومده الریمدن ساللانان سو دولونو اؤزومله بیرگه ساغا-سولا آشا-آشا مطبخه دوغرو آپاردیم. تکجه تمیز قابلامایا سویو اییب گاز اوستونه قویدوم. سویون قطع اولماسی بیر بلایا چئوریلیمیشدی. بیر هفته ایدی هئچ یویونمامیشدیم، بو گون ایسه اثلچی گله جکدی. "دییه ی آیری گون گل سینلر" دندییمده آتام "اوزاق یولدان گله نه عایبیدی گلمه یون دییه ی" جوابلامیشدی. اوزاق یولدان گله نه بو دورومدا هاردان توالئت لرینه سو داشییاجاقدیق آنلامیرام!

آنم "تئز گل سو تۆکوم او کیلکه لرو یوواق" دئییب حماما طرف یوللانندی. یاغ آخان ساچلاریمی حمام آیناسیندا سوزوب باشیمی ایدیم آنم کاسا ایله سو تۆکسون. بیر ساعاتا کیمی اثلچی لر یئتیشه جکدی. ساچلاریمی یویوب قوروتوموشدوم. اوغلان بزه کدن خوشو گل میر دئیشدیلر دئیین داها بزه نمه دیم. آنم چای قویوب ائوی ییغیشدیرماقدا ایدی. بیر چای تۆکوب آتام آپاردیم. او دا "گۆروم سنی خوشبخت اولاسان" دئییب ساعاتا باخدی. یقین "الله تئز بونو دا باشیمنان ائله سین" دوشونوردو. فامیلده تکجه من سوبای اولدوغوما گۆره هر کس منه ار آرزولاییردی. آنملا خالام هر دن بیر دووا یازان اوستونه گئدیپ نئچه آیدان بیر باختیمی آچدیراردیلار. دووادان ایشکافدا یئر یوخ ایدی. هر دووانی ۳۰ میندن حئسابلایاندا ایکی میلیونو آشاردی. گئجه لر هر کس یاتدیقدان سونرا اوتاغین قاپیسینی کیلیدله ییب دووالاری آچیب اوخویاردیم: "بسم الله الرحمن الرحيم /// فاطیمه/ بنت عالیه.... بخت باز شود- آمین..."

هامیسینی ازیر اولدوغوما گۆره بیر زامان اؤزوم ده دووا یازیپ بخت آچماق فیکرینه دوشوموشدوم آنجاق سوبای قیزا بخت آچدیران اولماز بازاریم کاساد اولار دوشونوب بوش

هر نه پیرتلاشیق دوشوموشدو، یئمک یئممه یه یا پیشیرمه یه قاب-قاشیق یوخ ایدی. بولاشیق قبالردان مطبخده یئر قالمامیشدی. ائوی بیله تمیزله مه یه حوصله م یوخ ایدی، آنجاق آنم گلینجن ییغ-ییغیش ائتمه لی ایدیم. زورلا تلگرامدان اوزولوب چارچوواسی آغ-یاشیل پنجره دن دیشاریا بویلان دیم. هله هئچ بیر خبر یوخ ایدی. اوچ ساعاتا قدر نئجه سو قیزدیریب باش-گۆزومو یویوب حاضیرلاناچام! بیلیمیردیم. نه ایسه باشقا شهردن گله جک قوناقلاریمیز یئتیشینجن هر نه حاضیر اولمالی ایدی.

قاپی جیریلتی سسیله آچیلیب آنم گۆروندو. ایکی بؤیوک دول ایله قاپی آستاناسیندا دایانیب نفس-نفس ووروردو: "آی بالا آلاها خاطیر گه بی ال آت داینا"، دئیرکن اییلیب ساغ دیزی نی الریله اوودو. "نه ییوندو ماما دیزو توتوبسان" سوروشدوم. "بو پیلله لر آخیردا بیزی چولاق ائلییه جی، چیخا-چیخا بیردن دیزیم سانجدی. ایندی ده آغرییر"، دئدی. دوللارین بیرینی ایکی الیمله یاپیشیب زورلا قالخیزاراق

منه زېلله نن بېرېسىنى حېس اندېب قېدىمى دوزە لتدېم. آنام چاى سېنىسىنى مندن آليې قاش گۆزو ايله ايله ش دئدى .
يانان قادىنا پوماد فىلان ووروب ساكىنلە شدىرمىشىدلر .
سوز داها شېرىنلە شمشىدى. اوغلان گومان فرش ايشىندە ايدى، آنجاق دىققن فرشىن نه ايشىندە دئىمىردىلر. اوزاق يولدان گلدېكلرىنە گۆره گنجە نى قالاجاقمىشلار و عايىلە وى واسواسى اولدوقلارىنا گۆره يقىن حاماما دا گندە جكدىلر.
سۆز داها شېرىنلە شىردى. من ايسە آنامىن بۇيرونە ايله شېب ھردن گۆز آلتى قىرمىزى كۆينك گئىن كئچل اوغلانا باخىردىم. تئز-تئز ميوە يئىيىپ گتيردىكلرى چايدان ايچىردى. كىم بونلارېن توالىتلىرىنە سو داشىياچاقدى دوشونوردوم .

قادىنلار مصلحتلە شېب دئدىلر قىز ايله اوغلان اوتاقدە بېر ايكى سۆز دانىشسىنلار.

آنم بىزى اوتاغا گۆندىركن قولومدان برك چكىپ "قاپىنى آچىق قويا"، دئدى. سۆزۈنە راضىلىق نىشانىلە باشىمى ترپە دىپ اوغلانېن آرخاسىجا گىردىم اوتاغا .

اوغلان اوتاغا گىرركن دىقتلە اويان-بويانا باخىپ ايله شدى. ماوى گوللو بالىنجى گۆستىرېب "اونا سۆيكە نىن"، دئدىم. بالىنجا سۆيكە نرك "نە عجب خاااام سىزىن دە سىسىزى ائشىتدىخ"، دئدى. گولومسە يرك باشىمى آشاغى سالدېم. ھەر حالدا اوتانقاج اولدوغومو گۆستە رمە لىيىم آنان دئىمىشدى. "قىز بە سنىن دىلېن يوخدو؟" سوردو. باشىمى بېراز دا آشاغى سالىپ "سلام"، دئدىم. دومبا گۆزلرېلە منى سوزوب "فاضىلايىز خارابدى؟"، سوروشدو. تعجوبلە "يوخ، نئجە مگر؟"، دئدىم. "آخى بتر پىس قوخو گلېر"، دئىيىپ بورنونو منە طرف توتاراق اىيلە مە يە باشلادى. ھىچ بونا فېكىر وئرمە مىشىدېم، ائلە بېل مندن بتر تر اىيى گلېر. تلە سدىيىمدن اونوتموشدوم اۆزۈمە باودكولون جالايم. "يوخ حتمن چۆلدن اىي گلېر"، دئدىم.

ايلان ووران كىمى اوغلان دىك آتېلىپ "باغىشلا باجى، اىيى اۆزۈمو توتسا ناخوشلارام. توالىتېز ھاردا الليرىمى يويوم"، سوروشدو.

سونرا جوابى گۆزلە مە دن مندن فاضىلە ايله اوتاقدان دىشارى چىخدى. ھەر نە بىتمىش كىمى گۆرونوردو. سويونقۇت اولدوغونو ائشىتدىكدە "واە واە" بورونولارېنى توتدولار. "سونرا سىزە زنگ وىرارىخ" دئىيىپ يولا دوزولدولر.

وئرمىشىدېم. نە ايسە بخت آچماق دووالارىنى ھەر كسدىن ياخشى باشايرىدېم. آنجاق بو دفعە ائلە بېل دووالار سبب دوشوب تېرىزدن گۆرونمىز-بېلىنمىز بېر ائلچى تاپىلمىشىدى. خالاسى قىزى خىيو گلېنى ايدى. ائوېمىز دووار با دووار اولدوغونا گۆره ھردن دامما چىخاندا گلېنى حىە طدە گۆروب سىلاملاشاردىق. گلېن چوخ كوچە يە چىخمازدى، عومومىتدە ائودە ايله شېب فرش توخوياردى. منى دە ھردن دامدان سىلاملاشاندا گۆروب بە يە نىمىشدى .
آيفون سسى گلدېكدە پنجرە يە طرف توللانىپ كوچە يە باخدىم. اوچ قارا چادرالى قادىن و ايكى كىشى قاپى اۆنونە دايانمىشىدىلار. كىشى لرىن بېرى ياشلى ايدى آنجاق ايلندە گول اولان گنج گۆرونوردو. گونش اوغلانېن كئچل باشىنا ساچىپ باشى نىن تر-تمىز درىسىنى ايشىلدادىردى.

قاپى آچىلىپ اىچە رى گىرمىشىدلر. سىلاملاشماق سسى اوتاغا گلېردى. لئچە بىمى اۆرتوب آينادا باخدىم. بزە نمە سە يدېم دە ھەر نە اعلا گۆرونوردو. دوداغىملا اوزوم بېر رنگ ايدى. آزاجىق دا گۆزۈمون آلتى قارالمىشىدى. اما اۆنملىسى طبعى گۆزل اولدوغوم ايدى .

اوتاقدان چىخىپ آنامدان چاى سېنىسىنى آليې قوناقلار اپاردىم. اۆزۈمو اوتانقاج اپارىم دئىيە باشىمى آشاغى سالىپ چاى توتوردوم. آتام "اول قوناقلار توت" دئىيىپ قارشى طرفدە ايله شىن لرى گۆستردى. باخىشىمى چايدان گۆتۈرمە يىپ قارشى طرفە دۇندوم. ياشلى كىشى "آلاە سنى خوشبخت ائلە سىن" دئىيىپ بېر چاى گۆتوردو. نۆبە قادىنلار ايتىشىدىكدە بېرىنجىسى تئز گۆزلۈيونو تاخىپ منە زېللە نرك چاپا ال آتدى. باشىمى داها دا آشاغى سالىپ ھىچ باخمادىم. قادىن دا گۆزلرېنى داها برە لىدېپ اوزومە باخاركن ايلندە كى چاى سىنىيە دىيىپ جالاندى ايكىنجى قادىنېن اوستونە. ايكىنجى قادىن دىك آتېلىپ "ياندىم ياندىم" دئدى. باشقا ايكى قادىن ايله آنام، اوستونە چاى تۆكۈلن قادىنېن ھايىنا يىتتىشمك اوچون تۆكۈلدۈر اوستونە. آرادا يارى اىيلىمىش قالان من، نە ائدە جە يىمى بىلمىردىم. بېردن آرخا طرفدن

راميز عبدالله يف دن ١٨ شعر پاچاسى

بو سحر يئنه ده دوشوندم سنى،
گۆزلىگىن والته ايله مېش منى.
بولبول آختاراركن گولو، گولشەنى،
سونسوز تشككورو گۆندردىم سە.

فیرتینا قوپاریر صبیر ایچیمده

فیرتینا قوپاریر صبیر ایچیمده،
داها او دۆزمەیب، توغیان ایلەیب.
آرتیق قرارلاشیب، بو گون سئچیمده،
سنی سئودیگینی منە سؤیلهیب.

سین باخیشیندان آلولو آتش،
صبیر کاساسیندا مشعل یاندیریب.
بونا قییتە ائدیبا باخارکن گونش،
تانری بو سئوگینی گۆیه قالدیریب.

سئچیم ائت سئوگیده سن ای سبیکار،
اثن گۆیلردن یئر، گل پیشوازیما.
رامیز، بو سئوگیده اولما طلبکار،
صبیر ایلە سئیر ائدیبا، دۆز هر نازینا.

اعتیراف ائتمیشم سە سئوگیمی

اعتیراف ائتمیشم سە سئوگیمی،
بلکه سحو ایلەیب من یانیلمیشام.
هردن دوشونورم سئومیشم کیمی؟
اؤزومه دوست ییلیب، دشمن تاپمیشام.
سن منە دشمنسن گۆردویوم گوندن،
اؤلوم فرمانیمی آرتیق وئرمیس.
سئوگی چلنگینی هۇردویوم گوندن،
سن ایسه آسماغا ایپین هۇرموسن.

دهشتدیر عملین، حۆکمون، او هیکن،
سنی چوخ سئوندن قیصاص آلیرسان.
رامیز، بو محبت دیقئدیر چکن،
ائله بیل بوشلوقا سامان آتیرسان.

تانرینین ان گۆزل شاه اثرین

تانرینین ان گۆزل شاه اثرین،
گۆرن والته اولور سینین حسنونه.
حیات ایمتاحاندير، سنسە درسیسن،

لاقید سئوگیمه قالان سئوگیلیم

منیم بو سئوگیمین چیلغین چاغیندا،
یولومو بورویوب دومان آغیندا.
قارتالا داغ چکیب هیجران داغیندا،
لاقید سئوگیمه قالان سئوگیلیم.

کۆنول دفتیرندن ورق قوپاران،
آرزومو الیمدن آلان آپاران.
منم بو دونیادا آرتیق تالانان،
لاقید سئوگیمه قالان سئوگیلیم.

حسرتله گۆزلەدیم، ودی، زامانی،
واخت تاپدین اؤزگی، منچون یالانی.
سین سؤیلهدیگین، او سؤزلر هانی؟
لاقید سئوگیمه قالان سئوگیلیم.

سونسوز تشككورو گۆندردیم سە

گۆندردیگین نام، حساس، هم گۆزل،
یازدیغین شعرلر گزیرلر ال-ال.
تأسوف تانیما دیم، چوخ ایللر ازل،
سونسوز تشككورو گۆندردیم سە.

تشكکور ایچینده چیرپینان اورک،
اولوی آرزولارلا، تر قۆنچه دیلک.
قوشا آدیملاییب سئوینجدن گولک،
سونسوز تشككورو گۆندردیم سە.

علاجی اولماقچون غرقم توسونە.

گۆرن تعجوب ائدير، قارا تور اولوب،
قیناق مرکزینده اولدوم همیشه.
اونلارین گۆزلی تامام کور اولوب،
یوللاردان اۆترکن، گئدرکن ایشه.

تلاتوم ایچینده کئچیر زامانیم،
ایریلیق ایستکله دوروب اوز-اوزه.
سنین اللرینده اولارکن جانیم،
آرخاییلیق گلیر چۆهرمه گۆزه.

آپار منی هارا گئتسن اۆزونله

آپار منی هارا گئتسن اۆزونله،
سۆز وئیرم شولوق سالان دئییلیم.
بیر کۆریه تک، توخون منیم الیم،
قورو منی، گل نه اولار، دئییرم.

بیر آز دانلا، بیر آز سؤدیر اۆزون،
باخا بیلیم هئچ اولماسا گۆزوننه.
من اودلانسام، قوی اودلانیم کۆزون،
قورو منی، گل نه اولار، دئییرم.

هئچ اولماسا سنی گۆروم بانیمدا،
جسارتی تاپا بیلیم جانیمدا.
گۆزوم یوخدور، هئچ بیر گۆزل خانیمدا،
قورو منی، گل نه اولار، دئییرم.

یئنه حسرتیندن اوزولور بدن

یئنه حسرتیندن اوزولور بدن،
معناسیز سئوگییه ای وادار ائدن.
بوزلوق صحرا ییغا آتاراق گئدن،
دونورام گونبگون، اۆلورم داها.

لیبرلرین واردی گئتدیگین آندا،
او ایزلرین کۆچوب یاشاییر جاندا.
روحوم روحون ایله دؤور ائدیر قاندا،
دونورام گونبگون، اۆلورم داها.
غدارسان جلالد تک، اۆلوم سئوینجین،
هز ز آلماق پئشندی، یوخ اولوب دینجین.

هر شئیدن قییمتلی اولارکن اینجین،
دونورام گونبگون، اۆلورم داها.

گۆز لرین جانلانی گۆز لریم اۆنده

گۆز لرین جانلانی گۆز لریم اۆنده،
دوشونمه یه وادار ایله ییر منی.
آدین حاللانا راق سۆز لریم اۆنده،
سنلی بو اورگیم ئیله ییر منی؟

آرتیق او سندهدیر، سنین الینده،
ایسترسن نازین چک، ایسترسن توللا.
اگر ترک ائدیرسه او منی گونده،
گۆستر رفتارینی منیم تک قوللا.

گئجه لریم منیم، تنها اولدوزوم،
ظولمت قارانلیقدا نوروم، مشعلیم.
قلبیمی فتح ائدن، ای کۆریه قوزوم،
کدریم، سئوینجیم، نازلی گولشه نیم.

اولکر باخیشلاری گیزلتمه مندن

اولکر باخیشلاری گیزلتمه مندن،
کیپر یکلری دؤیمه یئنه تله سیک.
چوخدان نیگار اندیم گۆزه لیم سندن،
قاچا-قاچا گلدیمن سنه تله سیک.

یوللاریمدا داش دا، کسک ده واردی،
آیاغی بودره دیب بیخیردی منی.
لئیسان یاغیش واردی، یاغمورلو قاردی،
دؤزه رک سئومکدی آمالیم سنی.

رامیز ده سوروشدو، سئویرسن کیمی؟
کولک ساچ اوینادیر، آغ چۆهرن اوسته.
گلمیشم قورویام دارتیلان سیمی،
ای یاناغی لال، لبلری پوسته.

نه قدر اوزاقدا اولسان دا مندن

نه قدر اوزاقدا اولسان دا مندن،
او قدر یاخینسان منه عزیزیم.
نیگاران قالمیشام ای گولوم سندن،
الیریم چاتماییر، سنه عزیزیم.

يادىندامى ھر گون، بىز قارشىلاشادىق،
 او صوبىچون سحرىن، آخسام گىجەسىن.
 كوسردىك آرايىر، ھىم بارىشاردىق،
 ھانىسى بىرىن دىيىم، سۆيلە ئىچەسىن؟

سايى - حسابى يوخ، باخ اولدوز قدر،
 او قدر ائدردىن نازى، قىمەنى.
 ايندى خاطرلاركن بورويور قەر،
 اورگىم يئەنە دە ايستەيىر سنى.

دورموشام يئەنە دە پنجرە اۋندە،
 صىيرسىز، كۆمكىسىز، چارەسىز كىمى.
 سۆگىلىم نە اولار، گىرىيە دۇن دە،
 دۇندر چىراقبانا گىلدىگىن تىنى.

منىم گۆزلىرىمدىن سوزولن گۆز ياشى

منىم گۆزلىرىمدىن سوزولن گۆز ياش،
 سىنىن اورگىنە دوشىدى بىر-بىر.
 بىلكە دە اولمازدى، غضبىلى گۆز-قاش،
 اورتادا گىزلىنچا اوينامازدى سىرر.

اونودولموش سۆگى، سارالمىش مکتوب،
 پايىز يارپاغى تىك، قوپوب بوداقدان.
 بىر زامان دۇيۇنن اورگىن توپ-توپ،
 عدالتسىز ايكن دانىشماز حاقدان.

اى حاقىن درگاھىن، سۆكن، يوخ ائدن،
 سوال ائت قلىبن، جاوايىن ايستە.
 منە عشقىم دىن، اتاراق گئدن،
 تاپشىردىم آلاھا، ساوايىن ايستە.

عاصا

ھىم ايشىق، ھىم قازدان خبرسىز اوتاق،
 گونش ايستىسىلە قىزىنير بو گون.
 كسىلىپ آغاچلار، يوخ اولوبدو باغ،
 بنزەيىر صحرايا بو حيات اوچون.

قايعىسىز، كۆمكىسىز بىر كونجەدە قوجا،
 كىچمىش زامانلارنى خاطرلايىركن.
 گۆزۈنە ساتاشدى اليندە عاصا،
 اونو بىر كىنار، يئەنە اتاركن.

يوخدو بو اوتاقدا قاپى، پنجر،
 ياندىرمىش احتىياج زامانىن حۆكمو.
 آرتىق بو اسايىا قىلاركن چار،
 دوشونمەيە قالمىر بىر آنىن حۆكمو.

گونش آستا-آستا چكىلىپ گئدىر،
 تىترەدىر ووجودون سويوق آن با آن.
 سون دفعە سادان او اوجاق ائدىر،
 قوجانىن سونودور، اود سۆنن زامان.

الويداع

او ساحىلە دىمىر آرتىق لىلر،
 لىلر دە بىزىب، قويدوغون ايزدن.
 او قايدان درمىر، چىچىك بو اللر،
 چۆكوب، فرق ايلمىر، آرتىق بو دوزدن.

سۆگى سىلىك دىيىل، دانىشما اوندان،
 سىندەكى صحرادا يارانان بوران.
 گۆرمەيىب گۆزلىرىن، نە ظولمت، نە دان،
 ھانىسى عدالتدن دانىشىر او جان.

جانىمىسان، گۆزۈمىسن دىمە سىن من،
 منە لازىم دىيىل، عشقىن، آتشىن.
 سونونا چاتدىرما دىمىشدىم سىن،
 الويداع، اولماسىن منىملە ايشىن.

سنىز بو دونيادا دلى اولاردىم

قلىبمەدە بوشلۇغا سىن دولماسايدىن،
 جنگىلىك كوللارىن سىن يولماسايدىن.
 اگر حياتىمدا سىن اولماسايدىن،
 سنىز بو دونيادا دلى اولاردىم.

يالقىز چىملىكدە قوزو مەلردى،
 باشىنا كىم بىلىر نەلر گەلردى.
 زامان آغوشوندا اون تىك ەلردى،
 سنىز بو دونيادا دلى اولاردىم.

اللىرىم اسادان توتاردى بىر گون،
 زامان قامىتىمى آيردى گون-گون.

سىما توتولاردى، گۆرونمزدى گون،
 سنىز بو دونيادا دلى اولاردىم.

داريخیرام آی بختور سنینچون

سنی سئودیم، گۆز یاشیمی سیلهسن،
سالدین منی یانار اودا بیلهسن.
لاقییدسن، منه قارشى ائلسن،
داريخیرام آی بختور سنینچون.

گل دؤندرمه بو آتشی کوله سن،
من ایستردیم، منله همد گوله سن.
شوبهه ائتمه نه بولبول، گوله سن،
داريخیرام آی بختور سنینچون.

آتما منی بو داشقینا، سئله سن،
تر قۇنچیم، تاخ گوللری تئله سن.
قویما گئتسین بو محبت یئله سن،
داريخیرام آی بختور سنینچون.

سن چوخ سئوین، دوعا ایل، دیله سن،
گونو، آیی، گل توپلاما ایله سن.
من نئیلگیم داش اورکلیم، بئله سن،
داريخیرام آی بختور سنینچون.

هانسی محبتدن دانیشیر دیلین

الیریم الینه توخونما ییرسا،
یازدیغیم مکتوبلار اوخونما ییرسا.
آجیلیق دیلیندن یوخ اولما ییرسا،
هانسی محبتدن دانیشیر دیلین؟

اؤزونو بنزتمه حوری مله یه،
سنین محبتین دؤنوب کله یه.
دوشرسن خبرسیز اؤزون تله یه،
هانسی محبتدن دانیشیر دیلین؟

ایتیرسن، باتیرسان، لازیم اولان آن
اؤزون اؤز سئوگینه اولورسان حیران
ایشلرین دوشنده اولاراق جئیران
هانسی محبتدن دانیشیر دیلین؟

سن گۆزلریم نورو، باشیمین تاجی،
منیم دردلریمین مین بیر علاجی.
ای دیلیمین دادی، جانیم مؤحتاجی،
سنسیز بو دونیادا دلی اولاردیم.

منی خوشبخت ائده جکدین دئییردین

منی خوشبخت ائده جکدین دئییردین،
بونا جسارتین چاتمادی افسوس.
سن کی اوخونما یان گیزلی شعر دین،
دیلین شیرینلیگی قاتمادی افسوس.

ایللرله دوشردین آرخامجا هر گون،
قارشیمدا دیز اوسته چۆکمک ایستردین،
سولاردی چۆهرنده زولفون گونبگون،
یازیغیم گهلردی، بیر درد-سیرین.

آخیر کی، چاندیردین اؤزون مطلب،
عاییله ده قوردوق، ائو صاحبیگیگ.
اویغون هئج گلمه دی سؤزون مطلب،
هر گون داوا قوردوق، ایندی بیز نییک؟

بیز داشیق، ایکیسین قوپاریب گرک،
ووراق سئوگیمیزین او کول باشینا.
رامیزدن گیزلینجه آپاریب گرک،
سؤیکیک اوغورسوز قبییر داشینا.

نادیر اینسان یارادیب، تانری سنی من گؤرورم

نادیر اینسان یارادیب، تانری سنی من گؤرورم،
یوللارین نورا دؤنور، یوخدو دومان، چن گؤرورم.
مؤحتشم داغ تکیسن، زیروهده پارلاقدی گونش،
قار ایله آغ ساچی وحدت، یئنه ده تن گؤرورم.

آیریلا بیلمز او سئوگی، او محبت سندن،
او سبیدن گولروز، گۆزلرینی شن گؤرورم.
سوروشورلار سنی شاعیر، یئنه خلوت سندن،
سایلاری چوخدو، ساییلماز ساچی آغ دن گؤرورم.
دیشیر دؤورو زامان، هم دیشیر اینسانلار،
سنی سن تک، نجه وارسان، یئنه ده سن گؤرورم.
رامیز، جانان اؤزو گلدی، یاشادیق خوش آنلار،
صحرا لایق اولسا بئل، او یئری گولشن گؤرورم.

کر کوکون معنوی ائلچیزی

KƏRKÜKÜN MƏNƏVİ ELÇİSİ

غضنفر پاشایو

مأذونیتده اولدوغوم اوچون گۆرکملی عالمیمیز غضنفر پاشایوین یوبیلئیندن خبر توتدوم. درین حؤرمّت بسله دییم غضنفر موعلیم حاقیندا بیر نچه کلمه تبریک سؤزو یازماق ایسته دیم، آما غیری ایختیاری صیرف یوبیلئی یازیسیندان فرقلی بیر متن آلیندی. عادت، یوبیلئی یازیلاریندا یوبیلیارا اونون گۆردویو ایشلری خاطیرلادیر، خیدمتلرینی سادالایرلار. گویا اؤزو بونلاردان خبرسیدیر. غضنفر موعلیمین ادبیاتشوناسلیغیمیز، فولکلورشوناسلیغیمیز ساحه سینده ثمره لی فعالیتی، کلاسسیکلریمیز و چاغداشلاریمیز باره سینده قییمتلی مقاله لرینی من ده بیلیرم، ایجتیماعیتیمیز ده بیلیر. بو گونلرین، هفته لرین مطبوعاتینا نظر آرتدیقا نچهنچه صمیمی یازیلاردا بو اؤرنکلر سادالانیر. یازیلانلاری تکرار ائتمک ایستیمیرم، یالنیز بیر مسله نین اوزرینده دوروب اؤنملی بیر موضوعان یازماق نیتیندیم:

غضنفر پاشایوین عراقدا یاشایان سویداشلاریمیزین بو گون اؤزلرینی "تورکمان" آدلانديرنلارین اؤلکه میزده تانیديلماسیندا، تدقیقاتیندا و تبلیغینده میثلسیز رولوندان سؤز آچماق ایسته ییرم. استالین بیزیم

آدیمیزی دیشدیریب "سیر تورک دئیل، آذربایجانلیسینیز"

دئدیگی کیمی، حاکیم عرب شووینیستلری ده ازلدن عراقدا یاشایان تورکلری تورکیه لیلردن آیرماق اوچون "تورکمان" آدلانديرمیشلار. خزرین اوتاییندا یاشایان قارداشلاریمیز تورکمنلر ده اوغوز بویوندانديرلار، قان قوهوملاریمیزدانديرلار، آما عراق داکی تورکمانلار دیللری اعتباریله او تورکمنلره یوخ، بیزه داها یاخینديرلار. حتّی دیل اعتباریله تورکیه تورکلریندن داها آرتیق بیزه، آذربایجان تورکلرینه دوغماديرلار. یادیما گلیر، هله سووئت دؤنمینده واقیفین یوبیلئینه عراقدان گلن بیر عالیم (یانلمیرامسا شاکیر صابیر) آدداشلاریلا تانیش اولماق چون تورکمه نیستانا گئتمیشدی، سونرا باکیا قاییداندا اونلاردان چوخ بیزیمله یاخین اولدوقلارینی دئییردی. عراقدا یاشایان سویداشلاریمیزین یازیلی متنلری تورکیه تورکجه سینه او یغون اولدوقلاری حالدا شیفاهی ادبیاتلاری یعنی ساده خالقین دانیشدیگی دیلده یارانمیش اؤرنکلر بیزیم بایاتیلارین عکیز قارداشلاری خویراتلاردیر.

خویراتلار ایسه قئیدسیزشرطسیز بیزیمله عئینی دیلده دیر. غضنفر پاشایوین دؤنه دؤنه نشر ائتدیردیگی عراق تورکمان فولکلورو نومونه لری بونو موباحیثه سیز تصدیق ائدیر. منیمچون غریبه بیر کشف اولدو کی، اوزون ایللر تورکیه ده یاشایان، بورادا اونیوئرسیتئت آچان، حکیم کیمی ده، ایش آدمی کیمی ده، معاریفچی کیمی ده شؤهرتلنن احسان دوغراماجی عراق تورکلری نین دیلی نین اؤزلیگینی خصوصی وورغولادی. فوضولی نین یوبیلئی ایله باغلی غضنفر پاشایوین ده ایشتیراک ائتدیگی عراق سفریمیزدن سونرا یئنه ده فوضولی تدبیرلریله باغلی تورکیه یه گئتمیشدیم. تدبیر احسان دوغراماجینین یاراتدیگی بیلکنت اونیوئرسیتئتینده کئچیریلیردی. یوبیلئی گئجه سی عرفه سینده احسان بیله گۆروشدوم، اونون وطنینه عراقا، کرکوکه گئتدیگیمیزی سؤیله دیم. او واخت عراق بلوکادادا ایدی. اوچاقلا گئتمک مومکون دئییلدی. احسان بی: "بس ایراقا(عراق) نجه گئتدینیز؟" دئییه خبر آلدی. "

ایلیک سوراق و ئرنلردن رسول رضائین آدییم دایما سایغیلا آنیر. بو گونلرده " ادبیات قرئتی " نده درج اولونموش صۇحبیتینده ده رسول رضائین بو ساحه ده ائتدیکیلرینی اونودان، یا اونوتدورماغا چالیشانلارا آتامین خیدمتینی بیر داها خاطرلادیر. هئج کس هئج کسین یئرینی دار ائتمیر. هئج کسین گۆردویو ایشلر باشقاسینینکینا کۆلگه سالمیر. دونیادان گئدنلرین عمللرینی یاددان چیخارماق ادبی نجابتین گۆستریجیسیدیر. غضنفر موعلیمین بو رفتاری دا حاقیقی ضیالییا، عالیمه خاص اولان قدیرشوناسلیق اؤرنکیدی. بو گون قان قارداشلاریمیز عراق تورکلری چتین سیناقلار قارشیسیندا دیرلار، بو اۆلکه ده ده، سوریبدا دا فلاکت فلاکتی ایزله ییر، سیلاحلی توققوشمالار، پارتلایشلار، دینچ اهلینی قیران بوم باردمانلار هامیمیزی سارسیدیر. بو اۆلومدیریم ساواشیندا عراق تورکلری ده میلی واریقلارینی، منلیکلرینی، دیلرینی قوروماق موجدایله سی وئریلر. بیزیم ده ان آزی معنوی بورجوموز بودوغمالاریمیزی، اولارین پروبلملرینی، درد شلرینی بیلیمک و بیلدیرمک، ادبیاتلاریندا، او سیرادان شیفاهی یارادیجیلیقلاریندا ایفاده اولونموش دویغولارینی، آغریا جیلارینی خالقیمیزا چاتدیرماقدیر. بو موقدس وظیفه نی بۆیوک عالیمیمیز، کرکوکون آذربایجاندا معنوی ائلچیسی غضنفر پاشائیو لیاقتله یئرینه یئتیریر.

یازارلار بیرلیگینده عراق (عراق) تورکمان ادبیاتی اوزره موشاویر وظیفه سی نین غضنفر پاشائیوه حواله اولونماسی دا تصادوفی دئییل.

بو یوبییلی گونلرینده غضنفر موعلیمه مؤحکم جان ساغلیغی، اوزون عۆمور، گله جک چوخ چوخ ایللرده سون درجه اؤنملی فعالیتینی داوام ائتدیمی دیله ییرم. سکسن یاشمیز موبارک، عزیز غضنفر موعلیم!

آنا رشعورلو حیاتییم بویو جاواینی تاپماقدا عاجیز اولدوغوم، اورگیمده تردود و شوبهه لرله گۆتور قوی ائتدیگیم " آلین یازیسی " ، " طالع " ، " قیسمت " ، " قضا و قدر " ، " یازییا پوزو یوخدور " کیمی بشری پروبلملره بو آهیل چاغیمدا جاواب تاپدیم.

آرابایلا " دئدیم. ایحسان بیین گۆزلرینده شیلتاکی بیر تبسسوم گۆردوم. " آرابایا نه قوشموشدولار آت، یا اۆکوز؟ " دئدی. باشا دوشدوم کی، احسان بی تورکیه تورکجه سینده اولدوغو کیمی اوتوموبیله آرابا دئییلمه سینی قبول ائتمیر.

کرکوکده ایسه غضنفر موعلیم عراق تورکلرینین باشقا بیر دیرلی ضیالیسیلا (اتا) (عطا) طرزی باشیلا گۆرۆشدوردو بیزی. غضنفر موعلیمله و نوماینده هئیتیمیزین بیر سیرا باشقا عوضلری ایله بیرلیکده بو نورانی آغساقالی ائوپن ده زیارت ائتدیک. منیمچون بو گۆرۆشون اۆزل اهمیتی واردی. آخی هله چوخ ایللر بوندان قاباق رسول رضا عراق سفیریندن بۆیوک بیرمعنوی ثروتله قاییتیمیشدی، انا طرزی باشینین ترتیب ائتدیگی اوچ جیلدلیک خویراتلار کیتابینی گتیریمیشدی و بو سفری حاقیندا " اوزاق ائللرین یاخین تۆهفه لری " آدلی مقاله یازمیشدی. او واخت گنج آراشدیرماچی اولان غضنفر پاشائیوله لیکده خویراتلاری آیریجا کیتاب شکلینده ده نشر ائتدیرمیشدیلر. حاشییه اولاراق اونو دا قئید ائدیم کی، تورک دونیاسی یازارلاری توپلانتیسیندا آنا طرزیباشییا اؤدول وئریلمه سینی تکلیف ائتدیم تکلیفیم قبول اولوندو. ائشیتدیگیمه گۆره، بو اؤدول رحمتلیک انا بیی عۆمرونون سون ایللرینده چوخ سئویندیرمیشدی. سونرالار غضنفر پاشائیو داواملی آراشدیرمالار نتیجه سینده خویراتلار کیتابی نین یئنی، داها گئنیشلندیریلیمیش و علاوه لر ائدیلمیش نشرینی حاضیرلادی. آتام دا آرتیق دونیاسینی دییشمیشدی. غضنفر موعلیم یانیمدا گلدی، بئله بیر کیتابی آتامین مقاله سینی اؤنسۆز وئرمکله چاپا حاضیرلادیغینی بیلدیردی، بونا گۆره مندین بیر نۆو ایجازه، یا خیردوعا آلماق ایسته دیگینی سؤیله دی. دوغروسو، تعجب قالدیم. بیزیم زاماندا نادیر عالی جنابلیق اؤرنگی ایدی بو. طبعی کی، غضنفر موعلیمه تشککور ائتدیم و بۆیوک اوغورلار دیله دیم. بوندان سونرا دا غضنفر موعلیم عراق تورکمانلارینا ماراغین اویانماسیندا خیدمتی اولان، اولارین فولکلورو حاقیندا

Xudafərin

Türkçə - Farsca

KASIM (NOYABR)-2018 – İL 15- SAY 167-ELMİ-ƏDƏBİ-KÜLTÜRƏL DƏRGİ

telegram.me@XUDAFERIN
WWW.KHUDAFARIN.IR

BÖYÜK TÜRKLƏR MAHMUD KAŞGARLI

